ସାହିତ୍ୟର ସାଥ

ଚିତ୍ତରଂଜନ ଦାସ

ମାତୃଭୁବନ ପତ୍ର

ଚିତ୍ତରଂଜନ ଦାସ

ଶ୍ରୀଅରବିନ୍ଦ ପାଠଚକ୍ର
ଗୋଷାଣିନୂଆଗାଁ, ବ୍ରହ୍ମପୁର, ଗଞ୍ଜାମ

ମାତୃଭୁବନ ପତ୍ର

ଚିତ୍ତରଂଜନ ଦାସ

ଶ୍ରୀ ଅରବିନ୍ଦ ପାଠଚକ୍ର

ଗୋସାଣିନୂଆଗାଁ,

ବ୍ରହ୍ମପୁର, ଗଞ୍ଜାମ

ମଇ ୧୯୮୭

ଜ୍ଞାନ ପ୍ରକାଶିନୀ

ବ୍ରହ୍ମପୁର-୧

ମୂଲ୍ୟ — ଟ ୫-୦୦ ମାତ୍ର

ଉତ୍ସର୍ଗ

ଅନେକ ସ୍ମୃତି ଓ ବିସ୍ମୃତିର ବନ୍ଧୁ

ଶ୍ରୀଯୁକ୍ତ ମହାପାତ୍ର ନୀଳମଣି ସାହୁଙ୍କୁ

ଚ ଉ ଧୁ ଇ

ସାନ ଭୂମିକାଟିଏ

ଗୋଟିଏ ଯୁଗ ଆସୁଛି, ଯେଉଁଥିପାଇଁ କି ଆମେ ସମସ୍ତେ ପ୍ରସ୍ତୁତ ହେବା । ଏକୁଟିଆ ହୋଇ କେହି ଏ ସଂସାରକୁ ବଦଳାଇ ପାରିବ ନାହିଁ । ତେଣୁ ଆମର ଶ୍ରଦ୍ଧା ଓ ସାଧନା ଅନ୍ୟପ୍ରକାର ହେବ । ଶ୍ରଦ୍ଧାଦ୍ୱାରା ପ୍ରେରିତ ହୋଇ ହିଁ ଆମେ ପରସ୍ପରକୁ ଲୋଡ଼ିବା ଓ ପରସ୍ପରକୁ ଭେଟିବା । ଦୂରତାଗୁଡ଼ିକୁ ଜୟ କରିବା ଲାଗି ଆମେ ଏକ ଆରେକୁ ବଳ ଦେବା, ଉତ୍ସାହ ଦେବା । ପରସ୍ପରର ଅନ୍ତରଙ୍ଗ ହୋଇ ଆସିବା । ଯିଏ ଆମ ସମସ୍ତଙ୍କର ଅନ୍ତରରେ ରହି ଆମକୁ ଚଳାଉଛନ୍ତି, ସେଇ ଆମ ଯାବତୀୟ ଅନ୍ତରଙ୍ଗତାରେ ଭୂମି ହୋଇ ରହିବେ, ଧ୍ରୁବତାରା ମଧ୍ୟ ହୋଇ ରହିବେ ।

ମାତୃଭୁବନ-ପତ୍ର ସେହି ଅନ୍ତରଙ୍ଗତା ସହିତ ଲେଖା ହୋଇଛି । ତାହା ସେହି ଅନ୍ତରଙ୍ଗମାନଙ୍କ ପାଇଁ—ଆମ ସମସ୍ତଙ୍କ ପାଇଁ ଉଦ୍ଦିଷ୍ଟ ।

ସମସ୍ତଙ୍କୁ ମୋର ବହୁତ ବହୁତ ଜଣାଉଛି ।

ମାତୃ-ଭୁବନ ପତ୍ର

ଆମ ଭାଷାରେ ଭବନ ଆଉ ଭୁବନ ଦୁଇଟି ଅଲଗା ଅଲଗା ଶବ୍ଦ । ଆମର ଜୀବନରେ ମଧ୍ୟ ଅନେକ ସମୟରେ ସତେ ଯେପରି ଏହି ଦୁଇଟିଯାକର କଳ୍ପନା ଦୁଇଟି ଅଲଗା ଜାଗାରେ ଠାବ ହୋଇ ରହିଥାଏ । ଆମ ଅନୁରାଗକୁ ସତେଅବା ଦୁଇଭାଗରେ ବିଭକ୍ତ କରି ଦେଇଥାଏ । ଯେଉଁଠି ଭୁବନ ଥାଏ, ସେଠି ଭବନ ନଥାଏ; ଭବନ ଥାନରେ ଭୁବନକୁ ପଶିବାକୁ ଅନୁମତି ମିଳେନାହିଁ ।

ଆମ ଭିତରୁ ଯେଉଁମାନେ ଅଧିକ ଚଲାଖ, ଯେଉଁମାନେ ଅଧିକ ଜାଣିଛନ୍ତି ଓ ତେଣୁ ଅଧିକ ସାବଧାନ ହୋଇ ପାରିଛନ୍ତି, ସେମାନେ ନିଜ ଭବନଟିକୁ ବଡ଼ରୁ ବଡ଼ କରିବେ ବୋଲି ଭୁବନଟାକୁ ଖାଇଯିବାରେ ଲାଗିଥାନ୍ତି ଓ ତାହାକୁ ହିଁ ବାସ୍ତବ ଜୀବନଧର୍ମ ବୋଲି ମନେ କରୁଥାନ୍ତି । ଆଉ ଥୋକେ ମଧ୍ୟ ଥାଆନ୍ତି, ଯେଉଁମାନେ କି ସାରା ଭୁବନର ହୋଇ ରହିବେ ବୋଲି ଭବନଗୁଡ଼ାକୁ ମାୟା ବୋଲି କହୁଥାନ୍ତି । ଦୁହେଁ ବଣାହୋଇ ରହୁଥାନ୍ତି, ସଂସାରକୁ ବଣା କରି ରଖିବାର ଉପକ୍ରମ କରୁଥାନ୍ତି ।

ଜନନୀର ଦର୍ଶନ ହେଲେ ହୋଇଗଲେ ଭବନ ଯିଏ, ଭୁବନ ମଧ୍ୟ ସିଏ । ଭବନ ହେଉଛି ଆମର ଆସ୍ଥାନ, ଭୁବନ ହେଉଛି ଆକାଶ । ତେଣୁ ଆମ ଭବନର ଛନ୍ଦ ଯଥାର୍ଥରେ ଭୁବନର ଛନ୍ଦ ହୋଇ ରହିବ । ସେହି ଭୁବନ ହେଉଛି ଏକ ଭବିଷ୍ୟ, ତାହା ଆମର ସ୍ୱପ୍ନ ଭିତରେ ରହିଛି, ଆମକୁ କୁଆଡ଼ୁ ମନ କୁଆଡ଼ୁ ବାହାର କରି ଆଣି ଏଠାରେ ଏକତ୍ର କରାଇଛି । ଆମକୁ ଅଧିକରୁ ଅଧିକ ସମ୍ମତ କରାଇବାରେ ଲାଗିଛି । ସମ୍ମତ ହେବାରୁ ହିଁ ଶକ୍ତିର ଅନୁଭବ ମିଳୁଛି ଏବଂ ଜୀବନଟା ମଧ୍ୟ ଅଧିକରୁ ଅଧିକ ଯଥାର୍ଥ ଭାବରେ ମୂଳତଃ ମୁକ୍ତ ହୋଇ ରହିବାର ଏକ ସକ୍ରିୟ ଆନନ୍ଦମୟତାରେ ପରିଣତ ହେବାରେ ଲାଗିଛି ।

୧-୧୨-୮୩

ଆମେ ସମସ୍ତେ ସଂପତ୍ତି

ଯାହାର ସମ୍ପତ୍ତି ଥାଏ, ସଂସାରରେ ତାହାକୁ ସମ୍ପତ୍ତିବାନ୍ କୁହାଯାଏ । ସଂସାରରେ ଏପରି ଅନେକ ମଣିଷ ଅଛନ୍ତି, ଯେଉଁମାନେ ଅଧିକରୁ ଅଧିକ ସମ୍ପତ୍ତିବାନ୍ ହେବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କରୁଥାନ୍ତି । ନିରନ୍ତର ଚେଷ୍ଟା କରନ୍ତି, ନିଜର ସବୁଯାକ ଛଳ ଓ ବଳକୁ ଖଟାଇ ସମ୍ପତ୍ତିଶାଳୀ ହୁଅନ୍ତି । ସତେଅବା ସେଇଥିରୁ ହିଁ ସବୁଯାକ ଆନନ୍ଦ ପାଆନ୍ତି । ଯାହା ପାଖରେ ଟଙ୍କା ଥାଏ, ସିଏ ଅଳପ ଟଙ୍କାକୁ ଅଧିକ ଟଙ୍କାରେ ପରିଣତ କରିବାରେ ଲାଗିଥାଏ । କିଏ ପାଠ ପଢେ, କିଏ ବିଦେଶ ଯାଏ, ବଣିଜ କରେ; ସେମାନେ ସମସ୍ତେ ନିଜ ପାଖରେ ଯାହାକିଛି ଥାଏ, ତାହାକୁ ବହୁ ଅଧିକରୁ ଅଧିକ ସମ୍ପତ୍ତି ଜମା କରିବାରେ ଲାଗିଥାନ୍ତି ।

ଆମେ ଯେଉଁମାନେ ଏହି ଭୁବନକୁ ମାତୃଭୁବନ ବୋଲି ଅନୁଭବ କରି ଶିଖିଲୁଣି, ଆମେ ସମ୍ପତ୍ତି ଜମା କରୁନାହିଁ, ନିଜର ବୁଦ୍ଧି ଓ ଜାଣିବାପଣକୁ ଖଟାଇ ଆମେ ସମ୍ପତ୍ତି ବଢାଉନାହିଁ । ଆମେ ସ୍ୱୟଂ ସମ୍ପତ୍ତି ହୋଇଯାଉ । ଯାହାକୁ ଅସଲ କର୍ତ୍ତା ଭାବରେ ଗ୍ରହଣ କରି ନେଇଛୁ, ଆମେ ତାହାର ସମ୍ପତ୍ତିରେ ପରିଣତ ହୋଇଯାଉ । ତାହାରିଦ୍ୱାରା ପ୍ରେରିତ ହେଉ, ତାହାରି ଦ୍ୱାରା ବ୍ୟବହୃତ ହେଉ ।

ସମ୍ପତ୍ତି କମାଇବାରେ ଓ ସମ୍ପତ୍ତି ଜମାଇବାରେ ଯେତିକି ଆନନ୍ଦ ନିଜେ ସମ୍ପତ୍ତି ହୋଇଯିବାରେ ତାହାର ଶହେଗୁଣ ଅଧିକ ଆନନ୍ଦ । ଯେଉଁମାନେ ସମ୍ପତ୍ତି ଜମା କରନ୍ତି ଓ ସମ୍ପତ୍ତିର ଗୋଟାଏ ବଡ଼ ଗଦା କରି ତାହାରି ଉପରେ ବସି ଏକେଶ୍ୱର ହୋଇ ବସିବେ ବୋଲି ବ୍ୟାକୁଳ ହୋଇ ରହିଥାନ୍ତି, ସେମାନେ କାହାରି ହୋଇ ପାରନ୍ତି ନାହିଁ । ଲୁଟ ଧରି ସାରା ସଂସାରଟାକୁ ଜୟ କରିନେବେ ବୋଲି ଭାବୁଥାଆନ୍ତି, ମାତ୍ର କାମରେ ଲାଗିପାରନ୍ତି ନାହିଁ । ସେମାନେ ଅପରିଚିତ ହୋଇ ରହିଯାଆନ୍ତି । ନିଜକୁ ସମ୍ପତ୍ତି ପରି ଅନୁଭବ କଲେ ଏହି ସଂସାରଟାଯାକ ଆପଣାର ଘରପରି ଲାଗେ । ନିଜକୁ ସତେଅବା ଭାରି ଆପଣାର ପରି ଲାଗେ । ଆତ୍ମୀୟତାର ଆମେ ସମସ୍ତେ ଏକାଠି ବାନ୍ଧିହୋଇ ରହିଥିଲା ପରି ଲାଗୁଥାଏ । ଦୂରଗୁଡ଼ାକ

ଘର ପାଖରେ ଥିଲପରି ମନେ ହେଉଥାଏ । ହାତ ବଢ଼ାଇବା ମାତ୍ରକେ ତାହାର ଅମୃତସ୍ପର୍ଶ ମିଳି ଯାଉଥାଏ । ଭବିଷ୍ୟଗୁଡ଼ାକ ବର୍ତ୍ତମାନ ହୋଇ ନହିଁ ଆସନ୍ତି । ଅସମ୍ଭବ ସମ୍ଭବ ହୋଇ ଆସେ, ଅସହଜ ସହଜ ହୋଇଯାଏ ।

୧୪-୧୨-୮୩

ନୀରବତା ଦୁଇ ପ୍ରକାରର

ମାଆ କହନ୍ତି ନୀରବତା ଦୁଇ ପ୍ରକାରର; ଗୋଟିଏ ନୀରବତା ଆମକୁ କାଠପରି କରି ରଖିଥାଏ, ଉଦାସ ଓ କୁଣ୍ଠିତ କରି ରଖିଥାଏ, ଅନୁସ୍ପନ୍ଦନ-ହୀନ କରି ରଖିଥାଏ । ମାଆଙ୍କ ଭାଷାରେ, the silence that is dead. dull and unresponsive; ଆଉ ଗୋଟିଏ ନୀରବତାକୁ ମାଆ ଏକ ଶାନ୍ତ ହୋଇରହିଥିବା ମନର ଗ୍ରହଣଶୀଳ ନୀରବତା ବୋଲି କହିଛନ୍ତି (the receptive silence of a quietened mind) । ପ୍ରଥମ ପ୍ରକାରର ନୀରବତାକୁ ଆମ ପ୍ରାଚୀନ ଶାସ୍ତ୍ରମାନଙ୍କରେ "କାଷ୍ଠମୌନ" ବୋଲି କୁହାଯାଇଛି ।

ଗୋଟିଏ ମୌନକୁ ଅର୍ଜନ କରାଯାଏ । ତା'ଲାଗି ଶ୍ରମ କରାଯାଏ; ସେହି ନୀରବତାକୁ ଆମେ ପାଳନ କରୁ, ତା'ପାଖରେ ବାଧ୍ୟ ହୋଇରହିଥାଉ । ନୀରବ ହେବାକୁ କେତେକ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ସମୟ ରଖିଥାଉ । ସେହି ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ସମୟଟି ଗତ ହୋଇଗଲା ପରେ ତାହା ଆମକୁ ଛାଡ଼ି ଚାଲିଯାଏ । ତା' ପରେ, ଆମେ ପୂର୍ବରୁ ଯେଉଁପରି ଥିଲୁ, ପୁଣି ସେହିପରି ହୋଇଯାଉ । ସତେଅବା କୌଣସି ନିୟମରୁ ମୁକ୍ତି ଲାଭ କରିଥିବା ପରି ଅନୁଭବ କରୁ ।

ଗ୍ରହଣଶୀଳ ମୌନ ଅତ୍ୟନ୍ତ ସ୍ୱାଭାବିକ ଭାବରେ ଆପଣାକୁ ଉନ୍ମୋଚିତ କରି ରଖିଥିବା ଏକ ଦ୍ୱାରର ମୌନ, ପ୍ରସ୍ଫୁଟିତ ହୋଇ ରହିଥିବା ଗୋଟିଏ ଫୁଲର ମୌନ । ନିଶ୍ୱାସ ଗଭୀର ହେଲେ, ସମସ୍ତ ସ୍ୱତଃସ୍ଫୂର୍ତ୍ତ ହେଲେ, ତାହା ସେହି ଭିତରପଟୁ ହିଁ କ୍ରମଶଃ ଗଠିତ ହୋଇ ଆସୁଥାଏ । ସେହି ମୌନଟି ଆମର ସ୍ୱଭାବରେ ପରିଣତ ହୋଇଯିବା ପରେ ଆମର ଜୀବନ ନିଇନ୍ଦର ସତେଅବା ସବୁ କିଛିକୁ ସ୍ପର୍ଶ କରି ରହିଥାଏ । ସେହି ମୌନ

ତାହାରକୁ ଏକ ସ୍ୱାଭାବିକ ଖୁସି ହୋଇ ପ୍ରକାଶିତ ହେଉଥାଏ । ଭିତରର ଖୁସି ବାହାରର ଖୁସିକୁ କହିବାରେ ଲାଗିଥାଏ, "ଏଥର ମୁଁ ପ୍ରସ୍ତୁତ । ତୁମେ ମୋ ଦେଇ ଯାହା କିଛି କରିବାକୁ ମନ କରିବ, ମୁଁ ସେଥିପାଇଁ ରାଜି ଅଛି । ମୋର ଆଉ କିଛି କହିବାର ନାହିଁ ।"

୧-୧-୮୪

ସଂପ୍ରୀତିରୁ ମୁକ୍ତି

ବିରକ୍ତି ବଢ଼ି ବଢ଼ି ଯେତେବେଳେ ଏକ ବିଶୃଙ୍ଖଳ ଆକାର ଧାରଣ କରେ, ବୋଧହୁଏ ସେତେବେଳେ ତାହା ବୈରାଗ୍ୟରେ ପରିଣତ ହୋଇଯାଏ । ବୈରାଗୀମାନେ ସଂସାରକୁ ଅନିତ୍ୟ ବୋଲି ଦେଖନ୍ତି, ଅର୍ଥାତ ଆଦୌ କିଛି ଦେଖି ପାରନ୍ତି ନାହିଁ । ସେମାନେ ସମ୍ବନ୍ଧଗୁଡ଼ାକୁ ମାୟା ବୋଲି କହନ୍ତି, ସମ୍ବନ୍ଧ ସ୍ଥାପନ କରିବାକୁ ଡରନ୍ତି—ଯଥାର୍ଥ ସଂପ୍ରୀତିରୁ ବଞ୍ଚିତ ହୋଇ ରହିଥାନ୍ତି ଏବଂ ସଂପ୍ରୀତି ନଥାଇ ସେମାନଙ୍କୁ ଯେଉଁ ତଥାକଥିତ ମୁକ୍ତି ମିଳିଥାଏ, ତାହା ସେମାନଙ୍କୁ ସତେଅବା ଏକ ଭୂତ ପରି ମାଡ଼ି ବସିଥାଏ ।

ଆପଣାର ବାଡ଼ଗୁଡ଼ିକୁ ଭାଙ୍ଗିବା,—ତାହାହିଁ ପ୍ରୀତି । ଏହାର ଏକ ଅନ୍ୟ ନାମ ଆତ୍ମୀୟତା । ମୁଁ ଭିତରେ ପ୍ରକୃତରେ ଯାହା, ଅର୍ଥାତ ମୋର ଗଭୀରତମ ପରିଚୟରେ ମୁଁ ଯାହା ତାହାର ଭିତ୍ତିକୁ ସଂସାରର ଏହି ସମଗ୍ର ଦର୍ପଣରେ ହୃଦୟ ରୂପରେ ଦେଖି ପାରିବା, ଆପଣାକୁ ତଥା ସମଗ୍ର ସଂସାରକୁ ଏକାବେଳେକେ ଗୋଟିଏ ଡୋରରେ ବନ୍ଧାହୋଇ ରହିଥିବା ପରି ଅନୁଭବିବା, ତାହାକୁ ଆତ୍ମୀୟତା ବୋଲି କୁହାଯାଏ । ଆତ୍ମୀୟତା ବିରକ୍ତିର ଯାବତୀୟ ବାଡ଼କୁ କାଟେ । ଜୀବନକୁ ଏକ ସତତ ସଂପ୍ରସାରଣର ପ୍ରକ୍ରିୟାରେ ପରିଣତ କରେ । ସେହି ପ୍ରକ୍ରିୟାଟି ହେଉଛି ମୁକ୍ତିର ପ୍ରକ୍ରିୟା । ବିଦ୍ୟାର ପ୍ରକ୍ରିୟା ।

ତେଣୁ ବୈରାଗ୍ୟ ସଂସାର ପ୍ରତି ନୁହେଁ, ସଂସାର ପ୍ରତି କେବଳ ସଂପ୍ରୀତି, ଗୋଟାଏ ଦୃଷ୍ଟିରୁ ଦେଖିଲେ ବୈରାଗ ନିଜପ୍ରତି । ମୁଁ ଯେ ଏହି ଜଗତର ଏକମାତ୍ର କେନ୍ଦ୍ର ନୁହେଁ, ମୁଁ କେତେ ଆଦରର ସହିତ ତାମସିକ ଠାରୁ ଆରମ୍ଭ

କରି ସାତ୍ତ୍ୱିକ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ବସାଇ ଥିବା ଏହି ବାଡ଼ଗୁଡ଼ିକ ହେଉଛି ଗୋଟିଏ ଗୋଟିଏ ମାୟା, ମୋତେ ମୋର ଅଭିପ୍ସିତ ସମ୍ପ୍ରସାରଣରୁ ବଞ୍ଚିତ କରି ରଖିବା ପାଇଁ ଗୋଟିଏ ଗୋଟିଏ ଫିସାଦ,—ଏହି ସତ୍ୟଟିକୁ ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷରୂପେ ପ୍ରତିମୁହୂର୍ତ୍ତରେ ଆମର ମାନବକ ସକଳ ସହିଷ୍ଣୁତାରେ ଅନୁଭବ କରିପାରିବା ଲାଗି ଯେଉଁ ମୂଳ ମନୋବୃତ୍ତିଟି ଦରକାର, ହୁଏତ ତାହାକୁ ହିଁ ଅସଲ ବୈରାଗ୍ୟ ବୋଲି କୁହାଯିବ ।

୧୫-୧-୮୪

ଭିତରେ ସମତା, ବାହାରେ ସମତା

ସମତା ଏକ ଅବସ୍ଥା, ଏକ ସମଗ୍ର ଅବସ୍ଥା । ଏହା ସ୍ପର୍ଶ କରି ରହିଥିବାର ଏକ ଅବସ୍ଥା । ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ଭାବରେ କୋଳାହଳଶୂନ୍ୟ ଏକ ଅବସ୍ଥା, ଏକ ନୀରବ ଅବସ୍ଥା ।

ଏହି ସମତା ଭିତରେ ରହିଥିଲେ ଯେଉଁ ଗୋଟିଏ ମୂଳଭୂତ ଭାବଧାରା ଆମ ଜୀବନ ଆପଣାକୁ ଅଭିବ୍ୟକ୍ତ କରିବାରେ ଲାଗିଥାଏ, ତାହା ହେଉଛି ଖୁସି । ସେହି ଖୁସିକୁ ଆପଣାର ଦେହରେ ମଧ୍ୟ ଅନୁଭବ କରିହୁଏ, ଭିତରେ ରହି ଯିଏ ଆମକୁ ପ୍ରେରିତ କରୁଛି, ପରିଚାଳିତ କରୁଛି, ତାହାକୁ ଆପଣାର ବନ୍ଧୁ ପରି ମନେହୁଏ । ସେହି ବନ୍ଧୁ ପାଖରେ ଅତ୍ୟନ୍ତ ସ୍ୱାଭାବିକ ଭାବରେ ଆପଣାକୁ ଜଣେ ପରିକର ବୋଲି ମନେହୁଏ । କେହି ମୋତେ ବାଧ୍ୟ କରି ମୋତେ ତା'ର ପରିକର କରି ରଖିବାକୁ ଇଚ୍ଛା କରୁଥିବା ସମୟରେ ଆମକୁ ଯେତିକି ବିରକ୍ତ ଲାଗେ, ନିଜେ ଇଚ୍ଛା କରି, ଖୁସି ହୋଇ, କାହାର ପରିକର ହୋଇଯାଇ ପାରିଲେ ପ୍ରକୃତରେ ଯେ ସେତିକି ଖୁସି ଲାଗେ, ତାହା କେବଳ ସେତିକିବେଳେ ଯାଇ ଅନୁଭବ କରିହୁଏ । ତେଣୁ, ଭିତରେ ସମତାର ଅବସ୍ଥା ତାହା ଏକ ପରିପୂର୍ଣ୍ଣ ସମ୍ମତିର ଅବସ୍ଥା ।

ବାହାରର ସମତା,—ଏହା ଆମ ମୁହୂର୍ତ୍ତ ମୁହୂର୍ତ୍ତର ଏକ ଅଭୀପ୍ସା ଯେଉଁ ଅଗଣିତ ସୂତ୍ରଗୁଡ଼ିକ ଦ୍ୱାରା ଆମେ ଏହି ବିଶ୍ୱସମଗ୍ରଟି ସହିତ ଏକାନ୍ତ ଗଣ୍ଠାଇ ହୋଇ ରହିଛୁ ଓ ଯାହାର କେନ୍ଦ୍ରଟିକୁ ଆମେ ଆମ ଭିତରେ

ସଚେତନା ମୂଳତଃ ଏକ ସତ୍ୟ ରୂପେ ଅନୁଭବ କରୁଛୁ, ଆମର ସେହି ସୂତ୍ରଗୁଡ଼ିକ ସ୍ୱାଭାବିକ ହୋଇଥିବ, ସାବଲୀଳ ହୋଇଥିବ, ଅକୃତ୍ରିମ ହୋଇ ପାରିଥିବ । ସେହି ସୂତ୍ରଗୁଡ଼ିକୁ ସଚେତନା ଗୋଟାଏ ଜାଲ ପରି କରି ଆମେ ତାହାର ଭିତରେ ଯେପରି ମୋଟେ ଲୁଚି କରି ରହିନଥିବା, ମୋଟେ ତାହାକୁ ଛନ୍ଦି ପକାଇବା ସକାଶେ ଛକ ବସିନଥିବା । ଆମର ସୂତ୍ରଗୁଡ଼ିକ ଦ୍ୱାରା ଆମେ ସମ୍ପ୍ରସାରିତ ହୋଇଯାଇ ପାରୁଥିବା । ସମସ୍ତ ବିଶ୍ୱକୁ ତାଙ୍କର ସଦନରୂପେ ଅନୁଭବ କରିପାରୁଥିବା । ସଦନ କହିଲେ ସବୁବେଳେ ଯେଉଁ ସମ୍ବନ୍ଧଗୁଡ଼ିକୁ ବୁଝାଏ, ସେହି ଗୁଡ଼ିକର ପୂର୍ଣ୍ଣପ୍ରତିଷ୍ଠା ଲାଗି ଆମେ ଆପଣାକୁ ଦେଇପାରୁଥିବା । ତେଣୁ, ତାହାରେ ସମତାର ଅବସ୍ଥା, ତାହା ଏକ ପରିପୂର୍ଣ୍ଣ ସମ୍ମିଳନର ଅବସ୍ଥା, ପରିପୂର୍ଣ୍ଣ ସମ୍ପ୍ରୀତିର ଅବସ୍ଥା ।

୧-୨-୮୪

ସମତଳରେ ରହିଥିବାର ଆକର୍ଷଣ

ଜୀବନ ଦୁଇ ପ୍ରକାର, ଗୋଟିଏ ଗଡ଼ି ଗଡ଼ି ଯାଉଥିବାର ଜୀବନ ଏବଂ ଆଉ ଗୋଟିଏ ଉଠି ଉଠି ଯାଉଥିବାର ଜୀବନ । ଗଡ଼ି ଗଡ଼ି ଯାଉଥିବା ମଣିଷ ସେହି ଗୋଟିଏ ସମତଳରେ ରହିଥାଏ । ବାଡ଼ଗୁଡ଼ିକୁ ଭାରି ଆଖିଦୃଶିଆ କରି ରଖିଥାଏ । ତା'ର ଶାସ୍ତ୍ର, ତା'ର ମନ୍ତ୍ର, ତା'ର ଯାବତୀୟ ନୀତିସୂତ୍ର ଓ ତେଣୁ ତା'ର ଦେବତାମାନେ ମଧ୍ୟ ସେହି ବାଡ଼ଗୁଡ଼ିକର ଗୋଟିଏ ଗୋଟିଏ ଗାର ହୋଇ ରହିଥାନ୍ତି, ଅନେକ ସମୟରେ ସେମାନେ ଠିକ୍ ଗୋଟିଏ ଗୋଟିଏ ବାଡ଼ ପରି କାମ କରୁଥାନ୍ତି ।

ଦୁଇ ପ୍ରକାରର ଜୀବନ, ଦୁଇ ପ୍ରକାରର ଅଭୀପ୍ସା । ଗୋଟିଏ ଅଭୀପ୍ସା ସେହି ଗୋଟିଏ ସମତଳରେ ରହିଥାଏ । ସମତଳଟିର ସୂତ୍ରଗୁଡ଼ିକ ଅନୁସାରେ ନିଜଲାଗି ଏକ ଭୂଗୋଳ ଓ ଜ୍ୟାମିତି ବାଛି ନେଇଥାଏ । ସେତେବେଳେ ମଣିଷଠାରୁ ଆରମ୍ଭ କରି ଭଗବାନଙ୍କ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ସବୁଙ୍କ ସହିତ ରହିଥିବା ଆମର ସମ୍ବନ୍ଧଗୁଡ଼ିକ ମଧ୍ୟ ସେହି ଗୋଟିଏ ସମତଳରେ ବାନ୍ଧି ହୋଇ ରହିଥାନ୍ତି । ଆଉ ଗୋଟିଏ ଅଭୀପ୍ସା ଆହୁରି ଉପରେ, ଆହୁରି ଉଚ୍ଚ; ଯୋଗ୍ୟରୁ ଯୋଗ୍ୟତର ହୁଏ, ଅର୍ଥାତ୍ ପୂର୍ଣ୍ଣରୁ ପୂର୍ଣ୍ଣତର ହେବାରେ ଲାଗିଥାଏ, ଆମେ ସଚେତନା ଅଧିକରୁ ଅଧିକ ନିକଟବର୍ତ୍ତୀ ହେବାରେ ଲାଗିଥାଉ ।

ସମତଳରେ ରହିବାର ଆକର୍ଷଣ ଅର୍ଥାତ୍ ନିରାପଦ ହୋଇ ରହିବାର ଚେଷ୍ଟା ନିଜର ସମତଳଟିରେ ସେତେବେଳେ ଆମେ ଯେଉଁ ଦିଅଁଗୁଡ଼ିକୁ ନେଇ ବସାଇ ଦେଇଥାଉ, ଆମେ ସେମାନଙ୍କଠାରୁ ସୁଖ ମାଗୁ, ମୁକ୍ତି ମାଗୁ, ସମୃଦ୍ଧି ମାଗୁ । ନିରାପଦ ହୋଇ ରହିବାକୁ ଇଚ୍ଛା କରୁଥିବା ମଣିଷ ଯଥାଯୋଗ୍ୟ ଭାବରେ ଉନ୍ମୋଚିତ ହୋଇ ପାରେନାହିଁ । ବିଶ୍ୱାସ ଯେତିକି ବଢେ, ନିରାପଦ ହୋଇ ରହିବାର ଆକାଙ୍କ୍ଷା ସେତିକି ଦୃଢ଼ ହୁଏ, ମାଗିବାର ଦୈନ୍ୟ ସେତିକି ସେତିକି ବଢ଼ି ଯାଉଥାଏ । ବିଶ୍ୱାସ ବଢିଲେ ସାହାସ ବଢେ । ପାହାଚ ଉଠିବାର ଅନୁଭବଟି ସେତେବେଳେ ଆମ ଜୀବନର ସବୁମୂଳ ଅନୁରାଗରେ ପରିଣତ ହୋଇଯାଏ । ସେତେବେଳେ ଆମ ସମ୍ବନ୍ଧଗୁଡ଼ିକ ମଧ୍ୟ ଆମ ଉନ୍ମୋଚନର କାରଣରୂପେ କାର୍ଯ୍ୟ କରିବାକୁ ଆରମ୍ଭ କରନ୍ତି ।

୧୪-୨-୮୪

ବୟସ ଗଣିବାର ଗଣିତ

ଆମ ସମାଜରେ ବୟସ ଅନୁସାରେ ପ୍ରାୟ ସବୁକିଛିର ନିର୍ଦ୍ଧାରଣ କରାଯାଇଥାଏ । ଆମେ ବୟସ ଗଣି ବଡ଼ ସାନ ବିଚାର କରୁ, ବୟସ ଅନୁସାରେ ଆସନ ସ୍ଥିର କରୁ, ବୟସ ଅନୁସାରେ ମାନ ଦେଉ ଓ ମାନ ଦାବି କରିଥାଉ । ଏହିପରି ସମାଜମାନଙ୍କରେ ବୁଢାମାନେ ହିଁ ବିଜ୍ଞ ବୋଲି ଗଣା ହୁଅନ୍ତି, ଅର୍ଥାତ୍ ଏହି ଅଙ୍କରେ କଷାହୋଇ ବୁଢା ହେବାକୁହିଁ ସତେ ଅବା ବିଜ୍ଞ ହେବା ବୋଲି ବିଚାର କରାଯାଇଥାଏ ।

ବୟସ ଗଣି ମର୍ଯ୍ୟାଦା ଓ ସ୍ୱୀକୃତିର ନିର୍ଦ୍ଧାରଣ କରୁଥିବା ଯେକୌଣସି ସମାଜ ହେଉଛି ପ୍ରଧାନତଃ ଏକ ଗତିବାଧା ସମାଜ । ଏହିସବୁ ସମାଜରେ ମଣିଷଠାରୁ ମାପିମାନେ ବଡ଼ ହୋଇ ରହିଥାନ୍ତି, ଭିତରର ଅସଲ ଉପଲବ୍ଧି ଗୁଡ଼ିକଠାରୁ ବାହାରର ଉପଲକ୍ଷଣମାନେ ଅଧିକ ପ୍ରାଦୁର୍ଭାବ ବିସ୍ତାର କରି ରହିଥାନ୍ତି । ବୟସ ବଢ଼ିଲେ ଯେ ଅନୁଭୂତି ଓ ଉପଲବ୍ଧି ବଢେ, ତାହା ମୋଟେ ସତ ନୁହେଁ । ବୟସ ବଢିଲେ ଅଧିକାଂଶ ସ୍ଥଳରେ ଚତୁରତା ବଢେ, ପ୍ରଦର୍ଶନ ବଢେ, ଉପେକ୍ଷା ଓ ଅବଜ୍ଞାମାନେ ବଢନ୍ତି । ଅବଜ୍ଞା ବଢିଲେ ଅନୁରାଗ ଘରେ ହ୍ରାସ ହେବା ଆରମ୍ଭ ହୁଏ, ଏବଂ ଅନୁରାଗ ହ୍ରାସ

ହୋଇ ଆସିଲେ ଉପଲବ୍ଧିକୁ ଆଉ ସାହାସ ହୁଏ ନାହିଁ । ମଣିଷ ବସିପିବାକୁ ହିଁ ତରତର ହୁଏ, ମୁଖା ପିନ୍ଧେ, ଭେକଗୁଡ଼ାକୁ ଅଧିକ ଆଡ଼ମ୍ବରମୟ କରିବାରେ ଅଧିକ ସଜାଗ ଦେଖାଏ । ଉପଦେଶ ଦିଏ, ଆଦୌ କିଛି ହେବାକୁ ମନ କରେ ନାହିଁ ।

ହୃଦୟର ଅଦୌ କୌଣସି ବୟସ ନାହିଁ । ବାଟ ଚାଲୁଥିବା ମଣିଷର ଅର୍ଥାତ୍ ଅଧିକରୁ ଅଧିକ ନିକଟବର୍ତ୍ତୀ ହୋଇ ଆସୁଥିବା ମଣିଷର ବୟସ ବଢ଼େ ନାହିଁ, କମିଯାଏ । ତାରୁଣ୍ୟ ବଢ଼େ । ସହଜ ହେବାର ସୂତ୍ରଟି ସତେଅବା ଆପେ ଆପେ ଆସି ମିଳିଯାଏ । ସହଜ ହେଲେ ମଣିଷ ଆଉ ବଡ଼ ସାନ ବାରି ପାରେ ନାହିଁ, ସିଏ ଶ୍ରଦ୍ଧାବାନ୍ ହୁଏ । ସମସ୍ତେ ସହାର୍ଥ ଓ ସହଗାମୀ ହୋଇଆସନ୍ତି । ଆମ ଭିତରର ଅସଲ ବନ୍ଧୁଟି ଆମକୁ ସମସ୍ତଙ୍କ ସହିତ ଏକ ସ୍ୱାଭାବିକ ସଖ୍ୟ ଭିତରେ ନେଇ ବାନ୍ଧି ରଖିଥାଏ । ସେହି ସଖ୍ୟ ଦ୍ୱାରା ଅନୁପ୍ରାଣିତ ଜୀବନ ଆମ ଶରୀରକୁ ମଧ୍ୟ ବୁଢ଼ା ହୋଇଯିବାର ଦୁର୍ଗତିରୁ ବଞ୍ଚାଇ ରଖିଥାଏ ।

୧-୩-୮୪

ସାତଦିନ ପରେ ଗୋଟିଏ ଦିନ

ପାଠଚକ୍ରର ଦିନ ସାତଦିନରେ ଆଦୌ ଗୋଟିଏ ବିଶେଷ ଦିନ ନୁହେଁ । ତାହା ହେଉଛି ସାତଦିନ ପରେ ଗୋଟିଏ ଦିନ । ବର୍ଷର ବାରମାସ ଭିତରେ କାର୍ତ୍ତିକ ମାସ ହେଉଛି ଗୋଟିଏ ବିଶେଷ ମାସ । ମାର୍ଗଶିର ମାସର ଗୁରୁବାର ହେଉଛି ଅନ୍ୟ ସବୁଯାକ ବାର ଭିତରେ ଗୋଟିଏ ଗୋଟିଏ ବିଶେଷ ବାର । ପାଠଚକ୍ରର ଦିନଗୁଡ଼ିକୁ ଆମେ ମୋଟେ ସେପରି ଭାବରେ ଗ୍ରହଣ କରିବା ନାହିଁ ।

ପାଠଚକ୍ରରେ ସାମିଲ ହେବାର ଅର୍ଥ ହେଉଛି ଅଙ୍ଗୀକାରବଦ୍ଧ ହୋଇରହିବା । ଏହି ଅଙ୍ଗୀକାରକୁ କେହି ଆମ ଉପରେ ଉପରୁ ଆଣି ଲଦି ଦେଇନାହିଁ । ଆମେ ରବାହୂତ ହୋଇ ମୋଟେ ପାଠଚକ୍ରକୁ ଆସିନାହୁଁ ଆମ ଭିତରେ ଅନୁରୂପ ଶ୍ରଦ୍ଧାଟିଏ ଜନ୍ମିଛି ବୋଲି ଆମେ ପାଠଚକ୍ରକୁ ଯିବା ଲାଗି ନିଜ ପାଖରେ ଗୋଟିଏ ନିଷ୍ପତ୍ତି ଗ୍ରହଣ କରିଛୁ । ଏକ ଅନ୍ୟ ପ୍ରକାରର ଜୀବନ

ଯାପନ କରିବା ବୋଲି ଆମେ ନିଜେ ନିଜ ଭିତରେ ପାହାଚଟିଏ ଗଢ଼ିଛୁ । ସେହି ନୂଆ ପାହାଚଟିକୁ ଆମେ ସାତଦିନ ଯାକ ବଞ୍ଚିବା । ଖାଲି ଗୋଟିଏ ମାତ୍ର ଦିନ ତାକୁ ମନେ ପକାଇ ବାକି ଛଅଦିନ କଦାପି ଆଲୋଡ଼ା ପରି ପକାଇ ରଖିବା ନାହିଁ । ସେପରି କଲେ ଆମେ ନିଜ ଭିତରେ ହୁଏତ ଦୁଇଭାଗ ହୋଇ ରହିଥିବା । ଆମର ଗୋଟାଏ ପାଖ ଆର ପାଖଟାକୁ ଭାରି ଲୁଚାଇ ରଖିବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କରୁଥିବ । ଏକାବେଳେକେ ଦୁଇଟା ମୁଖା ସହିତ ବାସ କରି ଆମେ କ୍ଳାନ୍ତ ହୋଇ ପଡ଼ିଥିବା ।

ସପ୍ତାହରେ ଗୋଟିଏ ଦିନ ଆନୁଷ୍ଠାନିକ ଭାବରେ ପାଠଚକ୍ରକୁ ଆସିବାର ଅର୍ଥ ହେଉଛି, ସ୍ୱନିର୍ବାଚିତ ସେହି ସୋପାନଟି ଉପରେ ପରସ୍ପରକୁ ଚିହ୍ନି ନେବା। ଆମେ ବାହାରକୁ ଯିଏ ଯେଉଁଠାରେ ଅଛୁ, ତାହା ଆମର ସାଂସାରିକ ପରିଚୟ ହୋଇଥିଲେ ମଧ୍ୟ ତାହା ଆମର ଅସଲ ପରିଚୟ ନୁହେଁ । ଆମେ ଯାହା ହେବାକୁ ସଂକଳ୍ପ କରିଛୁ, ଯେଉଁ ଅନ୍ୟ ସଂସାରଟି ଲାଗି ଅନୁରାଗ ରଖିଛୁ ଓ ତାହାରି ଲାଗି ଯୋଗ୍ୟ ହୋଇ ବଞ୍ଚିବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କରୁଛୁ, ତାହାହିଁ ଆମର ପ୍ରକୃତ ପରିଚୟ । ସେହି ପରିଚୟଟିକୁ ପରସ୍ପର ଭିତରେ ଆବିଷ୍କାର କରିନେବା ଲାଗି ଆମେ ପାଠଚକ୍ରକୁ ଆସିବା । ଆମେ ଯେ କେହି କେଉଁଠି ହେଲେ ଏକୁଟିଆ ହୋଇ ବାଟ ଚାଲୁନାହୁଁ, ସେହି ପ୍ରତ୍ୟୟଟିକୁ ଆମର ଅସଲ ପ୍ରତ୍ୟୟରେ ପରିଣତ କରି ରଖିବାକୁ ହିଁ ଆମେ ପାଠଚକ୍ରକୁ ଆସିବା ।

୧୪-୩-୮୪

ସନ୍ତକଗୁଡ଼ାକର ଜଂଜାଳ

ଯେଉଁମାନେ ସଂସାର ଭିତରେ ବାନ୍ଧି ହୋଇ ରହିଥାଆନ୍ତି, ସେମାନେ ଜଞ୍ଜାଳ ଭିତରେ ବୁଡ଼ିକରି ରହିଥାନ୍ତି ; ଯେଉଁମାନେ ସେହି ଜଞ୍ଜାଳ ଭିତରୁ ବାହାରି ପଳାଇ ଯାଆନ୍ତି, ସେମାନେ ସନ୍ନ୍ୟାସୀ ହୁଅନ୍ତି । ସଂସାରଠାରୁ ନିଜକୁ ଅଲଗା ବୋଲି ଦେଖାଇ ପାରିବା ସକାଶେ ସେମାନେ ଜଟା ବଢ଼ାନ୍ତି, ଶ୍ମଶ୍ରୁ ରଖନ୍ତି, ତିଳକ ଚିତା କରନ୍ତି, ଅଲଗା ପିନ୍ଧନ୍ତି, ଅଲଗା ବସନ୍ତି, ଅଲଗା ଆଚରଣ କରନ୍ତି । ସନ୍ନ୍ୟାସୀ ହୋଇ ପଳାଇଥିଲେ ମଧ୍ୟ ଯେଉଁମାନଙ୍କୁ ତଥାପି

ଜଞ୍ଜାଳ ଗୁଡ଼ ନଥାଏ, ସେମାନେ ଅଧିକ ଆତୁର ଭାବରେ କେବଳ ସମ୍ପତ୍ତି ଗୁଡ଼ାକୁ ଆବୋରି ଧରିଥାନ୍ତି । ପତ୍ରଗୁଡ଼ାକୁ ହୁଏତ ସବୁକିଛି ବୋଲି ଧରିଥାଆନ୍ତି ପତ୍ରକ ଖସି ପଡ଼ିଲେ କାଳେ ମୁଖାଗୁଡ଼ାକ ଖସିପଡ଼ି ଅସଲ ମୁହଁଟି ଦିଶିଯିବ, ସେଇ ଆଶଙ୍କାରେ ଭାରି କଲବଲ ହୋଇ ରହିଥାଆନ୍ତି ।

ନିକଟବର୍ତ୍ତୀ ହେଲେ ଯାଇ ପତ୍ରକମାନେ ଆପେ ଆପେ ଝଡ଼ିପଡ଼ନ୍ତି । ନିକଟବର୍ତ୍ତୀ ହେଲେ ଭୟ ଦୂର ହୁଏ ତେଣୁ ପ୍ରସାଧନ ଗୁଡ଼ାକର ବି ଆଉ କୌଣସି ଆବଶ୍ୟକତା ରହେନାହିଁ । ମହଲଗୁଡ଼ାକୁ ଲୁଗୁଲ କରି ରଖିପାରିବା ଲାଗି ଆଉ ମୋଟେ ଧୋବ ପିନ୍ଧିବା ପାଇଁ ବାଧ୍ୟ ହେବାକୁ ପଡ଼େନାହିଁ । ମୁଁ ନିଜକୁ ଯେତେଯାହା ଛୁପା ମାରି ଛପାଇ ରଖିଲେ ମଧ୍ୟ ତାକୁ ଯେ ମୋ'ର ସବୁକିଛି ଜଳଜଳ ହୋଇ ଦିଶିଯାଉଛି ଓ ସିଏ ଯେ ଆଦୌ କୌଣସି ଅସନା ଓ ଗନ୍ଧିଆ ନକରି ମୋ'ର ପାଖେ ପାଖେ ରହିଛି, ମୋତେ ସ୍ପର୍ଶ କରି ରହିଛି ମୁଁ ମଧ୍ୟ ତାହାକୁ ସେହିପରି ସ୍ୱାଭାବିକ ଭାବରେ ସ୍ପର୍ଶ କରି ରହେ ବୋଲି ମୋ'ର ଭିତରୁ ମୋତେ ବଳ ଯୋଗାଇ ଦେବାକୁ ସର୍ବଦା ପ୍ରସ୍ତୁତ ହୋଇ ରହିଛି, ଏହି ପ୍ରତ୍ୟୟଟି ଆମର ଆଠପହରିଆ ଅନୁଭବରେ ପରିଣତ ହୋଇଯିବା ପରେ, ଆପଣାକୁ ନେଇ ଆଉ ଆଦୌ କୌଣସି ଛଦ୍ମପଣରେ ବାଧ୍ୟ ହେବାକୁ ପଡ଼େ ନାହିଁ । ତା'ପରେ କେବଳ ସବୁ ଖସି ଖସି ଯାଉଥାଏ, ସବୁ ଦିଶି ଦିଶି ଯାଉଥାଏ ।

୧-୪-୮୪

ବ୍ରହ୍ମସଂସ୍ପର୍ଶଂ ଅତ୍ୟନ୍ତଂ ସୁଖଂ

କୌଣସି ଦ୍ରବ୍ୟ ଆମଠାରୁ ଦୂରରେ ରହିଥାଏ, ଆମର ହାତଛଡ଼ା ହୋଇ ରହିଥାଏ । ଆମେ ହାତ ବଢ଼ାଇ ତାହାକୁ ହାତପାହାନ୍ତା କରି ଆଣୁ, ତାହାକୁ ସ୍ପର୍ଶ କରୁ । ଧର୍ମଶାସ୍ତ୍ରମାନଙ୍କରେ ଏହାକୁ ସାଧନା ବୋଲି କୁହାଯାଇଛି ସାଧନା ସ୍ପର୍ଶ କରାଇ ଆଣେ । ଦୂରକୁ ପାଖକୁ ଆଣେ । ହାତଛଡ଼ାକୁ ହାତପାହାନ୍ତାରେ ପରିଣତ କରାଏ । ଆମକୁ ସୁଖ ଦିଏ, ସୁଖ ଦେଇ ମୁକ୍ତ କରାଏ ।

ବ୍ରହ୍ମ ଏପରି ଏକ ଦ୍ରବ୍ୟ ନୁହେଁ, ଯାହାକି କେତେବେଳେ ହେଲେ ବି ଆମକୁ ଛାଡ଼ିକରି ରହିଥାଏ । ବ୍ରହ୍ମ ଆମକୁ ଘେରିକରି ରହିଥାଏ, ଆମକୁ ଆବୋରି ଧରିଥାଏ ଆମକୁ ସ୍ପର୍ଶ କରି ରଖିଥାଏ । ଆମକୁ ଯେ କିଏ ସତତକୁ ସତ ସ୍ପର୍ଶ କରି ରଖିଛି, ଆମେ ଅନେକ ସମୟରେ ସେହି କଥାଟିକୁ ପାସୋରି ଦେଇଥାଉ । ଆମେ ଆପଣା ଆଡ଼ୁ ପାଚେରି ଦେଇ ଓ ବାଡ଼ ପକାଇ ରଖିଥାଉ । ସ୍ପର୍ଶର ଯାବତୀୟ ବେଭାରକୁ ଆମ ନିଜ ଭୂଗୋଳ ଏବଂ ନିଜ ଜ୍ୟାମିତିର କେତେ ସୂତ୍ର ଦେଇ ବ୍ୟାହତ ଓ ଆହତ କରି ରଖିଥାଉ । ହୁଏତ ସ୍ପର୍ଶକୁ ଡରୁ, ତେଣୁ ପାଚେରି ଓ ବାଡ଼ଗୁଡ଼ାକର ସହାୟତାରେ ଅଲଗା ହୋଇ ରହିଥାଉ ।

ପ୍ରଥମେ ଆମ ବୁଝିବାକୁ ଆମରି ହାତଛଡ଼ା ହୋଇ ରହିଥିବା ବ୍ରହ୍ମ ଆମରି ହାତପାହନ୍ତା ଭିତରକୁ ଆସିଗଲେ ସୁଖ ଅବଶ୍ୟ ମିଳିଥାଏ । ମାତ୍ର ସିଏ ଯେ ମୋତେ ସର୍ବଦା ସ୍ପର୍ଶ କରି ରହିଛି, ସେହି ଅନୁଭବଟି ମଧ୍ୟରେ ବିଚରଣ କରି ପାରିଲେ ଆମେ ପ୍ରକୃତରେ ଅତ୍ୟନ୍ତଂ ସୁଖଂ ର ଅଧିକାରୀ ହୋଇଥାଉ । ଏହି ଅତ୍ୟନ୍ତଂ ସୁଖଂ ହେଉଛି ଏକ ସାତତ୍ୟ ମଧ୍ୟରେ ବିଚରଣ । ସାତତ୍ୟ ହିଁ ଯାବତୀୟ ସାଧନାକୁ ଏକ ସ୍ୱଭାବ—ଚେତନାରେ ପରିଣତ କରାଏ । ସାଧନା ଚେତନାକୁ ଉତ୍ତୋଳିତ ହୋଇଯାଏ । ତା' ପରେ, ଖିଅ ଛାଡ଼ିଯିବାର ଆଉ ମୋଟେ କୌଣସି ଭୟ ରହେନାହିଁ ।

୧୫-୪-୮୪

ଫଳାକାଂକ୍ଷୀ ଧୃତି

ସଂସାର ଭିତରେ ଆମେ ଯେଉଁମାନେ କେବଳ ଆପଣା ଲାଗି ଫଳ, ଅଧିକ ଫଳ ଏବଂ ଆହୁରି ଅଧିକ ଫଳର ଆକାଙ୍‌କ୍ଷା ରଖି ନାନା କାର୍ଯ୍ୟ ଏବଂ ଅକାର୍ଯ୍ୟ କରୁଥାଉ, ଏହିସବୁ କରୁଥିବା ସମୟରେ ଆମେ କେତେ ଧୃତିର ପରିଚୟ ନଦେଉ ! କେତେ କେତେ ମିହନ୍ତ ନକରୁ, ଆପଣାକୁ କେତେ କେତେ ପ୍ରକାରର ଶ୍ରମରେ ନେଇ ନ ଖଟାଉ ! ସେତେବେଳେ ଆମକୁ ଦେଖିଲେ ମନେ ହୁଏ, ସତେ ଯେପରି ଆମ ଡଙ୍ଗାଟିକୁ ବାହୁନେବାକୁ ଆମରି

ସାଥୀ ହୋଇ ଆଦୌ କେହିହେଲେ ନାହାନ୍ତି ! ଆମେ ନିଜେ କିଛି କରୁଥିବା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ହୁଏତ ଆମର ଗଛଟିରେ କିଛି ଫଳିବ, ନହେଲେ ସବୁକିଛି ଅଫଳନ୍ତି ହୋଇ ରହିଯିବ ।

ଏହି ଫଳାକାଙ୍‌କ୍ଷୀ ଧୃତିରୁ ଅସହାୟତା ବଢ଼େ । କାରଣ, ଭିତରେ ଏକ ମୌଳିକ ଅବିଶ୍ୱାସ ଆମକୁ ବଡ଼ ବିକଳ କରି ରଖିଥାଏ । ଏକା ଏକା ବାଟ ଚାଲି ଆମର ଏକୁଟିଆ ଗାତଗୁଡ଼ିକୁ ଯଥା ସମ୍ଭବ ଅଧିକ ପରିମାଣରେ ଭରି ରଖିବାର ମିହନ୍ତରେ ଲାଗିଥିବା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଆମେସବୁ ନିଜେ ସତେଅବା କେଉଁ ଗାତ ଭିତରକୁ ପଶି ପଶି ଯିବାରେ ଲାଗିଥାଉ । ଜୀବନଟିକୁ ବଞ୍ଚିବାର ଆମର ସବୁ ପ୍ରୟାସ ଓ ସବୁ ବଣିଜ ଆମକୁ ସେହି ଗାତ ଭିତରେ ପଶିବାର ଅଶୁଭ ଧର୍ମଟି ଭିତରେ ଗୁରେଇ ଗୁରେଇ ରଖିଥାଏ ।

ଆଉ ଗୋଟିଏ ପ୍ରକାରର, ଆଉ ଗୋଟିଏ ଆୟାମର ଧୃତି ରହିଛି, ଯାହାର ଜନ୍ମ ଆମର ବିଶ୍ୱାସରୁ ହୁଏ, ଯାହା ଆମକୁ ଅଟଳ ଭାବରେ ବାଟ ଚଲାଇ ନେଉଥାଏ, ଯାହା ଆମକୁ ଉନ୍ମୋଚନ ପରେ ଉନ୍ମୋଚନର ଯୋଗ୍ୟ କରାଇ ନେଇ ଯାଉଥାଏ । ମାତ୍ର ସେହି ଧୃତିରେ ଆଦୌ କୌଣସି ଫଳର ଆକାଙ୍‌କ୍ଷା ନଥାଏ । ସେହି ଧୃତି ଆମକୁ ଅଧିକରୁ ଅଧିକ ଅନୁରାଗ ଲାଗି ଭାଜନ କରେ; ଆମକୁ ଯାବତୀୟ ପ୍ରକାରର ଗାତରୁ ବାହାର କରି ନେଇ ଆସେ, ଗଣ୍ଠିଗୁଡ଼ାକୁ ଫିଟାଇ ଫିଟାଇ ଦେବାରେ ଲାଗିଥାଏ । ସେତେବେଳେ ଏକ ଅନ୍ତର୍ଗତତମ ପରମ ସ୍ୱୀକାର ଦ୍ୱାରା ପ୍ରେରିତ ହୋଇ ନିଜ ଜୀବନଟିକୁ ବଞ୍ଚୁଥିବାର ଆନନ୍ଦ ହିଁ ଆମ ବାଟ ଚାଲିବାର ସବୁଠାରୁ ବଡ଼ ସମ୍ବଳ ହୋଇ ରହିଥାଏ ।

୧-୪-୮୪

ଆମର ସମ୍ପତ୍ତି ଯେତିକି

ଆମର ସମ୍ପତ୍ତି ଯେତିକି, ଆମପାଇଁ ପ୍ରଭୁ ମଧ୍ୟ ସେତିକି । ଆମେ ଜାଣି-ସିଆଣିଆ ହେଲପରି ତାଙ୍କୁ ଅମରପୁରୀରେ କଳ୍ପନା କରୁ, ଅମରପୁରୀ ପରି ଦେଖା ଯାଉଥିବା ମର୍ତ୍ତ୍ୟର ତୀର୍ଥ ଓ ମନ୍ଦିରମାନଙ୍କରେ କଳ୍ପନା କରୁ । ସିଏ

ଆମକୁ ଆହୁରି ଅଧିକ ହୋଇ ଦିଶିବେ ବୋଲି ତାଙ୍କୁ ବହୁମୂଲ୍ୟ ମୂର୍ତ୍ତିଟି ଭିତରେ ଭରିବାକୁ ମନକରୁ । ଭଗବାନଙ୍କର ମୂର୍ତ୍ତି ଗଢ଼ିଦେବା ସକାଶେ ମଣିଷ ମଣିଷ ଭିତରେ କେତେ ପ୍ରତିଦ୍ୱନ୍ଦ୍ୱିତା ଲାଗିଥାଏ । ମାତ୍ର ସିଏ ସେଗୁଡ଼ାକରେ କେଉଁଟି ଭିତରେ ବି ନଥାନ୍ତି । ସିଏ ଆମଲାଗି ଆମ ସମ୍ମତି ପାଖରେ ହିଁ ଆସି ଧରା ଦିଅନ୍ତି । ଆମ ଅହଙ୍କାର ଗୁଡ଼ାକ ଲାଗି ଅନ୍ତର ହୋଇ ରହିଥାନ୍ତି, ବହୁଦୂର ହୋଇ ରହିଥାନ୍ତି ।

ଆମେ ମାଗିବା ଯେତିକି, ଠିକ୍ ସେତିକି ଅବସରରେ ହିଁ ପ୍ରଭୁଙ୍କୁ ଅନୁଭବ କରିପାରିବା, ଠିକ୍ ସେତିକି ପରିମାଣରେ ତାଙ୍କରି ଦ୍ୱାରା ପରିଚାଳିତ ହୋଇପାରିବା, ଠିକ୍ ସେତିକି ଯଥାର୍ଥ ଭାବରେ ଆମେ ତାଙ୍କର ହୋଇ ରହିପାରିବା । ଅସଲ ସମ୍ମତି ନଥିଲେ ଭକ୍ତିଶାସ୍ତ୍ରର କୌଣସି ପଦ୍ଧତିମାନ କସରତ୍ ଆମକୁ ତାଙ୍କର ଯୋଗ୍ୟ କରି ପାରିବ ନାହିଁ । ସମ୍ମତି ବିନା ଜ୍ଞାନ ଗୁଡ଼ାକ ଦ୍ୱାରା ତାଳୁ ଶୁଖିଯିବ ଓ କର୍ମଗୁଡ଼ାକ ନାନାବିଧ କଷଣର ନାଡ଼ ହୋଇ ଆମକୁ ଅଧିକରୁ ଅଧିକ ବାନ୍ଧି ରଖୁଥିବେ ସିନା, ମାତ୍ର ଆମେ କଦାପି ତାଙ୍କର ସ୍ୱଜନ ହୋଇ ପାରିବା ନାହିଁ ।

ଅନେକ ମଣିଷ ଆପଣାର ସମ୍ମତିଟିକୁ ସତକୁସତ ମୋଟେ ଦେଇପାରନ୍ତି ନାହିଁ ବୋଲି କେତେଭଳି କୋଳାହଳ କରିବାରେ ଲାଗିଥାଆନ୍ତି । ସକଳ କୋଳାହଳ ସତ୍ତ୍ୱେ ଦୂରଛଡ଼ା ହୋଇ ଠିଆ ହୋଇଥାନ୍ତି । ମୋଟେ ପାଖକୁ ଆସନ୍ତି ନାହିଁ । ମୋଟେ ହଁ ଭରନ୍ତି ନାହିଁ । ବହୁବିଧ ତରଜ ଗୁଡ଼ାକ ଅନୁସାରେ ସେମାନେ ଆଉ ସବୁକିଛି ହୁଅନ୍ତି ସିନା, ମାତ୍ର ତଥାପି ସ୍ୱଜନ ହୋଇ ପାରନ୍ତି ନାହିଁ ।

୧୫-୫-୮୪

ଚେତା ଓ ଚେତନା

ଜଣେ ଜଣେ ମଣିଷ ହିସାବରେ ଆମ ସମସ୍ତଙ୍କର, ଚେତା ରହିଛି । ଆମେ ପ୍ରତ୍ୟେକ କେତେ ସାବଧାନ ହୋଇ ବାଟ ଚାଲୁଛୁ । ନିଜର ଘରଟିକୁ ପୂରଣ କରିବାଲାଗି କେତେମତେ ଚେଷ୍ଟା କରୁଛୁ । ଏହି ସଂସାରଟାକୁ ଯଥା-

ସମ୍ଭବ ଅଧିକରୁ ଅଧିକ ପ୍ରକାରେ ଭୋଗ କରିବାଲାଗି ଆପଣାର ଚାରିପାଖରେ କେତେ କେତେ ଗାର ଟାଣି ରଖିଛୁ । ଗାରଗୁଡ଼ାକ ବଦଳ ହେଲେ ଯାଇ ଆମେ ଭିନ୍ନ ଏବଂ ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ହୋଇ ଦିଶି ପାରିବୁ ବୋଲି ଗୋଟାଏ ବୁଦ୍ଧିମାନ୍ ଭ୍ରମଦର୍ଶନ ଆମକୁ ପ୍ରତିଦିନ କେଡ଼େ ଚେତା କରି ରଖିଛି ।

ଜଣେ ଜଣେ ମଣିଷ ହିସାବରେ ଆମ ସମସ୍ତଙ୍କର ଚେତନା ବି ରହି ପାରନ୍ତା । ତେବେ ଏହି ଚେତା ରହିବାର ଜଞ୍ଜାଳରୁ ମୁକ୍ତିଲାଭ କରି ଆମେ ଯଥାର୍ଥ ଜୀବନ ଓ ଯଥାର୍ଥ ସଖ୍ୟସ୍ଥାପନର ସ୍ୱାଭାବିକତା ମଧ୍ୟରେ ଦିନରାତି ବଞ୍ଚି-ପାରନ୍ତେ । ଚେତନା ହେଉଛି ଏକ ସୂତ୍ର, ଯାହା ଆମକୁ ବିଶ୍ୱବ୍ରହ୍ମାଣ୍ଡ ସହିତ ଏକାଠି ଯୁକ୍ତ କରି ରଖିଛି । ଆମର ଯଥାର୍ଥ କେନ୍ଦ୍ରଟିକୁ ଦର୍ପଣି ପରି ବ୍ୟବହାର କରି ତାହାରି ଉପରେ ସବୁଯାକ କେନ୍ଦ୍ରକୁ ଏକାଠି ବାନ୍ଧି ରଖିଥିବା ସମ୍ବନ୍ଧଟିକୁ ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷ କରିବା ଏବଂ ବିଶ୍ୱଯାକକୁ କେନ୍ଦ୍ର କରି ଆପଣାର ପ୍ରାଣସ୍ପନ୍ଦନଟିକୁ ତା'ଭିତରେ ଅନୁଭବ କରିବା,—ଆମ ଜୀବନରେ ତାହାହିଁ ଚେତନାର ଅବଦାନ ।

ଆପଣାକୁ ସଂପ୍ରସାରିତ କରିବା,—ଚେତନା ଲାଗି ଯୋଗ୍ୟ ହେବା ସକାଶେ ତାହାହିଁ ସ୍ୱାଭାବିକତମ ଉପାୟ । ଚେତନା ସତର୍କ ମଣିଷର ଜଳାଶୟ ଗୁଡ଼ାକୁ ଅସ୍ୱୀକାର କରେ । ଜୀବନକୁ ତା'ର ଯଥାର୍ଥ ପ୍ରସ୍ଥଗୁଡ଼ିକ ଦେଇ ବଞ୍ଚିବାଲାଗି ଉତ୍ତରାଧିକାର ପ୍ରଦାନ କରେ । ଚେତନା ଆମକୁ ଗଡ଼ଆ ଗୁଡ଼ାକ ଭିତରୁ ବାହାର କରିନଏ । ଅଭୟ ଦିଏ । ଆମକୁ ଏକ ଅନ୍ୟ ସମ୍ଭାବନାର ଯୋଗ୍ୟ କରେ ; ଏକ ଅନ୍ୟ ଯୋଜନାରେ ନିମିତ୍ତରୂପେ ବ୍ୟବହାର କରେ । ମାତ୍ର, ହୁଏତ ସର୍ବଶେଷ କଥା ହେଉଛି, ଆମର ହିମ୍ମତ ରହିଥିଲେ ଯାଇ ଏକଥା ସମ୍ଭବ ହୁଏ ।

୧-୬-୮୪

ପରିବର୍ତ୍ତନ ଅନେକ ବାଟରେ ହେବ

ପରିବର୍ତ୍ତନ ଅନେକ ବାଟରେ ହେବ । କେବଳ ଆମର ବାଟରେ ହେବନାହିଁ । ଯେଉଁମାନେ କେବଳ ସେଇମାନଙ୍କର ବାଟରେ ହିଁ ପୃଥିବୀର

ଯାବଜ୍ଜୀବ ପରିବର୍ତ୍ତନ ହେବ ବୋଲି ଆସ୍ଫାଳନ କରିବାରେ ଲାଗିଥାନ୍ତି, ସେମାନେ ହୁଏତ ଆପଣାକୁ ହିଁ ଚାହୁଁଥାନ୍ତି । ଅସଲ ପରିବର୍ତ୍ତନଟିକୁ ମୋଟେ ଚାହୁଁନଥାନ୍ତି । ଆପଣାର ଏକଚାଟିଆ ଭାବପ୍ରବଣତା ଗୁଡ଼ାକୁ ଆହୁରି ଅଧିକ ଆଧାର ଯୋଗାଇ ଦେଇ ଯାହା ଯେତେବେଳେ ଆସୁଥାଏ, ସେମାନେ ପ୍ରାୟ ତାହାକୁ ହିଁ ପରିବର୍ତ୍ତନ ବୋଲି କହୁଥାଆନ୍ତି ।

ବିଧାତାଙ୍କର ବାଟ ଆଦୌ ଗୋଟିଏ ନୁହେଁ । ଆମର ସ୍ତୁତିରେ ଅଥବା ଆମର ନିଷ୍ଠାରେ ସନ୍ତୁଷ୍ଟ ହୋଇ ସିଏ ଆମର ବାଟଟିକୁ ହିଁ ଅସଲ ଏକମାତ୍ର ବାଟ ରୂପେ ସ୍ୱୀକାର କରି ଦେଇଛନ୍ତି ବୋଲି ଆମ ଭିତରୁ ଯେଉଁମାନେ ବିଶ୍ୱାସ କରୁଥିବେ, ସେମାନେ ଏକ ବୃହତ୍ ଭ୍ରମ ଭିତରେ ପଶି ଅଟକି ଯାଇଛନ୍ତି ବୋଲି ବୁଝିବାକୁ ହେବ । ସେମାନେ ବାଟର ମୋହ ଦ୍ୱାରା ପରିବର୍ତ୍ତନର ବାଟକୁ ଜଗାଳି କରିଛନ୍ତି ।

ବାଟ ନଚାଲୁଥିବା ମଣିଷ ହିଁ ବାଟକୁ ଜଗାଳି କରିଥାଏ । ଯିଏ ବାଟ ଚାଲୁଥାଏ, ସିଏ ଅତ୍ୟନ୍ତ ସ୍ୱାଭାବିକ ଭାବରେ ବାଟ ଚାଲୁଥିବା ଆହୁରି ଅନେକ ସାଥୀଙ୍କୁ ଦେଖିବାକୁ ପାଏ, ସିଏ ମୁଖ୍ୟତଃ ବାଟକୁ ଦେଖେନାହିଁ, ସାଥୀମାନଙ୍କୁ ଦେଖେ । ସାଥୀମାନଙ୍କୁ ଲୋଡ଼େ । ମାତ୍ର, ସାଥୀମାନଙ୍କୁ ନଦେଖି ଖାଲି ବାଟଟାକୁ ଦେଖୁଥିବା ମଣିଷ ନିଜ ଭିତରେ ଭାରି ଏକୁଟିଆ ହୋଇ ରହିଥାଏ । ଏକୁଟିଆ ହେବାରୁ ଉଗ୍ର ବି ହୁଏ । ମୋ'ର ବାଟ ହେଉଛି ପରିବର୍ତ୍ତନର ଏକମାତ୍ର ବାଟ, ଏହା ହେଉଛି ଉଗ୍ରତା । ବାଟଟିକୁ ନଚାଲି ପାରିଲେ ତାହାକୁ କୁଣ୍ଢାଇ ଧରିବାପାଇଁ ମନ ହୁଏ । ବାଟଟିକୁ କୁଣ୍ଢାଇ ଧରିଲେ ମଣିଷ ଉଗ୍ର ହୁଏ । ଉନ୍ମୋଚିତ ହୋଇ ପାରେନାହିଁ, ତେଣୁ ସମର୍ଥ ବି ହୋଇ ପାରେନାହିଁ ।

୧୪-୭-୮୫

ଅନ୍ୟ ବାଟ ନୁହେଁ, ଅନ୍ୟ ଅନୁରାଗ

ପୃଥିବୀରେ ବାଟମାନେ ଛନ୍ଦାଛନ୍ଦି ହୋଇ ପଡ଼ିଛନ୍ତି । ଏଠି ଯେତେ ସମ୍ପ୍ରଦାୟ, ସେତିକି ବାଟ । ବାଟମୁଣ୍ଡରେ ଜଣେ ଜଣେ ଗୁରୁ ହାତଟେକି

ଦଉଡ଼ା ଧରି ଭକ୍ତମାନଙ୍କର ଗହଣଗୁଡ଼ାକୁ ସଙ୍ଗେ ଅବା ଘୋର ପ୍ରକୋପରେ ଟାଣିବାରେ ଲାଗିଛନ୍ତି । ଦିନରାତି ଗହଳ ଲାଗିଛି । ଖାସ୍ ସେହି ବାଟରେ ନଗଲେ ପୃଥିବୀ କଦାପି ରହିବନାହିଁ ବୋଲି ଡାହୁକମାନେ ହୁରି ପକାଇବାରେ ଲାଗିଛନ୍ତି ।

ଆମର ବାଟ ଠିକ୍ ସେହିପରି ଗୋଟିଏ ବାଟ ଆଦୌ ନୁହେଁ । ନାନା ବାଟ ଭିତରେ ଇଏ ଆଦୌ ଗୋଟିଏ କିସମର ଏକ ଅନ୍ୟତମ ବାଟ ନୁହେଁ । ଏହା ହେଉଛି ଏକ ଅନ୍ୟ ଅନୁରାଗ । ଯେଉଁ ଅନୁରାଗ ଗୋଟା ସୃଷ୍ଟି ବଦଳାଇ ଦିଏ, ଯେଉଁ ଅନୁରାଗ ଭିତର ଆଉ ବାହାର ମଧ୍ୟରେ କୌଣସି ବ୍ୟବଧାନ ରଖେନାହିଁ, ଅର୍ଥାତ୍ ଯେଉଁ ଅନୁରାଗ ପାଖରେ ଧରାଦେଲେ ଭିତରଟା ବଦଳିବା ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ବାହାରଟା ମଧ୍ୟ ବଦଳି ବଦଳି ଯାଉଥାଏ, ଇଏ ସେହିପରି ଗୋଟିଏ ଅନୁରାଗ, ଗୋଟିଏ ଅନ୍ୟ ଅନୁରାଗ । ପୃଥିବୀରେ ରହିଥିବା ନାନା ବାଟର ଦର୍ପଣ ଉପରେ ଏଇଟିକୁ ଦେଖୁଥିବା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ତାହା ମୋଟେ ଧରା ଦିଏନାହିଁ । ମାତ୍ର ଅନ୍ୟ ପକ୍ଷରେ ଏହି ଅନୁରାଗଟିର ଦର୍ପଣ ଉପରେ ପୃଥିବୀଯାକର ବାଟଗୁଡ଼ିକୁ ଦେଖି ପାରୁଥିଲେ ବାଟ ବାଟ ମଧ୍ୟରେ ଲାଗି ରହିଥିବା ବୈମନସ୍ୟ ଗୁଡ଼ାକ ଏକାବେଳେକେ ଅନାବଶ୍ୟକ, ଓ ତେଣୁ ଅବାନ୍ତର ବୋଲି ମନେହୁଏ ।

ତେଣୁ, ମନୁଷ୍ୟକୁ ଆମେ ତା'ବାଟ ଦେଇ ଚିହ୍ନିବା ନାହିଁ । ତାକୁ ଆମେ ତାର ଅନୁରାଗ ଦେଇ ଚିହ୍ନିବା । ଆପଣାର ଅନୁରାଗଟିକୁ ଆପଣାର ବାଟ ଠାରୁ ଅଧିକ ବୋଲି ଅନୁଭବ କରି ପାରୁଥିଲେ ଯାଇ ତାହା ସମ୍ଭବ ହୋଇପାରିବ । ବାଟରେ ଆପଣା ହୋଇ ରହିଥିବା ଠାକୁରଗୁଡ଼ିଙ୍କୁ କାଟି ଦେଇ ବାହାରି ଆସି ପାରିଲେ ଯାଇ ଆମେ ନିଜ ଜୀବନରେ ଆବିଷ୍କୃତ ସେହି ଅନୁରାଗଟିର ପରିଚୟ ପାଇବା ଓ ତାର ଇଜ୍ଜତ ରଖିପାରିବା । ଅନୁରାଗଟି ନଥିଲେ ବାଟଗୁଡ଼ାକ ଯେ ସତେଅବା ଆମ ବେକରେ ସାପ ହୋଇ ଗୁଡ଼ାଇ ହୋଇଥିବେ, ଆମେ ସେତିକିବେଳେ ଯାଇ ସେହି କଥାଟିକୁ ବୁଝିବାକୁ ସମର୍ଥ ହେବା ।

୧-୭-୮୬

ଭକ୍ତିର ଉଚ୍ଛନ୍ନ ସ୍ତର

ଭକ୍ତିର ଏକ ଉଚ୍ଛନ୍ନ ସ୍ତର ରହିଛି । ଜ୍ଞାନର ଯେଉଁଭଳି ଏକ ଉଦ୍ଧତ ସ୍ତର ରହିଛି, ଠିକ୍ ସେହିପରି । ଜ୍ଞାନ କୋମଳ କରନ୍ତା, ଉଦ୍ଧତକୁ ବାଟ ଦେଖାଇ ନଥାନ୍ତା, ଭିତରୁ ବାହାରକୁ ବାଟ କାଢ଼ନ୍ତା । ମାତ୍ର ଅନେକ ମଣିଷଙ୍କର ଜ୍ଞାନ ସେମାନଙ୍କୁ ଉଦ୍ଧତ କରାଏ; ତା'ପରେ ଦୂରତା ଗୁଡ଼ାକ ହିଁ ପାଣ୍ଡିତ୍ୟର ଗୋଟିଏ ଗୋଟିଏ ସମ୍ବଳ ହୋଇ ରହନ୍ତି । ଦୂର ହୋଇ ରହିଲେ ଜ୍ଞାନୀ କେତେ ବଡ଼ ହୋଇ ଦେଖାଯାଏ, ଆପଣାକୁ କେତେ ବଡ଼ କରି ଦେଖାଇହୁଏ, କେତେ କୋଳାହଳ କରେ ।

ଠିକ୍ ସେହିପରି ଭକ୍ତି ମଧ୍ୟ ଅଧିକରୁ ଅଧିକ ନିକଟ କରାଇ ଆଣୁଥାନ୍ତା । ଭକ୍ତିର ସ୍ପର୍ଶ ଦ୍ୱାରା ଏଠି ଆମକୁ ସବୁ କିଛି ଆମର ଅତ୍ୟନ୍ତ ଆପଣାର ପରି ଲାଗୁଥାନ୍ତା । ଚାହିଁଦେଲା ମାତ୍ରେ ଚିହ୍ନା ହୋଇଗଲା ପରି ଲାଗୁଥାଆନ୍ତା । ମାତ୍ର, ଉଚ୍ଛନ୍ନ କିସମର ଏପରି ଏକ ଭକ୍ତି ଆମ ଅନେକଙ୍କ ଭିତରେ ଏତେ ଅତିବେଶୀ ଜାଗା ମାଡ଼ି ରହିଥାଏ ଯେ, ଆମେ ଏହିପରି ଉଚ୍ଛନ୍ନ ହେବାକୁ ହିଁ ଭକ୍ତି ବୋଲି କହୁଥାଉ । ଭାବପ୍ରବଣ ଭାବରେ ସେତେବେଳେ ଆମେ କେତେ କୋଳାହଳ କରୁ, କେତେ ପ୍ରକାର ପ୍ରଦର୍ଶନ ମଧ୍ୟରେ ନିଜକୁ ଭାରି ପ୍ରଚଣ୍ଡ ଓ ପ୍ରତାପଶାଳୀ କରି ରଖିଥାଉଁ । ଯିଏ ନୀରବତା ଭିତରେ ହିଁ ଚିହ୍ନା ଦିଅନ୍ତେ, ଆମର ସକଳ ବ୍ୟାକୁଳତାକୁ ଧନ୍ୟ କରି ଯିଏ ଶାନ୍ତ ଫୁଲଟିଏ ପରି ଆମ ବଗିଚାଟିରେ ଫୁଟି ଉଠି ପାରନ୍ତେ, ତାଙ୍କୁ ନାନାପ୍ରକାରେ ହନ୍ତସନ୍ତ କରିବାରେ ଲାଗିଥାଉ, ଆମେ ତାଙ୍କୁ ସ୍ତମ୍ଭିତ କରି ରଖିଥାଉ । କେତେ ଆକୁଳ ଭାବରେ ଯାହାଙ୍କୁ ଖୋଜୁଥାଉ, ତାଙ୍କର ବାଟକୁ ଓଗାଳି ରଖିଥାଉ ।

ସଂସାରଯାକର ଶ୍ରଦ୍ଧାକୁ ଏକାଠି କରି ପୋଖରୀରେ ଫୁଲଟିଏ ଫୁଟିଉଠିଲା ବେଳେ ଆଦୌ କୌଣସି ପ୍ରକାରେ ଉଚ୍ଛନ୍ନ ହୋଇ ପଡ଼େନାହିଁ । କୌଣସି କୋଳାହଳ କରେ ନାହିଁ । ଅନ୍ତରଙ୍ଗ ତାର ପ୍ରଶାନ୍ତ ହୋଇ ରହିଥାଏ । ଆମର ଯାବତୀୟ ଭକ୍ତି ଠିକ୍ ସେହିପରି ଅଧିକରୁ ଅଧିକ ଅନ୍ତରଙ୍ଗ ଭାବରେ

ଆପଣା ଭିତରେ ଅଧିକରୁ ଅଧିକ ଉଠି ଯାଏ ଓ ଅଧିକରୁ ଅଧିକ ଗଭୀର ଯାଏ ଛୁଇଁ ପାରିବାକୁ ଆମକୁ ଯୋଗ୍ୟ କରିବାରେ ଲଗିଥାଉ, ଯୋଗ୍ୟରୁ ଯୋଗ୍ୟତର କରି ଆଣୁଥାଉ । ତେବେ ଯାଇ ଆମ ଭକ୍ତି ଆମର ଦୁଆର ଗୁଡ଼ିକୁ ଫିଟାଇ ଦେଇ ପାରିବ । ଆମକୁ ଅପ୍ରମତ୍ତ ଭାବରେ ଅଧିକରୁ ଅଧିକ ପ୍ରସ୍ତୁତ କରି ଅଣି ପାରୁଥିବ ।

୧୫-୭-୮୪

ତାଙ୍କ ବାହ୍ୟ ଆମ ବାହ୍ୟ

ଅନ୍ତର ଭିତରକୁ ବାଟ ଦେଖାଇଦେବା, ଏହାହିଁ ହେଉଛି ଯାବତୀୟ ବାହ୍ୟ ମଧ୍ୟରେ ନିହିତ ହୋଇ ରହିଥିବା ଅସଲ ପ୍ରୟୋଜନ । ମାତ୍ର ଅନେକ ସମୟରେ ଆମ ଜୀବନରେ ଏହି ବାହ୍ୟଗୁଡ଼ାକ ଏତେ ଅଧିକ ପରିମାଣରେ ପ୍ରବଳ ହୋଇଉଠନ୍ତି ଯେ ସେତେବେଳେ ଆମେ ମୁଖ୍ୟତଃ ଗୁଡ଼ାଏ ତାମସାରେ ମାତିଯାଉ, —ଆମର ଯାବତୀୟ ଅନ୍ତଃପଥକୁ ଖୋଲି ଭିତରକୁ ଯିବାଲାଗି ଆମ ଭିତରେ ଯେତିକି ଅନିଚ୍ଛା ଆମକୁ ସଂତଅବା ମାଡ଼ିବସି ପଙ୍ଗୁ କରି ରଖିଥାଏ, ବାହ୍ୟଗୁଡ଼ାକ ଆଡ଼କୁ ଆମର ଶ୍ରଦ୍ଧା ସେତିକି ଅଧିକ ପରିମାଣରେ ଉତ୍କଟ ହେବାରେ ଲଗିଥାଏ ।

ଏହି ବାହ୍ୟଗୁଡ଼ାକୁ, ଅର୍ଥାତ୍ ଆବରଣଗୁଡ଼ାକୁ ଅଧିକରୁ ଅଧିକ ଭବ୍ୟ କରି ଦେଖାଇବା ଲଗି ଆମର ଧର୍ମସଂସାରରେ କାଳେ କାଳେ ଯେତିକି ଶ୍ରମ, ସମୟ ଏବଂ ଅର୍ଥ ଖରଚ ହୋଇଆସିଛି, ଅନ୍ତର ଭିତରକୁ ପଡ଼ିଥିବା ବାଟଟିକୁ ଆବିଷ୍କାର କରିବାରେ ଆମକୁ ସାହସ ଦେବାଲଗି ଆମର ସଂସାରୀ ଗୁରୁମାନେ ଯଦି ଏହାର ଶତହିଭାଗରୁ ଭାଗେ ଶରଧା ବି ଦେଖାଇ ଥାଆନ୍ତେ, ତେବେ ସଂସାରର ସବୁଯାକ ମନ୍ଦିରକୁ ମଣିଷ ସବାଆଗ ହୁଏତ ଆପଣାର ଭିତରେ ହିଁ ଅନୁଭବ କରି ପାରୁଥାନ୍ତା । ଏହି ବାହ୍ୟଗୁଡ଼ାକ କୌଣସି ଏକ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ସଂପ୍ରଦାୟକୁ ଐଶ୍ୱର୍ଯ୍ୟମଣ୍ଡିତ କରି ଦେଖାଇବାକୁ ଯେତିକି ସାହାଯ୍ୟ କରିଛି, ମଣିଷକୁ ପରସ୍ପରଠାରୁ ଦୂରରେ ରଖିବାରେ ଏବଂ ଆପଣାର ଅସଲ ଆବେଦନ ଗୁଡ଼ିକର କ୍ଷେତ୍ରରେ ତାକୁ ହୀନବଳ କରି ପକାଇବାରେ ହୁଏତ ତା'ଠାରୁ

ଅଧିକ ପରିମାଣରେ ଟହ୍ଲାନ୍ତ କରନ୍ତି । ଆଉ ଏକ ସମ୍ପ୍ରଦାୟରେ ସିଏ ଯେଉଁଗୁଡ଼ାକୁ ବାହ୍ୟ କହି ନିନ୍ଦା କରନ୍ତି, ନିଜର ଧର୍ମଗତ ଆଟି ଭିତରେ ସେ ସେହି ଗୁଡ଼ାକୁ ହିଁ ଆପଣାର ଅସଲ ଖେଳା ପରି ଆଦରି ରହିଛନ୍ତି । ଏହି ନିଶାରେ ପଡ଼ି ଆମର ବାହ୍ୟଗୁଡ଼ାକ ଆଦୌ ବାହ୍ୟ ବୋଲି ଦିଶିନାହିଁ । ଆମର ସକଳ ଉତ୍ସାହ ଅନ୍ୟର ବାହ୍ୟଗୁଡ଼ାକୁ ଦେଖାଇବାରେ ହିଁ ଭାରି ଆନନ୍ଦ ଲାଭ କରନ୍ତି । ଆପେ ଆବୋରି ରହିଥିବା ବାହ୍ୟଗୁଡ଼ାକ ଆଡ଼କୁ ଆଖି ବୁଜି ଦେଇଛନ୍ତି ।

୧-୮-୮୪

ସଙ୍କଳ୍ପର ଜନ୍ମଦିନ

ପ୍ରତ୍ୟେକ ମଣିଷ ମନ କଲେ, ଅର୍ଥାତ୍ କାଳ ଚାହିଁଲେ, ତା'ଦ୍ୱାରା ଯେ କ'ଣ ସମ୍ଭବ ହୋଇପାରେ, ଅର୍ଥାତ୍, ପ୍ରତ୍ୟେକ ମଣିଷ ଭିତରେ ଯେ କେତେ ବିରାଟ ସମ୍ଭାବନାମାନ ଲୁକ୍କାୟିତ ହୋଇ ରହିଛି, ଶ୍ରୀଅରବିନ୍ଦଙ୍କର ଜୀବନ ଆମକୁ ତାହାର ଏକ ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷ ଦୃଷ୍ଟାନ୍ତ ଯୋଗାଇ ଦେଉଛି ବୋଲି ଥରେ ମାଆ ମତବ୍ୟକ୍ତ କରି କହିଥିଲେ । ଏପରି କହି ସେ ଶ୍ରୀଅରବିନ୍ଦଙ୍କୁ ଆମର ଅତି ନିକଟବର୍ତ୍ତୀ କରି ଆଣିଥିଲେ । ଯିଏ କାଳର ପ୍ରେରଣା ଦିଏ, ସିଏ ଆମର ଯାବତୀୟ କାଳ ଚାହିଁବାରେ ଆମର ଅତ୍ୟନ୍ତ ଅନ୍ତରଙ୍ଗ ଓ ଅତ୍ୟନ୍ତ ନିକଟବର୍ତ୍ତୀ ହୋଇ ରହିଥାଏ । କାଳର ପ୍ରେରଣା, ଅର୍ଥାତ୍ ଏକ ଭବିଷ୍ୟତର ପ୍ରେରଣା ।

ଶ୍ରୀ ଅରବିନ୍ଦଙ୍କର ଜନ୍ମଦିନ ହେଉଛି ଆମଲାଗି ସେହି ଭବିଷ୍ୟତକୁ ବାସ୍ତବରେ ପରିଣତ କରିବା ସକାଶେ ସଙ୍କଳ୍ପ କରିବାର ଜନ୍ମଦିନ । ଆପଣା ଲାଗି ସୁଖଟିଏ, ଆନନ୍ଦଟିଏ ଅଥବା ମୁକ୍ତିଟିଏ ମାଗିବାର ସାଧନାଠାରୁ ଏକ ଭବିଷ୍ୟର ଏବଂ ଏକ ସଙ୍କଳ୍ପର ଯୋଗ୍ୟ ହେବାର ସାଧନା ହେଉଛି ଅନେକ ଅଧିକ, ଅନେକ ମହିମାମୟ ଏବଂ ଅଧିକ ପ୍ରତିଶ୍ରୁତିପୂର୍ଣ୍ଣ । ସଂସାରର ଅଧିକାଂଶ ଗୁରୁ ଆପଣାର ଶିଷ୍ୟମାନଙ୍କୁ ଧରି ସଂସାରରୁ ଅଧିକରୁ ଅଧିକ ସହଜ ଉପାୟରେ ପଳାଇ ଯିବାର ମନ୍ତ୍ରଣା ଦେଇଛନ୍ତି । ଶ୍ରୀଅରବିନ୍ଦ ଯେଉଁ ସମ୍ଭାବନାଟିର କଥା କହିଛନ୍ତି, ତାହା କାଳଟିଏ ହୋଇ ଆମର ଏହି ବର୍ତ୍ତମାନର ବନ୍ଦୀଟିଠାରୁ

ଅନନ୍ତ ଭବିଷ୍ୟଯାଏ ଲମ୍ବି କରି ରହିଛି । ଆମକୁ ଆମର ଏହି ମୂହୂର୍ତ୍ତଠାରୁ ହିଁ ଏକ ନୂତନ ବାଟରେ ଚାଲିବାର ଆମନ୍ତ୍ରଣ ଦିଆଯାଉଛି । ଆପଣାର ସଂକଳ୍ପ ଦ୍ୱାରା ହିଁ ଆମେ ସେହି ବାଟର ଯୋଗ୍ୟ ହୋଇପାରିବା, —ନିଜ ଭିତରେ ରହିଥିବା ସମ୍ଭାବନାଟି ବିଷୟରେ ଯଥାର୍ଥ ଭାବରେ ସଚେତନ ହୋଇପାରିଲେ ଏବଂ ଆମ ସମସ୍ତଙ୍କର ନିୟତିକୁ ଏକତ୍ର ସମ୍ମିଳିତ କରି ଧରିଥିବା ରଜ୍ଜୁଟିକୁ ଅଧିକରୁ ଅଧିକ ଅନ୍ତରଙ୍ଗ ଭାବରେ ଅନୁଭବ କରିପାରିଲେ ଯାଇ ଆମେ ସେହି ସଂକଳ୍ପର ଭାଜନ ହୋଇପାରିବା । ଆମର ଭିତରୁ ସାହସୀ ବନ୍ଧୁଟିକୁ ଜନ୍ମ ଦେଇ ପାରିଲେ ଯାଇ ଆମେ ଏହି ଜନ୍ମଦିନର ମର୍ମଟିକୁ ଯଥାର୍ଥ ଭାବରେ ଅନୁଭବ କରିପାରିବା ।

୧୫-୮-୮୪

ଉତ୍ସାହୀ ଓ ଉଦାସୀ

ଯେଉଁମାନେ ଭଗବାନଙ୍କୁ ଭଜନ୍ତି, ସେମାନେ ଉଦାସୀ ହୋଇ ରହିଥାନ୍ତି । ସେମାନେ ସତେଅବା ଆମ ସାଙ୍ଗରେ ଏଠି ମୋଟେ ନଥାନ୍ତି । ସେମାନଙ୍କର ସକଳ ବାହ୍ୟ ଆରାଧନା ଓ ଚରଣ ତଳେ ଭିତରେ କୋଉଠି ସାତହାତ ଲମ୍ବର ଗୋଟାଏ ନାକ ରହିଥାଏ—ସେଇଟା ସେମାନେ ଅନବରତ ଟେକ କରି ରହିଥାନ୍ତି । ସଂସାରକୁ ନାକ ଟେକନ୍ତି, ମଣିଷକୁ ନାକ ଟେକନ୍ତି । ତଥାପି ଭଗବାନଙ୍କର ବାଟକୁ ଆଶ୍ରା କରି ରହିଛନ୍ତି ବୋଲି କହନ୍ତି । ସେମାନେ କଲ୍ୟାଣ କରନ୍ତି, ଭଗବାନଙ୍କର କଥା କହି ସଂସାରଯାକ ଚରି ବୁଲୁଥାନ୍ତି, —ମାତ୍ର ଉଦାସୀ ହୋଇ ରହିଥାନ୍ତି, ଉଦ୍ଧତ ହୋଇ ରହିଥାନ୍ତି । ଆମ ଅନେକଙ୍କର ଆଖି ସହିତ ଆଖି ମିଳାଇବାକୁ ସତେଅବା ଭାରି ଅସୁଖ ପାଆନ୍ତି ।

ଉତ୍ସାହ—ତାହା ଏକ ଅନ୍ୟ ପଦାର୍ଥ । ଉଦ୍ଆସୀନ ହୋଇ ବସିଥିବା ମଣିଷକୁ ଉତ୍ସାହ ମୋଟେ ମିଳେ ନାହିଁ । ଉପରୁ ଏକାବେଳକେ ତଳକୁ ଓହ୍ଲାଇ ଆସିଲେ ଯାଇ ଉତ୍ସାହ ଜୀବନର ଏକ ସ୍ୱାଭାବିକ ମୁଦ୍ରାରେ ପରିଣତ ହୋଇଥାଏ । ଆସ୍ଥାନ ଜମାଇବାରେ ବା ମଞ୍ଚ ବାନ୍ଧିବାରେ ବାଟ ଚାଲିବା

ଦ୍ୱାରା ହିଁ ଉତ୍ସାହର ସାବଲୀଳ ଅଧିକାର ଅତ୍ୟନ୍ତ ସହଜ ଭାବରେ ପ୍ରାପ୍ତ ହୁଏ । ଉତ୍ସାହୀ ମଣିଷ ହିଁ ଯୋଗୀ ହୁଏ; ଉଦାସୀ ମଣିଷ ଯୋଗାଭ୍ୟାସର ଯେତେ ଅଭ୍ୟାସ ଓ ଅଭିନୟ କରୁଥିଲେ ମଧ୍ୟ ଅସଲ ଯୁକ୍ତ ହେବାର ସହଜ ସୌଭାଗ୍ୟଟି ତା'ଠାରୁ ତଡ଼ା କାଟି ବୁଲୁଥାଏ । ଉଦାସୀ କସରତ୍ କରିବାରେ ଲାଗିଥାଏ,—ଉତ୍ସାହୀ ହସି ହସି ବାଟ ଚାଲୁଥାଏ । ଉଦାସୀ ନିଜକୁ ଶାସ୍ତ୍ରୀୟ ଓ ଅଶାସ୍ତ୍ରୀୟ କେତେ ପ୍ରକାରରେ ଏହି ବିପୁଳ ଜୀବନ ଓ ତାହାର ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରକ୍ଷିପ୍ତ ହୋଇ ରହିଥିବା ଆନନ୍ଦରୁ ଆପଣାକୁ ବଞ୍ଚିତ କରି ରଖିଥାଏ । ହୁଏତ ଏହିପରି ବଞ୍ଚିତକରି ରଖିବାରୁ ହିଁ ଗୋଟାଏ ପ୍ରକାରର ବାହାଦୁରି ନେଉଥାଏ ଓ ଗଉଁମାର ବସିଥାଏ । କୁସୁମ ଫୁଟିବାର କୋଳାହଳହୀନ କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମରେ ସିଏ ମୋଟେ ସାମିଲ ହୋଇପାରେ ନାହିଁ । ହିଡ଼ ତେଣିଁ ପାଖକୁ ଆସିବାକୁ ଡରେ । ଉତ୍ସାହୀ ତେଣିଁ ପଡ଼ିବା ଦ୍ୱାରାହିଁ ସକଳ ଭୟକୁ କାଟି, ହିଡ଼ ଗୁଡ଼ାକୁ ପାର ହୋଇଯାଏ । ବନ୍ଧୁ, ତୁମେ କହିଲ, ତୁମେ ଉଦାସୀ ହୋଇ ଦୂରରେ ରହିବ ନା ଉତ୍ସାହକୁ ନୌକା କରି ଅହଂରୂପୀ ବାରିଧି ଗୁଡ଼ାକୁ ପାର ହୋଇଯିବ ?

୧-୯-୮୪

ପ୍ରାର୍ଥନା ଓ ପ୍ରାର୍ଥନା

ପ୍ରାର୍ଥନାର ଅର୍ଥ ମାଗିବା ନୁହେଁ, ପ୍ରାର୍ଥନାର ଅର୍ଥ ଆପଣା ସମ୍ମତି ଜଣାଇ ଆସିବା । ସିଏ ମୋତେ ଯେଉଁପରି କାମରେ ଲଗାଇବେ, ସେହିପରି କାମରେ ଲାଗିବାପାଇଁ ଏକ ସମ୍ମତି । ସିଏ ମୋତେ ଯାହା ହେବା ସକାଶେ ଏହି ସଂସାରକୁ ପଠାଇଛନ୍ତି, ତାହାହିଁ ହେବାଲାଗି ସମ୍ମତି ।

ତାଙ୍କ ପାଖକୁ ଗଲାବେଳେ ଆମେ କେତେ କ'ଣ ମାଗିବା ସକାଶେ ମନ କରିଥାଉ । ମୋର ଦୁଃଖ ଦୂର ହେବ, ମୁଁ ସବା ଆଗ ଧାଡ଼ିରେ ଯାଇ ଥାନ ପାଇବି, ସୁଖ ପାଇବି, ସ୍ୱର୍ଗକୁ ଯିବି, ଗେହ୍ଲା ହେବି,—ଏହିପରି କେତେ. କଣ । ଅନେକ ମଣିଷ ଏହି ପୃଥିବୀରେ ଅଧିକରୁ ଅଧିକ ସଫଳତା ହାସଲ କରିବା ସକାଶେ ପ୍ରାର୍ଥନା କରନ୍ତି । ଅନ୍ୟମାନଙ୍କଠାରୁ ଅଧିକ

ବଶିକେ ବୋଲି ପ୍ରାର୍ଥନା କରୁଥାନ୍ତି । ଏମାନେ ପଙ୍କରେ ପଡ଼ିଛନ୍ତି—ପଙ୍କ ଭିତରୁ ମୋଟେ ବାହାରି ପାରନ୍ତିନାହିଁ ଏବଂ ତେଣୁ ସୁବିଧା ଦୃଷ୍ଟିରୁ ଭଗବାନଙ୍କୁ ମଧ୍ୟ ସେହି ପଙ୍କ ଭିତରକୁ ଟାଣି ଆଣିବାର ଫିକର କରିଥାନ୍ତି । ଆପଣାର କାର୍ଯ୍ୟସାଧନ ଲାଗି ଭଗବାନଙ୍କୁ ଲୋଡ଼ିବା ଓ ତାଙ୍କର କାର୍ଯ୍ୟଲାଗି ଯୋଗ୍ୟ ହେବା ସକାଶେ ତାଙ୍କୁ ଲୋଡ଼ିବା,—ଇଏ ଦୁଇଟିଯାକ ଏକାବେଳେକେ ଦୁଇଟି ଭିନ୍ନ କଥା ।

ପ୍ରଥମ କିସମର ପ୍ରାର୍ଥନା ଦୂରରେ ରଖେ,—ଆଉ ମଣିଷ ଅଭିନୟ କରିବାକୁ ସବୁବେଳେ ମନ କରେ । ଆପଣା ଭିତରେ ଠାବ ନକରି ପାରିଥିଲା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ବାହାରକୁ ହାତ ପତାଇବାକୁ ମନ ହୁଏ । ଅନ୍ୟମାନେ ଆଗକୁ ଚାଲିଗଲେ, ଅଧିକ ପ୍ରସାଦର ଅଧିକାରୀ ହେଲେ—ଏହିପରି ଏକ ଅସୂୟା ଆଖିଗୁଡ଼ାକୁ ଖାଲି ଅସମର୍ଥ କରି ରଖିଥାଏ । ଆପଣା ସହିତ ଅନ୍ୟମାନଙ୍କର ତୁଳନା କରିବାରେ ସେତେବେଳେ ବହୁତ ସମୟ ଅତିବାହିତ ହୁଏ । ତଥାପି, ଏତେ କଥା କରି ମଧ୍ୟ ସ୍ପର୍ଶ କରି ହୁଏ ନାହିଁ । ଅନୁଭବ ମିଳିବା ଅର୍ଥାତ୍ ତାଙ୍କୁ ନିଜ ଭିତରେ ବହନ କରିଥିବାର ଅନୁଭୂତି ଲାଭ କରିବା ତ ଆହୁରି ଦୂରର କଥା । ଭିତରେ ରାଜି ହୋଇଗଲେ ମଣିଷ ପ୍ରାର୍ଥନାର ଦ୍ୱିତୀୟ ସୋପାନକୁ ଉନ୍ନୀତ ହୁଏ । ତା'ପରେ ଆଉ କିଛି ହେଲେ ମାଗିବାକୁ ମନ ହୁଏ ନାହିଁ । ସବୁଯାକ ପୁଞ୍ଜି ମୋତେ ମୂଳରୁ ହିଁ ପ୍ରଦତ୍ତ ହୋଇ ରହିଛି ବୋଲି ମନେହୁଏ । ଦୂରତାର ସବୁଯାକ ସ୍ଲୋଗାନ ଚୁଲିକୁ ଯାଏ । ତାହାହିଁ ସକଳ ଦାରିଦ୍ର୍ୟରୁ ମୁକ୍ତ କରେ । ଦାରିଦ୍ର୍ୟ ଦୂର ହେଲେ ସଂସାର ଭଲ ଲାଗେ, ସବୁ ଭଲ ଲାଗେ, ଆପଣାକୁ ନିଜର ମିଶିହିଁ ପରି ମନେ ହୁଏ ।

୧୫-୯-୮୪

ସଂସାରକୁ ଉଚ୍ଛନ୍ନ କର

ଆଗକୁ ଆଗକୁ ଆଖି ଖୋଲି ଯାଉଥିଲେ ଆଖି ସତେଅବା ଏକ ଶ୍ରଦ୍ଧାରେ ପରିଣତ ହୋଇଯାଏ, ଶ୍ରଦ୍ଧା ବଢ଼ିଲେ ଦୂରଗୁଡ଼ାକ ଅତ୍ୟନ୍ତ ନିକଟ

ହୋଇଆସନ୍ତି, ଯାହେଶିମାନେ ଅନାବଶ୍ୟକ ମନେ ହୁଅନ୍ତି । ଏପରିକି ଏକ ମୁହୂର୍ତ୍ତରେ ଘର କେତେବେଳେ ଯେ ସଂସାରରେ ପରିଣତ ହୋଇଯାଏ, ଆମେ ନିଜେ ମଧ୍ୟ ସେକଥା ଜାଣି ପାରୁନାହୁଁ ।

ଆମ ଭିତରୁ ଆହୁରି ଥୋକେ ଅଛନ୍ତି, ଯେଉଁମାନେ କି ସଂସାରଟାକୁ ହିଁ ଘର ଭିତରେ ଆଣି ପୁରାଇବାକୁ ମନ କରୁଥାନ୍ତି । ଏହାକୁ ଘରସଂସାର କରିବା ବୋଲି କୁହାଯାଏ । ସଂସାରଟାକୁ ହିଁ ଆପଣାର ଘରଟିକୁ ଗରୁରୁ ଅଧିକ ଗରୁ କରିବା, —ଏବେ ଏହାକୁ ହିଁ ଗାର୍ହସ୍ଥ୍ୟ ବୋଲି କୁହାଯାଉଛି ଓ ପ୍ରାୟ ଏକ ଧର୍ମପରି ତାହାର ପାଳନ କରାଯାଉଛି । ଥୋକେ ମଣିଷ ସଂସାରକୁ ଉଚ୍ଛନ୍ନ କରି ନିଜର ଶ୍ରୀ ବଢାଉଛନ୍ତି, ସଂସାରଯାକକୁ କୁତ୍ସିତ କରି ଆପଣାର ଶୋଭା ମଣ୍ଡାଉଛନ୍ତି । କୁତ୍ସିତମାନଙ୍କ ଭିତରେ ଉଦ୍ୟମ କରି ଆପଣାକୁ ଯେକୌଣସି ପ୍ରକାରେ ସୁନ୍ଦର କରି ଦେଖାଇ ପାରିଲେ ସୌନ୍ଦର୍ଯ୍ୟ ଆହୁରି ଅଧିକ ସୌନ୍ଦର୍ଯ୍ୟମୟ ହୁଏ ବୋଲି ସେମାନେ ସତେଅବା ଘୋର ନିଷ୍ଠାପର ଭାବରେ ବିଶ୍ୱାସ କରୁଛନ୍ତି ।

ଏହି ମନୁଷ୍ୟମାନେ ଭଗବାନଙ୍କୁ ମଧ୍ୟ ଖଣ୍ଡରେ ବାନ୍ଧି ରଖିବାକୁ ମନ କରୁଥାନ୍ତି । ଗୁରୁମାନଙ୍କୁ ପୋଷା ମୟୂର ପରି ପାଳି ପାରିବେ ବୋଲି ଗୁରୁ କରିଥାନ୍ତି । ବଡ ଲକ୍ଷ୍ମୀମନ୍ତ ଯେ ଅବଶ୍ୟ ବଡ ଭକ୍ତ ହୋଇପାରିବ, ସେହି ଅସତ୍ୟଟିକୁ ସତ୍ୟ ବୋଲି ପ୍ରମାଣ କରିବାକୁ ଅପ୍ରାଣ ଚେଷ୍ଟା କରୁଥାନ୍ତି । ସମ୍ଭବତଃ ଏହିମାନଙ୍କର ହାତରୁ ରକ୍ଷା ପାଇବା ସକାଶେ ହିଁ ବିଚରା ଗୁରୁମାନେ ଏମାନଙ୍କୁ ଅନେକ ସମୟରେ ଗୃହୀ ଭକ୍ତ ବୋଲି କହନ୍ତି । ଦୁହେଁ ଦୁହିଁଙ୍କୁ ଭିଡାକାଟି ପାରୁଛନ୍ତି ବୋଲି ଭଗ୍ନର କରୁଥାନ୍ତି । ସେମାନଙ୍କର ଚକ୍ରାନ୍ତରେ ସଂସାର ଉଚ୍ଛନ୍ନ ହେଉଥାଏ ଏବଂ ସଂସାର ଉଚ୍ଛନ୍ନ ହେବାରେ ଲାଗିଥିବା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ କେଉଁ ଗୃହୀ ଅଥବା କେଉଁ ଗୁରୁଙ୍କ କି ବଢ଼ନ୍ତି ହୁଏ ?

୧-୧୦-୮୪

ଅହଂମୁକ୍ତିରୁ ଭୟମୁକ୍ତି

ଅହଂରୁ ଭୟ, ଭୟରୁ ଉତ୍ତେଜନା, ଉତ୍ତେଜନାରୁ କପଟତା ଏବଂ କପଟତାରୁ ଅଭିନୟ । ଜୀବନ ନାମରେ ଏହି ଅଭିନୟ ଗୁଡ଼ାକ ସମସ୍ତ ସମୟରେ ଏତେ କୌଶଳର ସହିତ କରାଯାଉଥାଏ ଯେ, ଅଭିନୟ କରୁଥିବା ସ୍ୱୟଂ ସେହି ବ୍ୟକ୍ତି ମଧ୍ୟ ତାହାକୁ ଅଭିନୟ ବୋଲି ଅନୁଭବ କରି ପାରେ ନାହିଁ । ଅହଂକୁ ଯାବୁଡ଼ି ଧରିଥିବା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଭୟ ହିଁ ଜୀବନର ସର୍ବପ୍ରଧାନ ସମ୍ବଳ ହୋଇ ରହିଥାଏ ଏବଂ ଅଭିନୟ ହିଁ ଆପଣାକୁ ସଂସାରରେ ଆତଯାତ କରିବାର ସର୍ବପ୍ରଧାନ ଉପାଦାନ ହୋଇ ରହିଥାଏ । ଏହି ଉପାଦାନରେ ବହୁ ଅନେକ ମଣିଷ ନିଜ ପାଖରେ ମଧ୍ୟ ତୁଚ୍ଛ ଅଭିନୟ କରିବାରେ ଲାଗିଥାନ୍ତି, ତଥାପି ସତକୁସତ ଅଭିନୟ କରୁଛନ୍ତି ବୋଲି ବୁଝିପାରନ୍ତି ନାହିଁ ।

ଅହଂରୁ ମୁକ୍ତ ହେଲେ ଯାଇ ଭୟରୁ ମୁକ୍ତ ହେବା ସମ୍ଭବହୁଏ । ଅହଂରୁ ମୁକ୍ତ ହେଲେ ଆମର ଆଖିମାନେ ବନ୍ଧନରୁ ମୁକ୍ତ ହୁଅନ୍ତି ଏବଂ ତା'ପରେ ଯାଇ ଯଥାର୍ଥ ଭାବରେ ଠାବ କରିହୁଏ, ଦେଖିହୁଏ; ଆପଣାକୁ ଠାବ କରିହୁଏ, ସଂସାର ଗୋଟାକୁ ଠାବ କରିହୁଏ । ସଂସାର ସହିତ ଲାଗିଥିବା ଆପଣାର ମୂଳଦାଣ୍ଡି ଗୁଡ଼ିକର ଠାବ କରିହୁଏ । ସମଗ୍ର ଭିତରେ ଆପଣାକୁ ଓ ଆପଣା ଭିତରେ ସମଗ୍ରକୁ ଠାବ କରିପାରିଲେ ତା'ପରେ ଆଉ ଭୟର କୌଣସି କାରଣ ନାହିଁ ।

ଏହି ଅହଂମୁକ୍ତିର ଉପାୟ ପୁଣି କ'ଣ ? ଆମେ ଯେଉଁମାନେ ଭୟ ଦ୍ୱାରା ପ୍ରେରିତ ହୋଇ ଆମର ସଂସାର ତଥା ସମ୍ବନ୍ଧଗୁଡ଼ିକୁ ବଞ୍ଚୁଥାଉ, ଆମେ ସତେଅବା ଗୋଟାଏ ଗାତ ଭିତରେ ରହି ସଂସାରକୁ ଦେଖିବାର ଧୃଷ୍ଟତା କରୁଥାଉ । ଅଧିକରୁ ଅଧିକ ନିରାପଦ ରହିବାର ଲୋଭରେ ସେହି ଗାତଟା ଭିତରେ ଅଧିକରୁ ଅଧିକ ସବଗରେ ବାନ୍ଧିହୋଇ ରହିବାର ଫନ୍ଦି କରୁଥାଉ । ଆମେ ଇଚ୍ଛା କଲେ ସେହି ଗାତଟି ଏକ କେନ୍ଦ୍ରରେ ପରିଣତ ହୋଇପାରନ୍ତା; ସେହି କେନ୍ଦ୍ର ତାକୁ ବେଷ୍ଟନ କରି ରହିଥିବା ପରିଧିଗୁଡ଼ିକୁ ସ୍ୱୀକାର କରି ନେଉଥାନ୍ତା । ସେହି ସ୍ୱୀକାର କରି ନେବାଦ୍ୱାରା ହିଁ ଯାବତୀୟ ଭୟକୁ ଜୟ କରି ପାରୁଥାନ୍ତା ।

୧୫-୧୦-୮୪

ଚେତନାର ଆଖି ଓ କାନ

ଆମର ଆଖି ଓ କାନ ପ୍ରଭୃତି ଇନ୍ଦ୍ରିୟଗୁଡ଼ିକ ଯଦି ବର୍ତ୍ତମାନ ପରି ବାହାରମୁହାଁ ନହୋଇ ଭିତରମୁହାଁ ହୋଇ ରହିଥାନ୍ତା, ତେବେ ଆମର ଚେତନା ଓ ଅନୁଭବ ମାନଙ୍କରେ ଯେଉଁ ଅନ୍ୟ ଉପଲବ୍ଧିମାନ ସମ୍ଭବ ହୁଅନ୍ତା, କୌଣସି ଏକ ଉପନିଷଦରେ ତାହାର ଆଭାସ ଦିଆଯାଇଛି । ଆମ ଇନ୍ଦ୍ରିୟଗୁଡ଼ାକର ଦ୍ୱାର ଦେଇ ଆମେ ସର୍ବଦା ବାହାରେ ବୁଲୁଛୁ, ବିକ୍ଷିପ୍ତ ହୋଇ ବୁଲୁଛୁ ଏବଂ ଭିତରକୁ ଆସିବାକୁ ମୋଟେ ମନ କରୁନାହୁଁ । ଆମ ଭିତରେ ଯେ ଅସଲ ନୀଡ଼ ଓ ଆମ ଯାବତୀୟ ଐଶ୍ୱର୍ଯ୍ୟର ଅସଲ ଉତ୍ସଟି ରହିଛି, ଆମେ ସେହି କଥାଟିକୁ ସତେ ପାସୋରି ପକାଉଛୁ । ଶାସ୍ତ୍ରରେ ସେଥିଲାଗି ଆମ ବାହାରପଟ ଦୁଆର ଗୁଡ଼ାକୁ କିଳି ଭିତର ଆଡ଼କୁ ଆଗ୍ରହୀ ହେବାର ପରାମର୍ଶ ଦିଆଯାଇଛି । ପୂର୍ବତନ ସାଧନାରେ ତାହାକୁ ପ୍ରତ୍ୟାହାର ବୋଲି କୁହାଯାଇଛି ।

ବାହାରକୁ ପଡ଼ିଥିବା କବାଟଗୁଡ଼ାକ ବନ୍ଦ ହୋଇଗଲେ ଭିତରକୁ ପଡ଼ିଥିବା କବାଟଗୁଡ଼ାକ ଯେ ଅବଶ୍ୟ ଦୃଶ୍ୟ ହୋଇଯାଏ, ସେକଥା ଆଦୌ ସତ ନୁହେଁ । କେତେ କେତେ ବାହାର ଦୁଆରଗୁଡ଼ାକୁ ବନ୍ଦ କରି ଭିତରେ ଏକ ବୈରାଗ୍ୟର ଗାତ ଭିତରେ ଯାଇ ପଶିଯାଆନ୍ତି । ତେଣୁ ଏଇଟାକୁ ବନ୍ଦ କରି ସିଆଡ଼କୁ କବାଟ ଖୋଲିଦେଲେ ମଧ୍ୟ ଦୁଃଖ ଯିବନାହିଁ । ଏକାବେଳକେ ଦୁଇଟାଯାକକୁ ଖୋଲିକରି ରଖିଥିବ, ଏଇଟାକୁ ଦେଖିଲେ ମାତ୍ରକେ ସେଇଟା ବି ଦିଶି ଯାଉଥିବ । ଭିତରେ ଛୁଇଁଲେ ବାହାରଟା ମଧ୍ୟ ସେହି ପରଚପୁ ଦ୍ୱାରା ସ୍ପନ୍ଦିତ ହୋଇ ଉଠୁଥିବ । ଆମ ଚେତନାର ସୂତ୍ରଟି ଏଭଳି ଲମ୍ବ ଓ ସହଜସ୍ପର୍ଶୀ ହୋଇ ରହିଥିବା ଦରକାର, ଯେପରିକି ତାହା ଆମକୁ ଏକାବେଳକେ ଦୁଇ ମୁଣ୍ଡ ସହିତ ସଂଲଗ୍ନ କରି ରଖିଥିବ । ଅର୍ଥାତ୍ ଆମକୁ ମାଧ୍ୟମ କରି ଦୁଇଟିଯାକ ମୁଣ୍ଡ ପରସ୍ପର ସଂଲଗ୍ନ ହୋଇ ରହିଥିବେ । ହୁଏତ କାନଗୁଡ଼ାକ ଭିତର ଆଡ଼କୁ ଠିଆ ହୋଇ ରହିଥିବେ, ଭିତରେ ଶବ୍ଦଗୁଡ଼ିକ ସହିତ ଯୋଡ଼ି ହୋଇ ରହିଥିବେ ଏବଂ ଆଖିମାନେ ବାହାର ଆଡ଼କୁ ପୂର୍ଣ୍ଣ

ଭାବରେ ଉନ୍ମୋଚିତ ହୋଇ ରହିଥିବେ । ସେତେବେଳେ ଆମର ଆଖି ଆଉ କାନ ଭିତରେ ଆଦୌ କୌଣସି ବିବାଦ ନଥିବ । ତେବେଯାଇ ହେବ ।

୧-୧୧-୮୪

ଜୀବନର ସର୍ବୋତ୍ତମ ଆବିଷ୍କାର

ଏହି ଜୀବନରେ ଆମେ କାହାଠାରୁ କେତେ କ'ଣ ମାଗୁ । ମାଗି ମାଗି ଠୁଳ କରୁ । ସମ୍ପତ୍ତି ଠୁଳ କରୁ, ଯଶ ଓ ମାନ ଠୁଳ କରୁ—ଯେଉଁଗୁଡ଼ିକୁ ଠୁଳ କରୁ, ତାହାକୁ ଆମେ କେତେ ସଗର୍ବରେ ଗୁଣ ବୋଲି କହୁଥାଉ । ସିଏ ବି ଗୋଟାଏ ସ୍ତର । ଏହି ଜୀବନରେ ଆମେ କେତେ ନା କେତେ କାଣ୍ଡ ଦେଖାକୁ ମନ କରୁ । ପୃଥିବୀଠାରୁ ଅଲଗା ହୋଇ ବସୁ, ଆପଣାକୁ ସେତେବେଳେ ଏତେ ବେଶୀ ପବିତ୍ର ବୋଲି ମନେ ହେଉଥାଏ ଯେ, ଆମକୁ ଛାଡ଼ି ଏଠାରେ ଆଉ ସମସ୍ତେ ଓ ଆଉ ସବୁକିଛି ଭାରି ଅପବିତ୍ର ବୋଲି ବୋଧ ହେଉଥାନ୍ତି । ଇଏ ଆଉ ଗୋଟାଏ ସ୍ତର । ଗୋଟିଏ ଉଚ୍ଚ ଗଦାଟିଏ ପରି ଦିଶିବା, ଗୋଟିଏ ସାନ ଅଥଚ ସ୍ୱାଭିମାନୀ ଦ୍ୱୀପ ପରି ଦିଶିବା—ଅନେକ ମଣିଷ ଏହାକୁ ହିଁ ଜୀବନର ପରମ ସ୍ତର ବୋଲି ମନେ କରୁଥାନ୍ତି ! ସେମାନେ ସେଇଠି ଅଟକି ରହିଥାନ୍ତି । ଭାରି ବଡ ହୋଇ ଦିଶନ୍ତି, ଭାରି ଅଲଗା ହୋଇ ଦିଶନ୍ତି ।

ଜୀବନରେ ଅସଲ ରତ୍ନଟିକୁ ଖୋଜି ଆହୁରି ଆଗକୁ ଗଲେ ସତେଅବା କାନ୍ଥଗୁଡ଼ାକ ଉଠି ଉଠି ଯାଉଥାଏ । ତା'ପରେ ଆଉ ଉଚ୍ଚ ହୋଇ, ଅଲଗା ହୋଇ ବସିବାକୁ ଆଦୌ ମନ ହୁଏନାହିଁ । ମାଗିବାକୁ ମୋଟେ ମନେ ପଡ଼େନାହିଁ । ମୁଁ ଯାହାରି ଭିତରେ ରହିଛି, ସିଏ ମୋତେ ସତେ ଛୁଇଁକରି ରହିଛି, ମୋତେ ବ୍ୟାକୁଳ କରି ରଖିଛି; ବାଟ ବତାଉଛି ଓ ବାଟ ଚଲାଇ ନେଉଛି, ତାକୁ ମୁଁ ପୁଣି କ'ଣ ମାଗିବାକୁ ଯିବି ? ତାହାରି ଜଗତରେ ନିଜକୁ ନିରାପଦ କରି ରଖିବାକୁ ମୁଁ ନିଜେ କାହିଁକି ଶାସ୍ତ୍ରବାଦୀ ସଂସାରର କେତେକ ସୂତ୍ର ଅନୁସାରେ ଆପଣାକୁ ଅଲଗା କରି ଦେଖିବି ?

ଆପେ ତାହାରି ଲାଗି ପ୍ରସ୍ତୁତ ହୋଇଗଲେ ଜୀବନର ଅନେକ ପାହାଚ ସତେ ଅବା ଏକାବେଳକେ ଅତିକ୍ରାନ୍ତ ହୋଇଯାଏ । ତାହାରି ପାଖକୁ

ଚିଲଉଠି ଆସିବା ପରି ଲାଗେ । ସବୁଠି ଅବା ସବୁକାମରେ ଠିକ୍ ସେହିପରି ଲାଗେ । ନିଜ ଭିତରକୁ ପ୍ରବେଶ କରି ତାହାର ଦର୍ଶନଲାଭ ହୁଏ, ସମସ୍ତ ବସ୍ତୁ ଆପଣା ଭିତରେ ଏକାବେଳକେ ଠୁଳ ଏବଂ ବ୍ୟାପ୍ତ ହୋଇ ରହିଥିବା ପରି ଅନୁଭବ ହୋଇଥାଏ । ଆପଣାକୁ ସତେଅବା ଗୋଟିଏ ସମ୍ମତ ପୁଷ୍ପକୋରକ ପରି ଲାଗୁଥାଏ ଏବଂ ତାହାର ଉପରେ ସମସ୍ତ ପାଖୁଡ଼ାକୁ ଧନ୍ୟ କରି ଜନମର ଦୁଇଟିଯାକ ପାତ ଝଲମଲ ହୋଇ ଦିଶି ଯାଉଥାଏ । ଏହିପରି ଭାବରେ ଆପେ ଆପଣାକୁ ଓ ସମସ୍ତ ବସ୍ତୁକୁ ଧରିକରି ରହିଥିବା ପରି ଅନୁଭବ କରିବା, ତାହାହିଁ ସତ୍ୟଦର୍ଶନ । ତାହାହିଁ ଆମ ଜୀବନର ସର୍ବୋତ୍ତମ ଆବିଷ୍କାର । ଜୀବନରେ ପରିପୂର୍ଣ୍ଣ ମୁକ୍ତି ଆଣି ଦେଉଥିବା ସର୍ବୋତ୍ତମ ସୁନାକାଠି ।

୧୫-୧୧-୮୪

ରହସ୍ୟଭେଦର ରହସ୍ୟ

ସାର୍ତ୍ର ସେଦିନ ଏତେ ବଡ଼ ପାଟିରେ କହିଲେ, ଏସବୁର ସହସଂକୁ ପ୍ରକୃତରେ କ'ଣ କେହି କେବେ ଭେଦ କରି ପାରିଲାଣି ? ଏହି ସଂସାରରେ ରହସ୍ୟ ଅନେକ, ଏହି ଜୀବନରେ ମଧ୍ୟ ରହସ୍ୟ ଅନେକ । ଭିତରକୁ ଅନାଇଲେ ଯେତିକି ରହସ୍ୟ, ବାହାରକୁ ଅନାଇ ଦେଖୁଥିଲା ବେଳେ ମଧ୍ୟ ସେତିକି ରହସ୍ୟ । ସମସ୍ତଙ୍କ ମେଳରେ ଏକାଠି ହୋଇ ରହିଥିବା ସମୟରେ ଯେତିକି ରହସ୍ୟ, ବିରକ୍ତ ହୋଇ ସମସ୍ତଙ୍କୁ ଛାଡ଼ି କେବଳ ଆପଣା ଭିତରେ ନିବୁଜ ଓ ନିଶ୍ଚଳ ହୋଇ ବସିଥିବା ବେଳେ ମଧ୍ୟ ଠିକ୍ ସେତିକି ରହସ୍ୟ । ଦର୍ଶନ କାଳକାଳରୁ ସେହି ରହସ୍ୟକୁ ଭେଦ କରିବା ବିଷୟରେ କେତେ କ'ଣ ଔଷଧ ବତାଇ ଆସିଛି । ମାନ୍ତ୍ରିକମାନେ ରହସ୍ୟଗୁଡ଼ାକୁ ଆମ ପାଖରୁ ଏଡ଼ାଇ ରଖିବା ପାଇଁ ଆମକୁ କେତେଗୁଡ଼ାଏ ନିୟମର ପାଳନ କଲେ ହିଁ ସଫଳ ଭାବରେ ବିଭୂପ୍ରସାଦ ଲାଭ କରାଯାଇ ପାରିବ ବୋଲି ପରାମର୍ଶ ଦେଇଛନ୍ତି । ଧର୍ମ ପ୍ରଚାର କରୁଥିବା ଗୁରୁମାନେ ରହସ୍ୟଗୁଡ଼ାକ ଭିତରକୁ ବାଟ ବତାଇଦେବେ ବୋଲି କହି ମଣିଷକୁ ନୂଆ ନୂଆ ଅଫିମ ଭିତରକୁ ଠେଲି ଦେଇଛନ୍ତି । ଗୋଟାଏ ପଘାରୁ ମୁକୁଳାଇ ଆଉ ଗୋଟାଏ ପଘାରେ ନେଇ ବାନ୍ଧି ଦେଇଛନ୍ତି ।

ଏହି ପୃଥିବୀରେ ରହସ୍ୟଗୁଡ଼ାକ କାହିଁକି 'ରହିଲା ବୋଲି ଅଭିଯୋଗ କରୁଥିବା ବ୍ୟକ୍ତିମାନଙ୍କୁ ସେହି ରହସ୍ୟ ହୁଏତ କାଳେ କାଳେ ଅଧିକ ଅତଳ ବୋଲି ଅନୁଭୂତ ହୋଇଛି । ଯେଉଁମାନେ ରହସ୍ୟ ପାଖରୁ ପଳାଇଯାଇ ରହସ୍ୟ କବଳରୁ ରକ୍ଷା ପାଇଯିବେ ବୋଲି ଭାବୁଛନ୍ତି, ସେମାନଙ୍କର ପାଦଗୁଡ଼ାକୁ ଦଉଡ଼ିମାନେ ସତେଅବା ଅଧିକରୁ ଅଧିକ ପରିମାଣରେ ଛନ୍ଦି ପକାଇଛନ୍ତି ଏବଂ ସର୍ବୋପରି, ଯେଉଁମାନେ ରହସ୍ୟଗୁଡ଼ିକ ଉପରେ ବିଜୟ ହାସଲ କରିବେ ବୋଲି କେତେ ଦର୍ପରେ ଯୁଦ୍ଧଭୂମିକୁ ଡେଇଁ ପଡ଼ୁଛନ୍ତି, ସେମାନେ ଆମ ପୃଥିବୀକୁ ଅତ୍ୟନ୍ତ ଅଳପ ଭିତରେ ହିଁ ସନ୍ତୁଷ୍ଟ ହୋଇ ରହିବାକୁ ବାଧ୍ୟ କରୁଛନ୍ତି । ସେମାନଙ୍କ ବିଜ୍ଞାନରୁ ନୂଆ ନୂଆ ଅଜ୍ଞାନ ଏବଂ ଅଜ୍ଞାନଜନିତ ନୂଆ ନୂଆ ଔଦ୍ଧତ୍ୟର ସୃଷ୍ଟି ହେବାରେ 'ଲାଗିଛି । ଉଦ୍ଧତ ମଣିଷ ହିଁ ଅଧିକରୁ ଅଧିକ ପାଟି କରୁଛି; ପଣ୍ଡିତମାନେ ପାଟି କରୁଛନ୍ତି, ପାଣ୍ଡିତ୍ୟଦ୍ୱାରା ରହସ୍ୟଗୁଡ଼ାକୁ ଘୋଡ଼ାଇ ପକାଉଛନ୍ତି ସିନା, ମାତ୍ର ରହସ୍ୟକୁ ଭେଦ କରି ପାରୁ ନାହାନ୍ତି ।

୧-୧୨-୮୪

ସମୟ ବୋଝପରି ଲାଗେ

ଅନେକ ମଣିଷଙ୍କୁ ସମୟ ସତେଅବା ବୋଝ ପରି ଲାଗେ । ମୋଟେ କଟିବାକୁ ଇଚ୍ଛା କରେ ନାହିଁ । ଯାହାକୁଛି ଆମକୁ ବୋଝପରି ଲାଗେ, ତାହା ପ୍ରକୃତରେ ଖୁବ ଦୁଃଖଦିଏ । ସେହି ଦୁଃଖର ଅଡ଼ୁଆଗୁଡ଼ାକୁ ସଜାଡ଼ିବାକୁ ମୋଟେ ବଳ ପାଏନାହିଁ । ଆଗକୁ ଗୋଡ଼ ବଢ଼ାଇବା ବେଳକୁ ପିଠି ଉପରେ କିଏ ଏତେବଡ଼ ପଥର ବୋଝ ହୋଇ ଲଦି ହୋଇ ରହିଥିବା ପରି ମନେ ହୁଏ । ସେତେବେଳେ କେଉଁ ଅନିଚ୍ଛାମାନେ ଦୁର୍ବୁଦ୍ଧି ହୋଇ ଆମକୁ ନାନାଭାବେ ଜାବୁଡ଼ି କରି ଧରିଥାଆନ୍ତି । କେଜାଣି, ସେତେବେଳେ ଖାଲି ସମୟକୁ ଗାଳି ଦେବାକୁ ଇଚ୍ଛା ହୁଏ, ମାତ୍ର ତଥାପି ଯେକୌଣସି ପ୍ରକାରେ ଆଗକୁ ଗୋଡ଼ କାଢ଼ି ପାଦଟିଏ ପକାଇବାକୁ ଆଦୌ ଇଚ୍ଛା ହୁଏନାହିଁ । ନିଜ ପାଇଁ ସମୟ ବୋଝପରି ଲାଗିଲେ ଅନ୍ୟମାନଙ୍କର ସମୟ ସତେଅବା କେତେ ଚଞ୍ଚଳ ଓ ଚଟପଟ ହୋଇ ଦଉଡ଼ି ଯାଉଥିବା ପରି ମନେହୁଏ ।

ତେଣୁ ଋଷି ବସିବାକୁ ଘର ମନହୁଏ । ଭଗବାନଙ୍କ ଘରେ ନିଜକୁ ଗେହ୍ଲା ପୁଅଟିଏ ପରି ମନେହୁଏ । ଋଷିବାରେ ହିଁ ଯାବତୀୟ ଗୌରବ ନିହିତ ହୋଇ ରହିଛି ବୋଲି ଭିତରେ ଦୁର୍ବୁଦ୍ଧିଗୁଡ଼ାକ ବାରବାର ଫୁସୁଲେଇବାରେ ଲାଗିଥାନ୍ତି । ସତେଅବା ନିଜ ଭିତରେ ରହିଥିବା ଅବିଶ୍ୱାସମାନେ ବାହାରେ ଏହି ଦୁର୍ବୁଦ୍ଧିର ଆକାର ଧାରଣ କରିଥାନ୍ତି । ଅବିଶ୍ୱାସୀ ହେଲେ ମଣିଷର ଗେହ୍ଲାପଣ ବଢ଼େ ଅଥବା ଗେହ୍ଲା ହୋଇ ରହିବାକୁ ମନହେଲେ ଅବିଶ୍ୱାସୀ-ପଣଟା ହିଁ ସବୁଠାରୁ ବଡ଼ ବଳବାନ ପରି ଆମ ଉତ୍ସାହର ନାଡ଼ୀଗୁଡ଼ାକୁ ଆସି ଚିପି ଧରେ ସେକଥା ପଣ୍ଡିତମାନେ କହିବେ ।

ସଂସାରମାନଙ୍କୁ ସବୁକିଛି ବୋଝପରି ଲାଗେ । ସମସ୍ତ ବୋଝପରି ଲାଗେ, ସଂସାର ବି ବୋଝପରି ଲାଗେ । ଏହି ଘରକୁ ସତେଅବା ବାଧ୍ୟହୋଇ ଆସିଥିବା ପରି ମନେ ହେଉଥାଏ । ଅହଙ୍କାରମାନେ ଭିତରେ ଘଣି ହୋଇ ବସିଥାନ୍ତି । କୋଉଠି ଗୋଟିଏ ହେଲେ ଝରକା ଫିଟାଇବାକୁ ଦିଅନ୍ତି ନାହିଁ । ଝରକାଗୁଡ଼ାକୁ ଫିଟାଇଦେଲେ କାଳେ ବୋଝଗୁଡ଼ାକ ହାଲୁକା ପରି ଲାଗିବ, ସମ୍ଭବତଃ ସେଇଥିଲାଗି । ବୋଝ ବିରୁଦ୍ଧରେ ଅଭିଯୋଗ କରୁଥିବା ମଣିଷମାନେ ସେହି ବୋଝଗୁଡ଼ାକୁ ମର୍ମଗତ ଭାବରେ ଭଲ ବି ପାଉଥାନ୍ତି କି କ'ଣ କେଜାଣି, ସେମାନେ ଜୀବନଟାକୁ ବୋଝ ବୋଲି କହି ସବୁବେଳେ କେତେ ଉଶ୍ୱାସ ଅନୁଭବ କରନ୍ତି । ରତି ପାହେ, ଖରା ପଡ଼େ, ପବନ ବହେ, ତଥାପି ବୋଝର ପରମାୟୁ ସରେନାହିଁ ।

୧୫-୧୨-୮୪

ପୁରୁଣା ଆଉ ନୂଆର ଦ୍ୱନ୍ଦ୍ୱ

ଅନେକ କହନ୍ତି, ପୁରୁଣା ଗୁଡ଼ାକୁ କୁଆଡ଼େ ମୋଟେ ଛାଡ଼ିହୁଏ ନାହିଁ । ବୁଦ୍ଧି କହୁଥାଏ ଯେ ପୁରୁଣା ଦ୍ୱାରା ଆଉ କଦାପି କାମ ଚଳିବ ନାହିଁ ତ ତେଣୁ ନୂଆ ସକାଶେ ବାଟ ଛାଡ଼ି ଦେବାକୁ ହିଁ ପଡ଼ିବ । କୁଆଡ଼େ ତେବେ ସୁଦ୍ଧା ପୁରୁଣାଟାକୁ ଛାଡ଼ି ହୁଏ ନାହିଁ ତେଣୁ ବୁଦ୍ଧିର କେତେ ବଡ଼ ପ୍ରାଙ୍ଗଣଟା ଭିତରେ ନୂଆ ଆଉ ପୁରୁଣା ଦୁଇଟା ମଧ୍ୟରେ ଦ୍ୱନ୍ଦ୍ୱ ଚାଲିଥାଏ । ସତତ

ଚାଲିଥାଏ । ନିଜର ଅସଲ ନାଡ଼ୀଗୁଡ଼ିକ କହିଲେ ନୂଆ ଅଥବା ପୁରୁଣା ପ୍ରକୃତରେ କେଉଁଟାକୁ ଯେ ବୁଝାଏ, ସେହି କଥାଟାକୁ ମୋଟେ ସ୍ଥିର କରି ହୁଏ ନାହିଁ । ପୁରୁଣା ପଛରୁ ଟାଣି ଧରିଥିବା ପରି ଲାଗୁଥାଏ, ତେଣେ ନୂଆଟା ମଧ୍ୟ ପ୍ରଲୋଭନ ଦେଖାଉଥାଏ । ଯାହା ଅଛି ଓ ଯାହା ଆସୁଛି ଏହିପରି ଭାବରେ ଉଭୟଙ୍କ ଭିତରେ ଦ୍ୱନ୍ଦ୍ୱ ଲାଗି ରହିଥାଏ ।

ପୁରୁଣା ଗୁଡ଼ାକୁ ଯେତେ ଯାହା ଛଦ୍ମବେଶରେ ଲୁଚାଇ ଛପାଇ ଅଥବା ଚାପି ରଖିବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କଲେ ପୁରୁଣା ତଥାପି ଲୁଚିଛପି ରହିବନାହିଁ । ଉପରକୁ ନୂଆ ପରି ଧଣୀ ଗାଇବାକୁ ଗୋଟାଏ କଣ ଆବରଣ ପିନ୍ଧି ତାହାରି ଦ୍ୱାରା ହିଁ ମୁଁ ନୂଆ ହୋଇଗଲି ବୋଲି ଦମ୍ଭର ସହିତ ଭାବିବାକୁ ଯେତେ ଚେଷ୍ଟା କରୁଥିଲେ ମଧ୍ୟ ତଥାପି ନୂଆ ହେବା ଅଥବା ନୂଆର ଭାଜନ ହେବା ସମ୍ଭବ ହେବନାହିଁ । ନୂଆ ହେବାକୁ ମନ କଲେ ଯାଇ ନୂଆ ହେବା ସମ୍ଭବ ହେବ । ନୂଆ ହେବାକୁ ମନ କଲେ ପୁରୁଣାଗୁଡ଼ାକୁ ଲୁଚାଇ, ଛପାଇ କମ୍ବା ଦବାଇ ରଖିବାର ଆଉ ଆଦୌ କୌଣସି ଆବଶ୍ୟକତା ଅନୁଭୂତ ହେବ ନାହିଁ । ଠିକ୍ ଓଲଟାଟା ହିଁ ହେବ । ସେତେବେଳେ ତଥାକଥିତ ପୁରୁଣାଟାକୁ ନୂଆ ଆଗରେ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ଭାବରେ ଉନ୍ମୋଚିତ କରି ଦେବାର ଉତାପୁଟି ହିଁ ମିଳିଯିବ । ସେତେବେଳେ ନୂଆ ପୁରୁଣା ଭିତରକୁ ସମ୍ପ୍ରସାରିତ ହୋଇଆସିବ, ପୁରୁଣା ନୂଆ ଭିତରେ ମୁକ୍ତିଲାଭ କରିବ । ଏଠୁ ଦଉଡ଼ି ଟ୍ରଣ୍ଡାଇ ଆଉ ମୋଟେ ସେଠାକୁ ଯିବାକୁ ପଡ଼ିବନାହିଁ । ସେତେବେଳେ ଏଠାର ଦଉଡ଼ି ସେଠାଯାଏ ମଧ୍ୟ ପାଉଥିବ । ଦୂର ନିକଟ ଭିତରକୁ ଟାଣି ହୋଇଆସିବ—ସକଳ ଭୟ ଅଭୟରେ ପରିଣତ ହେବ ।

ଆମର ଅତି ପ୍ରିୟ ଭୟ ଗୁଡ଼ାକହିଁ ଆମ ଭିତରେ ପୁରୁଣାଠାରୁ ନୂଆକୁ ଦୂରଛଡ଼ା କରି ରଖିଥାଏ । ପୁରୁଣା ଚଲଖିଗୁଡ଼ାକ ନୂଆ ଅନୁରାଗମାନଙ୍କୁ ଦୂରଛଡ଼ା କରି ରଖିଥାନ୍ତି । ସେହି ଭୟଗୁଡ଼ିକୁ ଥରେ ଭେଦ ପାରିଲେ ଆଉ ଆଦୌ କୌଣସି ବିଡ଼ମ୍ବନା ମଧ୍ୟରେ ପଡ଼ିବାକୁ ହୁଏନାହିଁ । ସତତ ସ୍ୱର୍ଗ ମିଳୁଥାଏ । କେଉଁଠାରୁ ପୁରୁଣା ସରିଲ ଓ ତେଣୁ ନୂଆ ଆରମ୍ଭ ହେଲ, ସେକଥା ମୋଟେ ବାରି ହୁଏନାହିଁ ।

୧-୧-୮୫

ବରଷ ପରେ ବରଷ

ବରଷକୁ ବରଷ ହୋଇ ଏମିତି କୁଆଡ଼େ ଅନ୍ତତଃ ତିନ ହଜାର ବରଷ ଗଲେ ତେବେ ଯାଇ ଗୋଡ଼ ତଳେ ଲଗିବ ଓ ଆଉ ପାହାଚଟି ଉପଲବ୍ଧ ହୋଇପାରିବ ବୋଲି ଅନେକ ସାବଧାନ ମଣିଷ ଆମକୁ ସତର୍କ କରାଇ ଦେଇ କହୁଥାନ୍ତି । ତିନିହଜାର ବରଷକୁ ମୋଟେ ସାହାସ ପାଏନାହିଁ । ତେଣୁ ଏହି ଦ୍ୱାରଗୁଡ଼ିକ ପ୍ରକୃତରେ ଆଜ କେବେହେଲେ ଖୋଲିବ ବୋଲି ଆଦୌ ବିଶ୍ୱାସ ହୁଏନାହିଁ । ବିଶ୍ୱାସ ନ ହେବାରୁ ତିନିହଜାର ବରଷ ସତେଅବା ତିନ ଅଯୁତ ବରଷ ପରି ଲାଗିବାକୁ ଆରମ୍ଭ କରେ । ତାହାରି ଉତ୍ତେଜନାରେ ଆମେ ସତେଯେପରି ତିରିଶିଟା ବରଷରେ ଯେକୌଣସି ପ୍ରକାରେ ଅଭିପ୍ରେତ ହୋଇ ରହିଥିବା ସତ୍ୟଗୁଡ଼ିକୁ ଆମର ହାତପାଆନ୍ତାକୁ ଟାଣି ଆଣିବାକୁ ଇଚ୍ଛା କରୁ । ହାତରେ ଢେଉଁରିଆ ପିନ୍ଧୁ, ପାଞ୍ଜି ଅନୁସାରେ କେବଳ ଭଲ ବେଳା ଦେଖି ଯାହା କିଛି କାର୍ଯ୍ୟ କରୁ, ନିୟମଗୁଡ଼ାକୁ ନିଷ୍ଠାବନ୍ତ ଭାବରେ ମାନି ପାରିଲେ ହିଁ ଗୁରୁମାନେ ଅବଶ୍ୟ ହାତର ପାଅହୋଇ ଯିବେ ବୋଲି ଆଶାକରୁ । ସେହି ଆଶାକୁ ବିଶ୍ୱାସ ବୋଲି କହୁ । ତେଣେ ଅସଲ କବାଟଗୁଡ଼ିକ ବନ୍ଦ ହୋଇରହୁଥାଏ, ଅସଲ ମୁହୂର୍ତ୍ତଗୁଡ଼ିକ ଅପେକ୍ଷା କରି ରହିଥାନ୍ତି ଏବଂ ଆମ ରୁଟିନ୍ ଗୁଡ଼ାକ ହିଁ ଆମକୁ ଭେଳିକ ଭିତରେ ପକାଇ ରଖିଥାଆନ୍ତି । ବରଷ ଆସୁଥାଏ, ବରଷ ଚାଲିଯାଉଥାଏ । ଆମ ଠାକୁରମାନେ ବାଡ଼ୁଅ ରହିଯାଆନ୍ତି । ଆମେ ସେମାନଙ୍କର ଯୋଗ୍ୟ ହୋଇପାରୁନାହିଁ ।

ମଣିଷ ଇଚ୍ଛା କରିବ; ତାପରେ ଯାଇ ଦୁଆର ଖୋଲିବ । କୌଣସି ପ୍ରକାରର ତାବିଜ ବା କଣ୍ଠିମାଳିକୁ ଦେହରେ ଲଗାଇ ଶୀଘ୍ର ଫଳଲାଭ କରିବାର ଉତ୍ତେଜନାରେ ଧାରିହୋଇ ରହିଥିବା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ପାଇବାର ଦ୍ୱାରଗୁଡ଼ାକ ବନ୍ଦଥିବ ସିନା, ମାତ୍ର ଦୁଆର କଦାପି ଖୋଲିବନାହିଁ, କଦାପି ଗୁହାମୁକ୍ତ ହେବନାହିଁ । ଦୁଆର ଖୋଲି ଦେବାକୁ, ଅର୍ଥାତ୍ ମୁଁ ଯାହାର ହୋଇପାରିବି ବୋଲି ଜୀବନର ଯାବତୀୟ ସାଧନା ଓ ଯାବତୀୟ ବଣିଜକୁ ଏତେ ସଗୁଣ ସହିତ ଅହରହ ସମ୍ଭାରି ରଖିବାରେ ଲାଗିଛୁ, ତାହାରି ହୋଇ ରହିବାକୁ ପ୍ରକୃତରେ ରାଜି ହୋଇପାରିବା ମାତ୍ରକେ ଆଖି ଆଗରେ ସେତୁଟିଏ

ଉନ୍ମୋଚିତ ହୋଇଯିବ । ସେହି ସେତୁଟିକୁ ଅତ୍ୟନ୍ତ ସ୍ପଷ୍ଟ ଭାବରେ ଚିହ୍ନି ହେଉଥିବ ଏବଂ ସେପାଖରେ ଥିବା ଯେଉଁ ଉତ୍ତମ ବସ୍ତୁଟି ଅଛି ତାହା ଏପାଖଟିକୁ ସଂଲଗ୍ନ କରି ରଖିଛି, ଯେଉଁଟି ମଧ୍ୟ ତାହା ଧନଟିଏ ଭଳି ମୋତେ ସ୍ପର୍ଶ କରି ଯାଉଥିବା ଭଳି ବୋଧ ହେଉଥିବ । ତା'ପରେ ଆଉ ବରଷ ଗୁଡ଼ାକର ସୁମାରି କରିବାଲାଗି ମୋତେ ବେଳ ମିଳିବ ନାହିଁ । ଆଜକୁ ଆହୁରି ତିନି ହଜାର ଅଥବା ତିରିଶି ହଜାର ବର୍ଷ ବାକି ରହିଛି ବୋଲି ଭାବି ଖୁସି ହେବାକୁ କିମ୍ବା ଅବିଶ୍ୱାସ କରିବାକୁ ମଧ୍ୟ ଫୁରୁସତ ମିଳିବ ନାହିଁ । ଠାବ ପାଇଥିବା ମଣିଷ ପୁଣି ରାସ୍ତାର ହିସାବ କରିବାକୁ ଯିବ କାହିଁକି ?

୧୫-୧-୮୫

ରହସ୍ୟ ଭେଦର ରହସ୍ୟ (୬)

ଯେତେବେଳେ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଆମେ ରହସ୍ୟର ବାହାରେ ଠିଆ ହୋଇଥାଉ ଓ ତାହାକୁ ବୁଝିବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କରୁଥାଉ, ସେପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ସେହି ରହସ୍ୟଟିକୁ ମୋଟେ ଭେଦ କରିହୁଏ ନାହିଁ । ବୁଦ୍ଧି ହଟିଯାଏ, ଆମେ ଗଢ଼ି ରଖିଥିବା ଘାଟମାନେ ପରାସ୍ତ ହୁଅନ୍ତି, ତଥାପି ଆମେ ସେହିପରି ବାହାରେ ବାହାରେ ଠିଆହୋଇ ରହିଥାଉ ।

ମାତ୍ର, ଯେଉଁ ମୁହୂର୍ତ୍ତରେ ଆମେ ଆପଣାକୁ ମଧ୍ୟ ସେହି ରହସ୍ୟର ଅନ୍ତର୍ଗତ ବୋଲି ଅନୁଭବ କରିବାକୁ ଆରମ୍ଭ କରୁ, ଠିକ୍ ସେହି ମୁହୂର୍ତ୍ତରେ ରହସ୍ୟଗୁଡ଼ିକ ସତେଅବା ଖୋଲି ଖୋଲି ଯାଉଥିବା ଭଳି ମନେ ହେବାକୁ ଲାଗନ୍ତି । ବନ୍ଧୁ କହିଲ, ତୁମେ କେବେ ନିଜ ଭିତରେ ଫୁଲ ଫୁଟିବାର ଅନୁଭବ କରିଛ ? ନିଜ ଭିତରେ ରହିଥିବା ଆକାଶଟି ଉପରେ ତାରାମାନେ ଫୁଟି ତୁମ ଆଡ଼କୁ ଅନାଇ ରହିଥିବାର ଅନୁଭବ କରିଛ ? ବେଳେବେଳେ ହଠାତ୍ ଆସି କେଉଁ ଅନ୍ତରଙ୍ଗତମ ପାଖରେ ହାବୁଡ଼ି ଯିବା ହେତୁ ତୁମ ଭିତରେ ଅନେକ କାଳରୁ ପଡ଼ିରହିଥିବା ଗଣ୍ଠିଗୁଡ଼ାକ ଠଣ୍ ଠଣ୍ କରି ଫିଟିଯିବାର ଅନୁଭବ କରିଛ ? ତେବେ ତୁମେ ବାହାରେ ଏହି ବଗିଚା-ମାନଙ୍କରେ ନିତି ଫୁଟୁଥିବା ଫୁଲଗୁଡ଼ିକର ରହସ୍ୟକୁ ମଧ୍ୟ ନିଶ୍ଚୟ ଭେଦ

କରି ପାରିଥିବ । ପ୍ରତିଦିନ ସନ୍ଧ୍ୟା ହେଲା ମାତ୍ରକେ ତୁମର ପରିଚିତ ତାରାମାନେ ଏହି ଅଗାଧ ଶୂନ୍ୟମୟତାକୁ ପୂର୍ଣ୍ଣକରି ଯାହାଙ୍କ ମିଟିମିଟି ହେଉଥାନ୍ତି, ତୁମେ ତାହାର ରହସ୍ୟଟିକୁ ମଧ୍ୟ ନିଶ୍ଚୟ ଭେଦ କରି ପାରିଥିବ ।

ତୁମେ ଯଦି ନିଜେ କ୍ଷମା ଦେଇ ଜାଣିଥିବ, ତେବେ କ୍ଷମାସାଗରଙ୍କର ରହସ୍ୟକୁ ଅବଶ୍ୟ ଅନୁଭବ କରିଥିବ । ଯଦି ନିଜେ କେବେ ଭଲ ପାଇଥିବ, ଆପଣାକୁ ସତକୁ ସତ କେଉଁଠି ହେଲେ ଦେଇ ପାରିଥିବ, ତେବେ ଏହି ପୃଥିବୀଟାଯାକ ଉପରେ କେଉଁ ପରମ ଅନୁରାଗୀର ଅନୁରାଗ ଦ୍ୱାରା ହିଁ ଆଚ୍ଛାଦିତ ହୋଇଛି, ତୁମେ ସେହି ସତ୍ୟଟିର ରହସ୍ୟକୁ ଅବଶ୍ୟ ଅନୁଭବ କରିଥିବ । ତୁମେ ନିଜେ କେବେ କାହାର ଶରଣ ପଶିଛ ଓ ଅଭୟ ଲାଭ କରିଛ ? ତେବେ ତୁମକୁ ଶରଣାଗତିର ରହସ୍ୟକୁ ମୋଟେ ବୁଝାଇ ଦେବାକୁ ପଡ଼ିବ ନାହିଁ । ଏହି ପୃଥ୍ୱୀଗୋଟାକୁ ତୁମେ କେବେ ନିଜ ଭିତରେ ଅନୁଭବ କରିଛ, ଆପଣାକୁ ସତେଅବା କାହାର ନିମିତ୍ତ ହୋଇ ବାଟ ଚାଲୁଥିଲା ପରି ଅନୁଭବ କରିଛ ? ତେବେ ଏହି ପୃଥ୍ୱୀର ପ୍ରକୃତରେ କାହିଁକି ସର୍ଜନା ହୋଇଛି ଏବଂ ଏହି ବାଟଗୁଡ଼ିକ ପ୍ରକୃତରେ କେଉଁଆଡ଼େ ଯାଇ ଅସଲ ସମାଧାନଟିକୁ ଲାଭ କରୁଛନ୍ତି, ସେସବୁ କଥାର ରହସ୍ୟକୁ ମଧ୍ୟ ତୁମକୁ ଆଦୌ ବୁଝାଇ କହିବାକୁ ପଡ଼ିବନାହିଁ । ତୁମେ ତେଣିକି ଏସବୁ କଥାକୁ କେଳେକେଳେ ବୁଝିପାରିବ ।

୧-୭-୮୫

ସମସ୍ତ ସାଥୀ ପରି ଲାଗେ

ରୁଷି ବସିଥିବା ମଣିଷର ସଙ୍ଗୀ କେହି ହେଲେ ନଥାନ୍ତି । କବାଟ ବନ୍ଦ କରି ବସିଥିବା ମଣିଷ କାହିଁକି ଏପରି ଏକୁଟିଆ ହୋଇ ରହିଗଲା ବୋଲି ଯେତେ ଅଭିଯୋଗ କରିବାରେ ଲାଗିଥିଲେ ମଧ୍ୟ ତାହାକୁ ତଥାପି ସେହିପରି ଏକୁଟିଆ ହୋଇ ରହିବାକୁ ହୋଇଥାଏ । ବାଟ ଚାଲିବାକୁ ମନ କଲେ କବାଟ ଆପେ ଆପେ ଖୋଲିଯାଏ । ତା'ପରେ ଆଉ ମୋଟେ ଏକୁଟିଆ ଲାଗେନାହିଁ । ରୁଷା ଭାଙ୍ଗିଗଲେ ସମସ୍ତ ପ୍ରକୃତରେ ସାଥୀ ପରି ଲାଗେ ।

ସଂସାରରେ ବାଟ ଚାଲିବାକୁ ଆସିଥିବା ମଣିଷମାନେ ମଝିରେ ମଝିରେ ଏମିତି ରୁଷି କରି କେତେବେଳେ ବସିଯାଆନ୍ତି କାହିଁକି କେଜାଣି ? ରୁଷିଥିବା ମଣିଷଙ୍କ ପରି ସେମାନେ ହାତୀ ମାଗନ୍ତି, ଘୋଡ଼ା ମାଗନ୍ତି; ହାତୀ ନହେଲେ ଘୋଡ଼ା ନହେଲେ ସେମାନେ ଆଉ ମୋଟେ ବାଟ ଚାଲିବେ ନାହିଁ ବୋଲି କେତେ ମୁହଁ ଫୁଲେଇ କହୁଥାନ୍ତି । ସତେଅବା ବାଟ ଚାଲିବା ଦ୍ୱାରା ସେମାନେ ଆଉ କାହାରି କଣ ଗୋଟାଏ ଭାରି ଉପକାର କରୁଛନ୍ତି ବୋଲି ଭାବିବାରେ ଲାଗିଥାନ୍ତି । ସେମାନେ ବାଟଚାଲିବାର ମୂଲ ମାଗନ୍ତି,—ପୁଣ୍ୟ ମାଗନ୍ତି, ଯଶ ମାଗନ୍ତି, ମୁକ୍ତି ମାଗନ୍ତି, ଆସନ ମାଗନ୍ତି ଓ ଆହୁରି କେତେ କ'ଣ ମାଗନ୍ତି । ସେମାନଙ୍କର ମାଗିବାଗୁଡ଼ାକ ସେମାନଙ୍କୁ ନଭିତରର ଭାବ ଗୋଡ଼ବନ୍ଧ କରି ରଖିଥାଏ । ତେଣୁ ସମସ୍ତ ବୋଝ ଭାରି ଲାଗେ । ସେମାନଙ୍କ ଉତ୍ସାହର ସବୁ ଉତ୍ସ ବାହାରେ ରହିଥାଏ; କ'ଣ ପାଇବାରେ, କ'ଣ ହେବାରେ ଏବଂ ସତେଅବା କେଉଁ ଫଳଗୁଡ଼ାକୁ ଭୁଞ୍ଜିବାରେ ହିଁ ସେହି ଉତ୍ସଟି ରହିଥାଏ ଏଣୁ ଲୋକମାନେ ବାଟ ଚାଲନ୍ତିନାହିଁ, ଘକୁଡରେ ବୋଝ ବୋହିବାରେ ଲାଗିଥାନ୍ତି ।

ଉତ୍ସ ମୋ' ଭିତରେ ଅଛି:—ଥରେ ସେହି ସୁରାଗଟି ପାଇଗଲେ ଆଉ କାହାରିକୁ ଅନାଇବାକୁ ଆଦୌ ମନ ହୁଏନାହିଁ । ବହି ଘୋଷି ବର୍ଷକୁ ବର୍ଷ ଉପରକୁ ଉଠି ପାଶବାର ଯାବଣ୍ଟପୁ ଦମ୍ଭ ଦୂର ହୋଇଯାଏ । ଭିତରେ ଉତ୍ସଟିର ସନ୍ଧାନ ମିଳିଗଲେ ବାଟ ଗୁଡ଼ିକୁ ଏଣୁ ଧନବନ୍ତମାନଙ୍କ ଭଳି ଅତି ସ୍ୱାଭାବିକ ଭାବରେ ଅତିକ୍ରମ କରି ହୋଇଯାଏ । ସମସ୍ତ ମୋ' ସାଙ୍ଗରେ ବାଟ ଚାଲୁଥିବା ପରି ଲାଗେ । ଯାହା କିଛି ଅଭିଯୋଗ ହୋଇ ରହିଛି, ସେଗୁଡ଼ିକ କେଜାଣି ଶୂନ୍ୟ ହୋଇ ଯାଉଥାଏ ଏବଂ ତେଣୁ ଫସପୁରେ ଚଢ଼ି ରହିବାକୁ ମଧ୍ୟ ଆଉ କୌଣସି ପ୍ରୟୋଜନ ନଥାଏ । ସମସ୍ତ ସାଥୀ ପରି ଲାଗିଲେ ସମସ୍ତେ ସାଥୀ ପରି ଲାଗନ୍ତେ । ଯିଏ ଦୂର ହୋଇ ରହିଥିଲା, ତାହା ନିକଟ ହୋଇଆସେ; ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷ ହୁଏ, ପ୍ରେରଣା ଦିଏ, ଗୋଡ଼ କଡ଼ାଇ ନିଏ । ସମସ୍ତ ସାଥୀ ପରି ଲାଗୁଥିବା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଭୟର ଆଉ କୌଣସି ଆବଶ୍ୟକତା ନଥାଏ; ତେଣୁ ଲୁଚି ରହିବାକୁ ମଧ୍ୟ ଆଦୌ କୌଣସି ପ୍ରୟୋଜନ ରହେନାହିଁ । ଆପଣାକୁ ଆପଣାର ସାଥୀ ପରି ମନେହୁଏ । ସଂସାରର-ଯାବତୀୟ କଳାର ଚିହ୍ନା କଳାର ପରି ଲାଗେ । ତେଣୁ ନିଃସଙ୍କୋଚରେ ବଣିଜ କରିହୁଏ । ସେତେବେଳେ

କଳ୍ପିତ ସ୍ୱର୍ଗର ସବୁଯାକ ଦେବତା ସତେଅବା ସାଥୀ ହୋଇ ସାଙ୍ଗରେ ରହିଥାନ୍ତି । ସମସ୍ତେ ସାଥୀ ହୋଇଗଲେ ସମସ୍ତର କୌଣସି ହିସାବ କରିବାକୁ ମଧ୍ୟ ମନ ବଳେନାହିଁ । ସମସ୍ତେ କାହିଁକି ସରୁନାହିଁ ବୋଲି ଅଭିଯୋଗ ବି କରିବାକୁ ପଡ଼େନାହିଁ । ଆପଣା ଭିତରୁ ହିଁ ଅପଣାର ହିସାବ ମିଳି ମିଳି ଯାଉଥାଏ ।

୧୪-୨-୮୫

ହୃଦୟ ଓ ବୁଦ୍ଧି

ଶାସ୍ତ୍ରୀମାନେ କହନ୍ତି, ମଣିଷ ଭିତରେ କୁଆଡ଼େ ଦୁଇଟି ଖଞ୍ଜା,—ଗୋଟିଏ ହୃଦୟର ଖଞ୍ଜା, ଗୋଟିଏ ବୁଦ୍ଧିର ଖଞ୍ଜା । ଅନେକ ମଣିଷ ନାନା କାରଣରୁ ହୃଦୟର ଖଞ୍ଜାଟିକୁ ବନ୍ଦ କରି ରଖିଥାନ୍ତି, କାରଣ ସେମାନେ ବୁଦ୍ଧିର ଖଞ୍ଜାଟି ଭିତରେ ବନ୍ଦୀ ହୋଇ ପଡ଼ିଥାନ୍ତି । ବୁଦ୍ଧିକୁ ହିଁ ସୋଦର, ବନ୍ଧୁ ଏବଂ ଗୁରୁ ବୋଲି ମାନିଥାନ୍ତି । ଏମାନେ ବୁଦ୍ଧିଆ ହୁଅନ୍ତି—ମାତ୍ର ତଥାପି ବଞ୍ଚିତ ହୋଇରହିଥାନ୍ତି । ମଣିଷକୁ ଗୋଟାସୁଦ୍ଧା ନିଜ ଅକ୍ତିଆର ଭିତରେ ରଖିଥିବା ବୁଦ୍ଧି ଅନେକ କାରଣରୁ ହୃଦୟକୁ ସହି ପାରେନାହିଁ । ମାତ୍ର ସେହି ବୁଦ୍ଧି ଯଦି ରାଜି ହୋଇଯାଏ, ତେବେ ହୃଦୟ ତାହାକୁ ବାଟ ମଧ୍ୟ ଦେଖାଇପାରେ, ତାହାକୁ ପରିଚାଳିତ କରି ନେଇପାରେ ।

ଆଉରି କେତେକ ମଣିଷ ଅଛନ୍ତି, ଯେଉଁମାନେ କି ପୂରାପୂରି ହୃଦୟଟାକୁ ଭୋଗ କରିବେ ବୋଲି ବୁଦ୍ଧିଟାକୁ କାଢ଼ି ରଖିଥାନ୍ତି । ଏମାନେ ଭାବପ୍ରବଣ ହୁଅନ୍ତି, ଭକ୍ତିର ଆଉ ସ୍ତରରେ ପଡ଼ି ରହିଥାନ୍ତି, ହୃଦୟଟାକୁ ସତେଅବା ଗୋଟା ପେଡ଼ି ପରି ବ୍ୟବହାର କରି ତାହାରି ଭିତରେ ଲୁଚି କରି ରହିଥାନ୍ତି । ହୃଦୟକୁ ସତେଅବା ଗଣ୍ଠି ପକାଇ ରଖିଥାନ୍ତି ଓ ସେହି ଗଣ୍ଠିଗୁଡ଼ାକ ଭିତରେ ଛନ୍ଦି ହୋଇରହିଥାନ୍ତି । ସାମନାକୁ ଆସିବାକୁ ଡରନ୍ତି—ଝରକା ଖୋଲିବାକୁ ଡରନ୍ତି । ଏମାନେ ଏକୁଟିଆ ଆତ୍ମରତ ହୋଇରହିଥାନ୍ତି । ବୁଦ୍ଧିକୁ ନିନ୍ଦନ୍ତି; ହୃଦୟଟାକୁ ସତେଅବା ଗୋଟାଏ ଗୁମ୍ଫା ପରି ଅନୁଭବ କରୁଥାନ୍ତି ଓ ସେହି ଗୁମ୍ଫା ବାହାରେ ଆଉ କୋଉଠି କିଛି ନାହିଁ ବୋଲି ଫତୁଆ ଦେଉଥାନ୍ତି ।

ଅସଲ କଥା ହେଉଛି, ନିଜର ସର୍ବଶ୍ରେଷ୍ଠ ଆସନରେ ଅସଲ ରାଜାଟିକୁ ବସାଇ ପାରିଲେ ଓ ତାହାରି ପାଖରେ ନିଜକୁ ସମ୍ମତ କରି ରଖିପାରିଲେ ବୁଦ୍ଧି ଓ ହୃଦୟ ଉଭୟଙ୍କୁ ସାଙ୍ଗ ରୂପେ ଲାଭ କରିବା ସମ୍ଭବ ହୁଏ । ସେତେବେଳେ ବୁଦ୍ଧି ଓ ହୃଦୟ ଉଭୟେ କାମରେ ଲାଗନ୍ତି । ହୃଦୟ ଅଧିକରୁ ଅଧିକ ଅନ୍ତରଙ୍ଗ କରାଇ ଆଣୁଥାଏ, ବୁଦ୍ଧି ଆଖି ଯୋଗାଇ ଦେଉଥାଏ । ଅସଲ ଆସନଟି ସନ୍ତୁଷ୍ଟ ସୂତ୍ର ଲଗିଥିଲେ ବୁଦ୍ଧି ହୃଦୟକୁ ବଣା କରିଦେଇ ପାରେନାହିଁ କିମ୍ବା ହୃଦୟ ମଧ୍ୟ ବୁଦ୍ଧିକୁ କଦାପି ଧୋକା ଦିଏନାହିଁ । ଭକ୍ତିଶାସ୍ତ୍ରରେ କୁହାଯାଇଛି ଯେ ଗୋଟିଏ ଡେଣାରେ ପକ୍ଷୀ ଆଦୌ ଉଡ଼ି ପାରେନାହିଁ । ଉଡ଼ିବାଲାଗି ଦୁଇଟି ଡେଣା ଦରକାର ହୁଏ । ବୁଦ୍ଧି ଅଉ ଆମ ହୃଦୟ ଆମ ଭୂମିଟି ଉପରେ ସେହି ଦୁଇ ଡେଣାରୂପେ ବ୍ୟବହୃତ ହୋଇପାରିଲେ ଜୀବନରେ ଯେଉଁ ପାବନ୍ଥଟି ଉପଲବ୍ଧ ହୁଏ, ଆମେ ତାହାକୁ ଶ୍ରଦ୍ଧାର ପାବନ୍ଥ ବୋଲି କହିପାରିବା । ସେହି ଶ୍ରଦ୍ଧା ଦ୍ୱାରା ହିଁ ପରିଚୟ ମିଳେ, ଶ୍ରଦ୍ଧାରୁ ସାକ୍ଷାତ୍କାର ସମ୍ଭବ ହୁଏ ।

୧-୩-୮୪

ଆମେ ଯେତେବେଳେ ମାଗୁ

ଆମେ ଯେତେବେଳେ ମାଗୁ, ସେତେବେଳେ କେବଳ ଏହି ଜୀବନଟି ପାଇଁ ହିଁ ମାଗୁ । ଆମେ ଧନ ମାଗୁ, ଯଶଃ ମାଗୁ, ଆମର ଶତ୍ରୁମାନଙ୍କ ଉପରେ ପୂର୍ଣ୍ଣ ବିଜୟ ମାଗୁ । ଆମର ଏହି ଜୀବନଟି ଭିତରେ ଆମେ ଯେପରି ନିରାପଦ ହୋଇ ରହିପାରିବୁ, ଅଧିକରୁ ଅଧିକ ସୁଖରେ ରହିବୁ, ସଫଳ ହେବୁ, ଅନେକଙ୍କର ତୁଳନାରେ ଅଧିକ ଦିଶିବୁ, ଅଧିକର ଅଧିକାରୀ ହେବୁ, ଏଇଥିଲାଗି ଆମେ କେତେପ୍ରକାରେ କାକୁସ୍ଥ ହୋଇ ମାଗିବାରେ ଲାଗିଥାଉ । ଯାହାକୁ ଏତେସବୁ ମାଗୁଛୁ ସିଏ ପ୍ରସନ୍ନ ହେବ ବୋଲି କେତେ କ'ଣ କୃଚ୍ଛ୍ର କରିବାରେ ଲାଗିଥାଉ ।

ଆମେ ଯାହାକଛି ମାଗୁ, ସତେଅବା ଅନ୍ୟ ସମସ୍ତଙ୍କ ଠାରୁ ଅଲଗା ହୋଇ ରହିଥିବା ପରି ମାଗୁ । ଗଛରୁ ଏକାବେଳକେ ସବୁଯାକ ଫୁଲ ଛିଣ୍ଡାଇ ଆଣିବାକୁ ଚଞ୍ଚଳକରି ଘାରି ଆକୁଳ ହୋଇ ଗଛ ପାଖରେ ଯାଇ ଫୁଲ ମାଗିଲା

ଭିକ ମାଗିବାରେ ଲଗିଥାଉ । ନିଜର ମୂଣ୍ଡ ନିଜର ସବୁଯାକ ଇଷ୍ଟର ଖଣ୍ଡନ, ଏସବୁ ମାଗୁଥିବା ସମୟରେ ସତେ ଯେପରି ଆମେ ନିଜ ବ୍ୟକ୍ତିତ୍ୱ ଆଉ କାହାକୁ ହେଲେ ଦେଖିପାରୁ ନଥାଉ । ଏପରିକି, ଆମେ ଯାହା ପାଖରେ ଏହି ସବୁ-କିଛିକୁ ମାଗିବାରେ ଲଗିଛୁ, ଆପଣା ବାଉଳାରେ ଆମେ ହୁଏତ ତାକୁ ମଧ୍ୟ ଦେଖି ପାରୁନଥାଉ ।

ମାତ୍ର, ଏହି ଯାବତୀୟ ମାଗିବା କ'ଣ ଖାଲି ଆପଣା ଲଗି, ଆପଣାର ଖାଲି ଏହି ଗୋଟିଏ ଜୀବନ ଲଗି ? ଆମକୁ ସବୁଟି ସହିତ ସଂଯୁକ୍ତ କରି ରଖିଥିବା ସୂତ୍ରଗୁଡ଼ାକର, ଏହି ଖିଅଗୁଡ଼ାକର, କ'ଣ ପ୍ରକୃତରେ କୌଣସି ମୂଲ୍ୟ ନାହିଁ ? ଅମ ଅନ୍ତର ଭିତରର ଅସଲ ବ୍ୟାକୁଳତା ଗୁଡ଼ାକର କ'ଣ ଆଦୌ କୌଣସି ଅର୍ଥ ନାହିଁ ? ଏହି ସମଗ୍ରଟିର ଅନ୍ତର୍ଗତ ହୋଇ, ଆମରି ଭିତରେ ଆମକୁ ବେଷ୍ଟନ କରି ଧରି ରଖିଥିବା ମହାଜୀବନର ଏକ ଆନନ୍ଦ-ସମ୍ମତ ଯନ୍ତ୍ର ହୋଇ କ'ଣ ଆମରି ଆଦୌ କିଛି ହେଲେ ମାଗିବାର ନାହିଁ ? ହୁଏତ, ଏହି ମାଗିବାର କ୍ଷେତ୍ରରେ ମଧ୍ୟ ଏକ ସୋପାନକ୍ରମ ସର୍ବଦା ରହିଥାଏ; ଆମେ ଯେଉଁ ସ୍ତରରେ ଯେତିକି ଯୁକ୍ତ ଅଥବା ଅଯୁକ୍ତ ହୋଇ ଯାହାକିଛି ମାଗୁ, ତାହା ଆମେ ପ୍ରକୃତରେ କେତେ ପାଖରେ ବା କେତେ ଦୂରରେ ରହିଛୁ, ସେହି କଥାଟିକୁ ହିଁ ସୂଚିତ କରି ଦେଉଥାଏ । ଆମ ଶ୍ରଦ୍ଧାର ବାଡ଼ଗୁଡ଼ାକୁ ପଦାରେ ପକାଇ ଦେଉଥାଏ ।

୧୫-୩-୮୫

ତପସ୍ୟାର ଅସଲ ଶ୍ରେୟଃ

ଆମ ଭିତରୁ ଯେଉଁମାନଙ୍କର ଜୀବନରେ ତପସ୍ୟା ଲଗି ପ୍ରାପ୍ୟ ଆଦୌ କୌଣସି ସ୍ଥାନ ନଥାଏ, ସେମାନେ କେବଳ କୌଣସି ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ସିଦ୍ଧି ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ କିଛି ତପ ବା ଜପ କରିବାକୁ ହିଁ ତପସ୍ୟା ବୋଲି ବୁଝନ୍ତି । ସେମାନେ ଯାହା କିଛି କରନ୍ତି, ତାହାକୁ ସେହି ଅଭିପ୍ରାୟ ସହିତ କରନ୍ତି । ସେମାନଙ୍କର ଜୀବନ-ବଜେଟରେ ସର୍ବଦା ସିଦ୍ଧି ଆଗରେ ରହିଥାଏ, ତପସ୍ୟା ପଛରେ ଥାଏ; ଗୌଣ ହୋଇ ରହିଥାଏ ।

ତପସ୍ୟାର ଅଭିଧାନରେ ଏହାକୁ ବଣିକର ତପସ୍ୟା ବୋଲି କୁହାଯାଏ । ଜଣେ ଜଣେ ରାକ୍ଷସ ପ୍ରଚଣ୍ଡ ତପସ୍ୟା କରିଥିବାର ଅନେକ ଦୃଷ୍ଟାନ୍ତ ଆମ ପୁରାଣମାନଙ୍କରେ ରହିଛି । ସେହି ରାକ୍ଷସମାନେ ଏବେ ମଧ୍ୟ ଆମ ଭିତରେ ରହିଛନ୍ତି । ଆମ ନିଜ ଭିତରେ ମଧ୍ୟ କୌଣସି ସ୍ଥାନରେ ଗର୍ତ୍ତକୁ ଖନି ଓ ଆସନ ମାଡ଼ି ସେହି ରାକ୍ଷସ ଭାରି ପରାକ୍ରମଶାଳୀ ହୋଇ ବସିଛି, ଯିଏ କି ନିଜ ପାଇଁ ମାଗୁଛି, ସିଏ ନିଜପାଇଁ ଧନ ମାଗୁଛି, ଯଶଃ ମାଗୁଛି, ପୁଣ୍ୟ ମାଗୁଛି, ସଂସାରର ପଙ୍କକୁଣ୍ଡ ମାନଙ୍କରେ ସବୁଠାରୁ ଅଧିକ ସାଉଁଳିଆ ମାଛଟିଏ ହୋଇରହିବ ବୋଲି କେତେ ମିହନ୍ତ କରି ସିଏ କେତେ କ'ଣ ମାଗୁଛି । ଗୋଟିଏ ଶବ୍ଦରେ କହିଲେ, କେବଳ ସିଦ୍ଧି ମାଗୁଛି । ଏଠିକା 'ପାଇଁ ଶାନ୍ତି ଓ ସୁଖ ମାଗୁଛି, ସେଠିକା ପାଇଁ ସ୍ୱର୍ଗବାସ ମାଗୁଛି । ଏସବୁ କରି ସିଏ ହତଗ ଆପଣାର ମୃତ୍ୟୁ ଗୁଡ଼ାକୁ ହିଁ ଆପଣା ମୁଣ୍ଡରେ ମୁଣ୍ଡାଇ ମୁଣ୍ଡାଇ ଯିବାରେ ଲାଗିଛି । ଜୀବନରେ କୌଣସି ଦର୍ଶନ ଲାଭ କରିବା ତା'ଭାଗ୍ୟରେ ସମ୍ଭବ ହେଉନାହିଁ । ସିଏ ଜୀବନକୁ ମୋଟେ ସ୍ପର୍ଶ କରିପାରୁନାହିଁ ଓ ତେଣୁ ଜୀବନ ବଲ୍ଲଭଙ୍କର ମୋଟେ ଭାଜନ ହୋଇ ପାରୁନାହିଁ ।

ଅସଲ ଅର୍ଥରେ ତପସ୍ୟା ହେଉଛି ଏକ ସହଯୋଗ । କେବଳ ମୋ'ର ମୁକ୍ତି ଅଥବା ସୁଖବିଧାନ ସକାଶେ ଏହି ପୃଥିବୀ ମୋଟେ ଆତଯାତ ହେଉ ନାହିଁ । ପୃଥିବୀ କହିଲେ ଏକ ବିବର୍ତ୍ତନ ଓ ଏକ ଅଗ୍ରଗତିକୁ ବୁଝାଉଛି, ଏକ ବିଶ୍ୱମୟ ଭବ୍ୟଇଚ୍ଛାର ପୂରଣକୁ ବୁଝାଉଛି । ସେହି ଇଚ୍ଛାକୁ ବୁଝିବା, ତାହାର ଲାଗି ନିଜକୁ ଉନ୍ମୋଚିତ କରି ରଖିବାକୁ ରାଜି ହେବା—ଆପଣାକୁ ଏହିପରି ଭାବରେ ଏକ ସମ୍ମତ ଯନ୍ତ୍ରରେ ପରିଣତ କରି ତାହାରି ହସ୍ତର ସହଯୋଗ କରିବା,—ତାହାହିଁ ଅସଲ ତପସ୍ୟା । ଯଦି ମୁଁ ତାହା ପାଖରେ ସମ୍ମତ ହୋଇପାରିବି; ତାହାର ଯନ୍ତ୍ର ହୋଇ ବାହାରି ପାରିବି, ତେବେ ମୋ' ଜୀବନରେ ଆଉ ଦୁଃଖ ଓ ଶୋକ କେଉଁଠି ରହିବ ଯେ ମୁଁ ସେଗୁଡ଼ିକର ମୋଚନ ପାଇଁ ମୋହାସନ ଗୁଡ଼ାକରେ ବସିଥିବା ଠାକୁରମାନଙ୍କ ପାଖରେ ଆସି ମାଗି ହେଉଥିବି ? ତେଣୁ ଯିଏ ମାଗିବା ଲାଗି ତତ୍ପର ହୋଇ ଧାଇଁଛି, ସିଏ ତପ କରୁନାହିଁ । ଯିଏ ରାଜି ହୋଇପାରିଛି, ସହଯୋଗ କରୁଛି, କେବଳ ସେଇ ଡାକ ଶୁଣି ପାରୁଛି ।

୧-୪-୮୪

ଗୋଟିଏ ବିବେକ ଭିତରେ ଆଉ ଗୋଟିଏ ବାହାରେ

ଯେଉଁମାନେ ବିବେକର ସମ୍ମତି ଆପଣାକୁ ପରିଚାଳିତ କରି ପାରନ୍ତି, ଏମାନଙ୍କୁ ସଂସାର ବିବେକୀ ବୋଲି କୁହେ। ସେହି ବିବେକ ସମାଜ ଦ୍ୱାରା ତିଆରି ହୋଇଥାଏ। ଅର୍ଥାତ୍, ସମାଜରେ ଯେଉଁମାନେ ଉପରେ ଥାଆନ୍ତି, ସଫଳ ହୋଇଥାଆନ୍ତି, ସେହିମାନେ ହିଁ ସେହି ବିବେକକୁ ତିଆରି କରି-ଥାଆନ୍ତି। ନିଜର ବାଙ୍କ ଗୁଡ଼ାକ ପରି ଏହି ବିବେକ ଦେଶ ଅନୁସାରେ, ଜାତି ଅନୁସାରେ ଏବଂ ଦେଉଳ ଅନୁସାରେ ଅଲଗା ଅଲଗା ପ୍ରକାରର ହୋଇ ରହିଥାଏ। ଏହି ବିବେକର କୌଣସି ଚେର ନଥାଏ, ତାହା ବାହାରେ ବାହାରେ ଥାଏ, ବାହାରୁ ଆସି ଲଦା ହୁଏ, ବାହାର ପାଇଁ ଖାଲି କାମଦିଏ।

ଆଉ ଗୋଟିଏ ବିବେକ ଭିତରେ ଥାଏ। ଆମ ଅନ୍ତରଙ୍ଗ ବନ୍ଧୁଟି ପରି ଆମର କାମରେ ଲାଗିବ ଅର୍ଥାତ୍ ଆମକୁ ସେହି ଭିତର ପଟୁ ହିଁ ଫୁଟାଇ ଆଣିବ ବୋଲି ତାହା ଅପେକ୍ଷା କରି ରହିଥାଏ। ଯେଉଁ ମଣିଷମାନେ ଫୁଟିବେ ବୋଲି ମନ କରୁଥାଆନ୍ତି, ସେମାନେ ଅତ୍ୟନ୍ତ ସାକାର ଭାବରେ ସେହି ବିବେକଟିର ସ୍ପର୍ଶକୁ ଅନୁଭବ କରିପାରନ୍ତି, ସେମାନେ ପରସ୍ପର ଭିତରେ ମଧ୍ୟ ତାହାକୁ ଠାବ କରି ପାରନ୍ତି। ତାହାକୁ ଦେଇ ପରସ୍ପରକୁ ଚିହ୍ନନ୍ତି। ସେହି ବିବେକକୁ ଆମେ ଅନେକ ସମୟରେ ହୃଦୟ ବୋଲି କହିଥାଉ, ମେରୁଦଣ୍ଡ ବୋଲି କହିଥାଉ। ସେହି ବିବେକ ନିର୍ଭୟ କରେ, ନମ୍ର କରେ, ଆପଣାକୁ ନେଇ ତାହାର ଉପରେ ଲଦିଦେବାକୁ ମୋଟେ ମନ କରେନାହିଁ। ସେହି ବିବେକ ଈର୍ଷା କରେ ନାହିଁ, କାହାକୁ ହେଲେ ଗିଳିବାକୁ ଧାଏଁ ନାହିଁ, ଛଦ୍ମକଥା କହେନାହିଁ କିମ୍ବା ଛଦ୍ମବେଶ ପିନ୍ଧେନାହିଁ।

ଆମେ ରାଜି ହେଲେ ଆମର ଭିତର ବିବେକଟି ଆମ ବାହାର ବିବେକଟିକୁ ମଧ୍ୟ ଚଳାଇବାକୁ ରାଜି ହୋଇଯାଏ। ତଦ୍ୱାରା ଆମ ଭିତର ଓ ଆମ ବାହାର ମଧ୍ୟରେ ରହିଥିବା ଯାବତୀୟ ଦ୍ୱନ୍ଦ୍ୱ ଦୂର ହୋଇଯାଏ। ମାତ୍ର, ଆମେ ନିଜର ଅସଲ ଲକ୍ଷ୍ୟଗୁଡ଼ିକ ପାଖରେ ଧରା ଦେଇ ନଥିଲେ ଏବଂ ଅସଲ ଘରଟିକୁ ସ୍ୱୀକାର କରି ନଥିଲେ ଆମର ବାହାର ବିବେକ ଭିତରର ସେହି

ବିବେକଟିକୁ ଗୋଟାସୁଦ୍ଧା ସ୍ଥିର କରି ଠିଆ ହୋଇଥାଏ । ସେହି ସ୍ଥିର କରି ରଖିବାକୁ ହିଁ ସତେଅବା ଜୀବନର ସବୁଠାରୁ ବଡ଼ ଦର୍ପ ବୋଲି ମଣୁଥାଏ ଓ କେବଳ ଏହି ବାହାରଟା ବ୍ୟତୀତ ଆଉ କେଉଁଠି କିଛି ନାହିଁ ବୋଲି କେତେ ଘାଟିରେ କହୁଥାଏ । ତାର ହନୁଗୁଡ଼ାକ ସେତେବେଳେ କେତେ ବଡ଼ ହୋଇ ଦିଶୁଥାନ୍ତି । ପେଟଟି ଆଗକୁ ବାହାରି ପଡ଼ି କେତେ ଉଜ୍ଜ୍ୱଳ ହୋଇ ଦିଶୁଥାଏ । ଭିତରେ ଉପବାସ ଘୋଟିଥାଏ, ବାହାରେ ଜ୍ୱର ଘାରି ରହିଥାଏ । ସଫଳ ଡାକ୍ତରମାନେ ସେହି ଜ୍ୱରକୁ କେବେ କେବେ ଉତ୍ସାହ ବୋଲି ମଧ୍ୟ କହନ୍ତି । ବାହାରର ସେହି ବିବେକ ଯେତିକି ପ୍ରଚଣ୍ଡ ହେବାରେ ଲାଗିଥାଏ, ଭିତରର ବିବେକଟି ପ୍ରାପ୍ତ ସେତିକି ବିଶ୍ୱାସୋଜ୍ଜ୍ୱଳ ଧୈର୍ଯ୍ୟ ସହିତ ଅପେକ୍ଷା କରି ରହିଥାଏ । ଆମେ ସ୍ୱଳ୍ପହେଲେ ଯାଇ ତାହାର ଦେଖା ଆଉଁସ ।

୧୪-୪-୮୫

ଇପ୍ସା ଓ ଅଭୀପ୍ସା

ମୁଁ ଯେଉଁଠି ରହୁଛି, ସେଇଠି ଆହୁରି ଦଶଗୁଣ ଅଭିମଣ୍ଡିତ ଓ ଅଭିରଞ୍ଜିତ ହୋଇ ରହିବି ବୋଲି ମୁଁ ଯାହାକିଛି ଇଚ୍ଛା କରୁଥାଏ ତାହା ହେଉଛି ଇପ୍ସା । ସେଠାରେ ମୁଁ ଯେପରି ରହୁଛି, ଦଶଗୁଣ ଆହୁରି ସେହିପରି ହେବାଲାଗି ମୁଁ ଯାହା କିଛିକୁ ମନ ବଳାଇ ଥାଏ, ତାହା ହେଉଛି ମୋର ଇପ୍ସା । ଏହାକୁ ଶାସ୍ତ୍ରକାରମାନେ ବାସନା ବୋଲି କହିଛନ୍ତି ଓ ସେମାନେ ସକଳ ପ୍ରକାରର ବାସନାକୁ ବର୍ଜ୍ୟ ଅର୍ଥାତ୍ ଗର୍ହିତ ବୋଲି ଘୋଷଣା କରିଛନ୍ତି । ମାତ୍ର, ସମ୍ଭବତଃ ଆହୁରି ଅଧିକ ଉଚିତ କଥା ହେଉଛି ଯେ, ବାସନାର ମଧ୍ୟ ଏକ ସ୍ତରଭେଦ ରହିଛି । ବାସନା ଏଇଠି ଏହି ସ୍ତରରେ, ଏହି ଅଭିଜ୍ଞାତ ଆୟତନଟି ଭିତରେ ଆପଣାକୁ ଯଥାସମ୍ଭବ ଅଧିକରୁ ଅଧିକ ଖରତର, ପ୍ରଚଣ୍ଡ ଏବଂ ପ୍ରତାପୀ କରି ରଖିବାକୁ ଇଚ୍ଛା କରୁଥିବା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ତାହା ଇପ୍ସାର ସ୍ତରରେ ରହିଥାଏ ।

ମୁଁ ଯେଉଁ ସ୍ତରରେ ରହିଛି, ତାହାର ଶାରଗୁଡ଼ିକୁ ଡେଇଁ ଅଧିକକୁ ମନ କରିବା,—ଅଧିକ ଊର୍ଦ୍ଧ୍ୱକୁ ମନ କରିବା, ଅଧିକ ପ୍ରସାରଣକୁ ମନ

କରିବା,—ଅଧିକ ଆତ୍ମ ସ୍ଫୁଟତାକୁ ମଧ୍ୟ ମନ କରିବା, ଆମେ ତାହାକୁ ଅଭୀପ୍ସା ବୋଲି କହିପାରିବା । ଆମ ଜୀବନରେ ଏପରି ଗୋଟିଏ ଗୋଟିଏ ବେଳ ଆସେ, ଯେଉଁବେଳେ କି ଏହି ନିତ୍ୟା ଗାତଗୁଡ଼ିକ ମଧ୍ୟରେ ସୀମାଙ୍କିତ ହୋଇ ରହିଥିବା ଘରଟି ଆଉ ମୋଟେ ଘର ପରି ମନେ ହୁଏନାହିଁ । ଅରଣ୍ୟର କୌଣସି ଗଛ ବେଳେ ବେଳେ ଆପଣା ଭିତରେ ସମଗ୍ର ଅରଣ୍ୟଟିକୁ ଦେଖି ପାରିବାକୁ ମନ କରୁଥିବ କି ନାହିଁ କେଜାଣି ? ସେତେବେଳେ ଏହି ଗୋଟାଏ 'ମୁଁ' ଭିତରେ ଆହୁରି କେତେ 'ମୁଁ' ବଟିହିଣି ଯାଆନ୍ତି । ସେମାନେ ସମସ୍ତେ ପରସ୍ପର ସହିତ ଯୋଡ଼ି ହୋଇ ରହିଥାନ୍ତି । ଆଦୌ କୌଣସି ସିଦ୍ଧ ଆୟତନକୁ ଡାମୁଡ଼ି ନରହି ସଚେତନ ଏକ ଊର୍ଦ୍ଧ୍ୱାୟନକୁ ମନ କରୁଥାନ୍ତି; ଏବଂ ତାହା ହେଉଛି ଏକ ଅନ୍ୟ ଜସମର ଆତ୍ମୀପୂତା, ଏକ ଅନ୍ୟ ସୋପାନକୁ ସଚେତନ ଅବତୀର୍ଣ୍ଣ କରାଇ ଆଣି ତାହାର ପରିଚର୍ଯ୍ୟାରେ ଆମର ଏହି ଇହଘରଟିକୁ ମଧ୍ୟ ଗଣତତ କରାଇବାର ବ୍ୟାକୁଳତା । ଅଭୀପ୍ସା କହିଲେ ଆମେ ସେହି ବ୍ୟାକୁଳତାକୁ ବୁଝିବା ।

ହୁଏତ, ଆଉ ପ୍ରକାରେ ବ୍ୟାଖ୍ୟା କରି କହିଲେ, ଖାସ୍ ନିଜଲାଗି, ଏହି ସ୍ୱୀକୃତ ତଥା ହସ୍ତଗତ ଭାଗଗୁଡ଼ିକ ମଧ୍ୟରେ ବିଚ୍ଛିନ୍ନ ଅଥଚ ଆତ୍ମମ୍ଭରି ହୋଇ ରହିଥିବା ନିଜଟି ଲାଗି ଆମେ ଯାହାକିଛି ଇଚ୍ଛା କରିବା—ତାହା ହେଉଛି ଇପ୍ସା ଏବଂ ଆପଣା ଠାରୁ ବୃହତ୍ତର କୌଣସି ଏକ ଆହ୍ୱାନ କିମ୍ବା ଆୟତନ ଦ୍ୱାରା ଗୃହୀତ ହୋଇ ପାରିବା ଲାଗି ଅଧିକରୁ ଅଧିକ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ଭାବରେ ଆପଣାକୁ ସମ୍ମତ ସମର୍ପିତ କରି ରଖିବାର ଇଚ୍ଛା—ତାହା ହେଉଛି ଅଭୀପ୍ସା । ଆମର ଇପ୍ସା ଗୁଡ଼ିକ ଆମକୁ ଆମର ଅଭିଳଷିତ ଗାତଗୁଡ଼ିକ ମଧ୍ୟରେ ଅଧିକରୁ ଅଧିକ ପରିମାଣରେ ଆଣି ପୁରାଇ ଦେବାରେ ଲାଗିଥାନ୍ତି । ସେମାନେ ଆମକୁ ଘାରି ଅନବମନୀୟ ଓ ଅମଣ କରି ରଖନ୍ତି । ଆମର ଜଡ଼ଗୁଡ଼ାକୁ ବଡ଼ ବହଳ କରି ରଖିଥାନ୍ତି । ଅଭୀପ୍ସା ଆମକୁ ଆଗକୁ ଆଗକୁ, ଊର୍ଦ୍ଧ୍ୱକୁ ଊର୍ଦ୍ଧ୍ୱକୁ ବାଟ କଢ଼ାଇ ନେଇଥାଏ । ସେତେବେଳେ ଆମେ ସଚେତନ କାହାର ଆଶୀର୍ବାଦ ପାଇଥିବା ପରି ଅନୁଭବ କରୁଥାଉ । କାହା ସହିତ ଖିଅ ଲଗାଇ ଲଗାଇ ରହିଥିବା ପରି ଅନୁଭବ କରୁଥାଉ । ନାସ୍ତିକ ହେବାର ସକଳ ପ୍ରମାଦରୁ ସୁରକ୍ଷା କେବଳ ସେତିକବେଳେ ଯାଇ ମିଳେ । କେବଳ ଆପଣାର ପରିଧିଟିକୁ ଛାଡ଼ି ସେତେବେଳେ ଆଉ କୁଆଡ଼େ ହେଲେ ଖୁଲିଯିବାକୁ ମନ

କରେ ନାହିଁ । ଆପଣା ଭିତରକୁ ଅନାଇଦେବା ମାତ୍ରକେ ଆକାଶଟିକୁ ଦେଖିହୁଏ, ସେହି ଆକାଶ ଆମକୁ ଅସଲ ଘରଟିର ଭ୍ରମଣ କରି ନେଇଯାଏ ।

୧-୫-୮୫

ଧ୍ୟାନ ସମାପ୍ତ

ଧ୍ୟାନ କେବେହେଲେ ସମାପ୍ତ ହୁଏନାହିଁ । କାରଣ ଯଥାର୍ଥରେ ଏପରି ଏକ ସମୟ ମଧ୍ୟ ନଥାଏ, ଯେତେବେଳେ କି ତାହାର ଆରମ୍ଭ ହୁଏ । ଧ୍ୟାନ ଏକ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ଦୈର୍ଘ୍ୟ ଓ ପ୍ରସ୍ଥଯୁକ୍ତ ଏକ ପଡ଼ିଆ ନୁହେଁ ଯେ ଆମେ ଅଧିକାଂଶ ସମୟରେ ସେହି ପଡ଼ିଆର ବାହାରେ ରହିଥାଉ ଏବଂ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ଅନୁସାରେ ମଝିରେ ମଝିରେ ଆସି ତା'ଭିତରେ ପ୍ରବେଶ କରୁ । ଧ୍ୟାନ ହେଉଛି ଏକ ଭୂମି, ଆମ ଅନ୍ତର ଭିତରେ ରହିଥିବା ଏପରି ଏକ ଭୂମି ଯାହାକି ଆମ ଜୀବନ—ଅନୁଭବ ଗୁଡ଼ିକର କେନ୍ଦ୍ରଟି ପରି ହୋଇ ରହିଥାଏ; ଆମେ ସେହି କେନ୍ଦ୍ରରୁ ନିତ୍ୟ ଆମ ଆଚରଣର କେତେ ନା କେତେ ଆଡ଼କୁ ରଶ୍ମି ପକାଇବାରେ ଲାଗିଥାଉ ଏବଂ ସେହି କେନ୍ଦ୍ରଟି ହିଁ ଏହି ସକଳ ରଶ୍ମିକୁ ଏକତ୍ର ଗୋଟିଏ କରି ବାନ୍ଧି ରଖିଥାଏ । ଯେତେବେଳେ ଆମକୁ ଚଞ୍ଚଳ କରି ପକାଇବା ନିମନ୍ତେ ଆମ ଭିତରେ ଢେଉଟିଏ ବି ହଲେ ନାହିଁ । ଏକ ପରିତୃପ୍ତ୍ୟାତ୍ମକ ପ୍ରସନ୍ନତା ବିରାଜମାନ କରୁଥାଏ ଏବଂ ମୋ' ଚାରିପାଖରେ ରହିଥିବା ଏହି ସ୍ଥିର ସମଗ୍ରତାଟି ଭିତରେ ମୁଁ ମଧ୍ୟ ଯେ ସ୍ଥିର ରହିଛି, ଅତ୍ୟନ୍ତ ସଂଶୟବର୍ଜିତ ଭାବରେ ସଂଯୁକ୍ତ ହୋଇ ରହିଛି, ମୋତେ ସେହି ପ୍ରତ୍ୟୟଟିକୁ ଆଣି ଦେଇ ଯାଉଥାଏ ।

ମୁଁ ଯାହାକୁ ପରମ ପ୍ରିୟ ଏବଂ ପରମାସ୍ପଦ ବୋଲି ଅନୁଭବ କରୁଛି, ମୁଁ ତାହାକୁ ସତକୁ ସତ ଛୁଇଁକରି ରହିଛି । ଏକ ଅନ୍ତର୍ଗତ ଏବଂ ବିଶ୍ୱାସକଳିତ ଅନୁଭବରେ ମୁଁ ତାହାରି ସହିତ ବାନ୍ଧିହୋଇ ରହିଛି । ଏହି ବାନ୍ଧିହୋଇ ରହିବା—ତାହାହିଁ ହେଉଛି ଧ୍ୟାନସ୍ଥ ହୋଇ ରହିବା । ଏହି ସମ୍ବନ୍ଧଟି ମଧ୍ୟରେ କେଉଁଠି କୌଣସି ବ୍ୟବଧାନ ରହି ଯାଉଥିଲେ ସିନା ମୁଁ ଧ୍ୟାନସ୍ଥ ହୋଇ ରହିଲିନାହିଁ ବୋଲି କୁହାଯାଇ ପାରନ୍ତା ?

ଅନେକ ମଣିଷ ଅଛନ୍ତି, ଯେଉଁମାନେ କ ଭିତରଟି ସହିତ, ଆପଣାର ସବୁଠାରୁ ଅଧିକ ନିକଟବର୍ତ୍ତୀ ହୋଇ ରହିଥିବା ସେହି ନିତ୍ୟଚେତନ ସଖାଟି ସହିତ ସମ୍ବନ୍ଧ ସ୍ଥାପନ କରି ରହିବାକୁ ଉତ୍ସୁ କରନ୍ତି। ସେମାନେ ମଝିରେ ମଝିରେ କେବଳ ଆପଣାକୁ ନେଇ ହିଁ ରମଣ କରିବାକୁ ଚାହାନ୍ତି। ଅଥବା ଯଥାସମ୍ଭବ ଅଧିକ ସମୟ ଆପଣାକୁ ଅଲଗା ଭୋଗ କରିବାକୁ ଇଚ୍ଛା କରୁଥାନ୍ତି। ହୁଏତ ସେଇମାନେ ଧ୍ୟାନକୁ ଏକ ସ୍ଵତନ୍ତ୍ର ସମୟର କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ ବୋଲି ଗ୍ରହଣ କରୁଥାନ୍ତି। ନିର୍ଘଣ୍ଟ ଅନୁସାରେ ଧ୍ୟାନ ଆରମ୍ଭ କରନ୍ତି ଓ ତାହାକୁ ସମାପ୍ତ କରନ୍ତି। ଆପଣାଠାରୁ ଆପଣାକୁ ଲୁଚାଇ ରଖିବାଲାଗି ନାନାଭଳି ବିଧିର ପାଳନ କରୁଥାନ୍ତି। ବିଧିଭ୍ରଷ୍ଟ ହୋଇଗଲେ ପୃଥିବୀର ଚକଟା ସତେଅବା ଆପଣାର ଗୁଳା ଭିତରୁ ବାହାର ଗଳିପିବା ପରି ମଣନ୍ତି। ସେମାନେ ଭାରି ବ୍ୟସ୍ତ ହୋଇ ପଡନ୍ତି। ସତତ ଡୋର ଲଗାଇ ରଖିବାକୁ ଡରନ୍ତି, ତେଣୁ ନିରୂପିତ କେତେଟା ସମୟରେ ଅଣନିଃଶ୍ୱାସୀ ହୋଇ ଟୋଟାଏ ବିଧି ପାଖରେ ଯାଇ ଧରାଦେବାକୁ କେଡ଼େବଡ଼ କଥା ବୋଲି କହନ୍ତି। ବିଧିର ବଶବର୍ତ୍ତୀ ହୋଇ ଧରା ଦିଅନ୍ତି। ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ଅବଧିଟି ଗତ ହୋଇଗଲେ ଭାରି ନିଶ୍ଚିନ୍ତ ହୋଇ ନିଶ୍ୱାସ ମାରନ୍ତି। ଆମ ସଂସାରଟାକୁ ଗୁଳା ଭିତରେ ରଖିବାରେ ଏମାନେ ପ୍ରକୃତରେ ଭାରି ସାହାଯ୍ୟ କରନ୍ତି।

୧୫-୪-୮୫

ଉପରର ମୋହ, ତଳକୁ ଭୟ

ଯେଉଁମାନେ ଉପରେ ଥାଆନ୍ତି; ତଳକୁ ଖସି ଆସିବାପରି ନ ଦେଖାଯିବା ପାଇଁ ସେମାନେ କେତେ ଶ୍ରମ କରନ୍ତି ଓ କେତେ ପ୍ରକାରେ ବେଶ ହେବାରେ ଲାଗିଥାଆନ୍ତି। ସେମାନେ ନିଜକୁ ଜାଣିଶୁଣି ସମ୍ମାନ ଭିତରେ ନିର୍ବାସିତ କରି ରଖିଥାନ୍ତି। ସମ୍ମାନ ପାଇବାଟାକୁ ହିଁ ଜୀବନରେ ସାର୍ଥକତା ଲାଭ କରିବାର ସର୍ବୋତ୍ତମ ପ୍ରମାଣ ବୋଲି ବିଶ୍ୱାସ କରୁଥାନ୍ତି।

ଅବଲୀଳା କ୍ରମେ ଉପରୁ ତଳକୁ ଓ ତଳୁ ଉପରକୁ ଯାଇଆସି ପାରିବାର ଯେଉଁ ଗୀତ, ତାହା ଜୀବନକୁ ବଞ୍ଚିବାର ଆଉ ଗୋଟିଏ ସ୍ତର। ସ୍ତରଲେଖୀମାନେ

ସେହି କଥାଟିକୁ ମୋଟେ ବୁଝିପାରିବେ ନାହିଁ । "To go up and down and join the top to the bottom is the whole secret of realisation" (The Mother : Collected works, ଶତବାର୍ଷିକୀ ସଂସ୍କରଣ, ଚତୁର୍ଥ ଖଣ୍ଡ, ପୃଷ୍ଠା—୧୭୮) ତାହାକୁ ମାଆ ଅବତାର ମାନଙ୍କର କାର୍ଯ୍ୟ ବୋଲି କହିଛନ୍ତି । ପୃଥିବୀର ଅଧିକାଂଶ ସାଧନା ଆମକୁ ନିମ୍ନରୁ ଊର୍ଦ୍ଧ୍ୱକୁ ଯିବାର ବାଟ ବତାଇ ଦେଇଛନ୍ତି । ଶ୍ରଦ୍ଧା କେବଳ ଉପରକୁ ଯାଏନାହିଁ, ଅବଶ୍ୟ କ୍ରମେ ତଳକୁ ମଧ୍ୟ ଓହ୍ଲାଇ ଆସି ପାରୁଥାଏ । ଶ୍ରଦ୍ଧାର ପ୍ରତିପ୍ରାପ୍ତି କ୍ରମଶଃ ଏତେ ସ୍ୱାଭାବିକ ହୋଇପଡ଼େ ଯେ, ଜଣେ ମଣିଷ ସେହି ବାଟରେ କେତେବେଳେ ଉପରକୁ ଯାଏ ଓ କେତେବେଳେ ନିମ୍ନକୁ ଆସେ ସେ କଥା ସିଏ ନିଜେ ହିଁ ଜାଣି ପାରୁନାହିଁ । ସେତିକି ଥିଲେ ମଧ୍ୟ ସିଏ ଯୁକ୍ତ ହୋଇ ରହିଥାଏ । ଅଲଗା ହୋଇ ରହିବାକୁ ହିଁ ଘୋରତମ ଅନିଷ୍ଟ ବୋଲି ମଣେ । ନୀଚବାଗି ତଳକୁ ଆସିବାକୁ ଭୟ କରୁଥାଏ । ସଙ୍କୋଚିତ ହେବାକୁ ଡରେ । ଯଥାର୍ଥ ଭାବରେ ଉନ୍ମୀଳିତ ହୋଇପାରୁ ନଥାଏ ବୋଲି ଉପରର କେତେଟା ସୂତ୍ର ଭିତରେ ବାନ୍ଧିହୋଇ ସେଇଠି ବସିଥାଏ ।

ଆମେ ଅଧିକାଂଶ ସମୟରେ ଉପରେ ରହିବୁ ବୋଲି ଅଭିଳାଷ କରୁଥାଉ । ତେଣୁ, ଅଭିଳାଷଟି ଧରି ଉଡ଼ିଯିବାର ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ବ୍ୟବଧାନ ଗୁଡ଼ିକୁ ଚଉକଣ୍ଡ କରି ରଖିଥାଉ । ଆମେ ଜ୍ଞାନରେ ବାରୁ, କର୍ମରେ ବାରୁ, ବେଳେ-ବେଳେ ଭକ୍ତିରେ ମଧ୍ୟ ବାରୁ । ବାରଣଗୁଡ଼ାକୁ ହିଁ ପବିତ୍ରତାର ସଙ୍କେତ ବୋଲି ଧରି ନେଇଥାଉ । ଏହିପରି ଭାବରେ ଆମେ ଆପଣାର ମହତ୍ତ୍ୱ ଗଢ଼ି ଚାଲୁଥାଉ ଏବଂ ଆମେ ସତ୍ତ୍ୱକୁ ସତ ଯାହାର ମହତ୍ତ୍ୱ ରଖିବାଲାଗି ଯନ୍ତ୍ରପରି କାର୍ଯ୍ୟ କରୁଥାଉ, ସିଏ ସମଗ୍ର ପୃଥିବୀକୁ ନେଇ ଲୀଳା କରୁଥାନ୍ତି । କ୍ଷୁଦ୍ରାତି କ୍ଷୁଦ୍ରତରକୁ ମଧ୍ୟ ଗଣନା ବାହାରେ ରଖି ନଥାନ୍ତି । ଦମ୍ଭ ଗଲେ ଯାଇ ବିବେକ ଆସେ । ବିବେକ ଆସିଲେ ବାଡ଼ ଭାଙ୍ଗେ । ନିମ୍ନ ବୋଲି ଭାବି ଆମେ ଯେଉଁ ମାଟିକୁ ଗୁଣ୍ଡ ଧୂଳିକୁ ପକାଉଥିଲୁ, ଅସଲ ଅଙ୍କୁରଗୁଡ଼ିକ ସେହି ମାଟିରେ ଅଧିକ ନିର୍ଭର ଯୋଗ୍ୟ ଭାବରେ ଅପେକ୍ଷା କରି ରହିଥିବାର ଦର୍ଶନ ହୁଏ । ଆମେ ପୁନର୍ବାର ଘରକୁ ବାହୁଡ଼ି ଆସିବାର ବାଟଟିକୁ ପାଇଯାଉ ।

୧-୬-୮୦

ପର ହେଲୁ କିପରି ?

ମୁଁ କିପରି ପର ହେଲି, ସେ କଥା ମୁଁ ଭଲ କରି ଜାଣେ । ଯିଏ ମୋତେ ନିଜର କରି ରଖନ୍ତୁ ବୋଲି ମୁଁ ଭଜନ ଆଉ ଜଣାଣଗୁଡ଼ାକରେ ଗାଇବାରେ ଲାଗିଥାଏ, ମୁଁ କ'ଣ ସତକୁ ସତ ତାଙ୍କର ଲାଗି ତାଙ୍କର ହୋଇ ରହିବାକୁ ଚାହେଁ ? ଅଥବା, ମୋ'ନିଜ ଲାଗି ତାଙ୍କୁ ମୁଁ ଲୋଡ଼ୁଥାଏ ଓ କାର୍ଯ୍ୟ ଲମ୍ବାଇ ତାଙ୍କର ସ୍ତୁତି କରୁଥାଏ ?

ମୁଁ ବାହ୍ୟଗୁଡ଼ାକ ଭିତରେ ବାନ୍ଧି ହୋଇ ରହିଥାଏ ବୋଲି ତାଙ୍କୁ ନିଜ ଭିତରେ ଯାଞ୍ଚ କରି ପାରୁନାହିଁ । ଅଥବା, ଆପଣା ଭିତରେ ସାନ ଗୁମ୍ଫାଟିଏ କରି ତାହାର ଭିତରେ ଏକାକୀ ଫୁଲିକରି ବସିଥାଏ ବୋଲି ବାହାରେ ତାଙ୍କୁ ଅନୁଭବ କରି ପାରେ ନାହିଁ । ସିଏ ମୋତେ ପର କରିଦେଲେ ବୋଲି ଝିଙ୍ଗାସିବାରେ ଲାଗିଥାଏ । ନିଜର ବଳେବଳରେ ହିଁ ତାଙ୍କୁ ବୁଝିବାକୁ ପ୍ରୟାସ କରୁଥାଏ । ନିଜର ପାଶ ଗୁଡ଼ାକରେ ତାଙ୍କୁ ଏଇଠି ବାନ୍ଧି ରଖିବାକୁ ମନ କରୁଥାଏ । ତାଙ୍କୁ ତୁଷ୍ଟ କରେ, ତାଙ୍କପାଇଁ ଭୋଗରାଗ ବାଢ଼େ, ଦେହରେ ତିଳକ ଓ ଚନ୍ଦନ ବୋଳି ନିଜକୁ କେତେ ପ୍ରକାର ବେଶ କରେ । ତଥାପି ତାଙ୍କୁ ଆପଣା ଭିତରେ ଅନୁଭବ କରି ପାରେ ନାହିଁ । ତାଙ୍କରି ଦର୍ପଣ ଉପରେ ଆପଣାକୁ ଦେଖିବା ଲାଗି କେବେହେଲେ ସାହସ କରି ପାରେ ନାହିଁ । ତଥାପି କିପରି ପର ହେଲି ବୋଲି ପଚାରି ଫୁଲେଇ ହେଉଥାଏ ।

ମୁଁ ସଂସାର ଭିତରେ ଅହରହ ସଂଗ୍ରହ କରିବାରେ ଲାଗିଥାଏ । ଫୁଲଟିଏ ଫୁଟିଥିବାର ଦେଖିଲେ ଧାଇଁଯାଇ ତୁଣ୍ଡାଇ ଆଣିବାକୁ ମନ କରେ । ଧନ ଦେଖିଲେ ତତ୍କ୍ଷଣାତ୍ ତାହାକୁ ଆଣି ଆପଣାର ଘୁମଟି ଭିତରେ ଭର୍ତ୍ତି କରି ରଖିବାକୁ ଚଞ୍ଚଳ ହୋଇ ଉଠେ । ପରର ଖୁସି ଦେଖିଲେ ହିଂସା କରୁଥାଏ । ଏବଂ ତଥାପି ତାଙ୍କୁ ଡାକୁଥାଏ । ତାଙ୍କ ଦେଉଳ ପାଇଁ ବୃନ୍ଦୁଆ ବାନ୍ଧି ଦିଏ, ତାଙ୍କରି ନାମରେ ନହବତ ବସିବ ବୋଲି ଘୁମୁଡ଼ିଆ ତିଆରି କରାଇଦିଏ । ତଥାପି ତାଙ୍କର ସଙ୍ଗ ଖୀନ ହୋଇ ପାରେ ନାହିଁ । ନିଜ ଭିତରେ ଅଥବା ବାହାରେ ତାଙ୍କ ଆଡ଼କୁ ସିଧାହୋଇ ଅନାଇ ପାରେ ନାହିଁ । ଯେପରି କି କେବେହେଲେ ଅନାଇବାକୁ ନପଡ଼ୁ, ସେଥିଲାଗି କେତେ କଉଶଳରେ

ଗାତକୁଗାତ ହୋଇ ବୁଲୁଥାଏ । ଭେଟ ହୋଇ ପାରିବାର ଅସଲ ମୁହୂର୍ତ୍ତ ଗୁଡ଼ିକୁ ବାଆଁରେଇ ଦେବାରେ ଲାଗିଥାଏ ।

ଫୁଲେଇ ନହୋଇ ମୁଁ ଯେଉଁଦିନ ସତକୁ ସତ ତାଙ୍କର ଲାଗି ମନ କରିପାରିବ, ଦେଖିବ, ସିଏ ଦୁଆରମୁହଁରେ ମୋ'ର ଲାଗି ଅପେକ୍ଷା କରି ରହିଛନ୍ତି । କେଉଁକାଳରୁ ଅପେକ୍ଷା କରିଛନ୍ତି । କେବେ ହେଲେ ପର ହୋଇ ରହିବେ ବୋଲି ମନକରି ନାହାନ୍ତି ।

୧୪-୬-୮୪

ଠାକୁର ଭିତରେ ଠାକୁର ବଡ଼

ଠାକୁର ନାମରେ ଅନେକ ମଣିଷ କଣ୍ଢେଇ ଗଢ଼ିବାକୁ ଭାରି ଭଲ ପାଆନ୍ତି । ଆହୁରି ଅଧିକ ଠିକ୍ ଭାବରେ କହିଲେ, ଆପଣାର କାମନା ଏବଂ କ୍ଷୁଦ୍ର ଲାଳସାଗୁଡ଼ିକୁ ବଢ଼ିଆରୁ ଆହୁରି ବଢ଼ିଆ କରି ଦେଖାଇବାର ଅଭିଳାଷରେ, ସେମାନେ ମନ୍ଦିରମାନଙ୍କରେ ଯେଉଁସବୁ କଣ୍ଢେଇକୁ ନେଇ ବସାଇବାକୁ ମନ କରୁଥାନ୍ତି, ସେମାନେ ସେହିଗୁଡ଼ିକୁ ଠାକୁର ବୋଲି କହନ୍ତି । ଆପଣାର ଠାକୁରମାନଙ୍କୁ ଅନ୍ୟମାନଙ୍କର ଠାକୁର ସହିତ ତୁଳନା କରନ୍ତି । କହିବା ବାହୁଲ୍ୟ, ଏହି ଜଗତର ମଣିଷମାନଙ୍କର ଆଖିକୁ ହିଁ ଆପଣାର ଠାକୁରଗୁଡ଼ିକ ସବୁଠାରୁ ବଡ଼ ବୋଲି ଦେଖା ଯାଉଥାନ୍ତି । ଆକାଶରେ ଯେତେବେଳେ ବାନା ଉଡ଼ୁଥାଏ, ସେଗୁଡ଼ିକ ମଧ୍ୟରୁ ସେମାନେ କେବଳ ନିଜ ବାନାଟିକୁ ହିଁ ଦେଖିପାରୁଥାନ୍ତି, କେବଳ ସେଇଟିକୁ ହିଁ ଅନୁଭବ କରୁଥାନ୍ତି । କାଳ ହୋଇ ବସି ସେମାନେ କେତେ ନା କେତେ ଉଚ୍ଚାଟନ ଅନୁଭବ କରନ୍ତି । ଗାଁଟା ଯାକରେ ଯାହା ଡାଣ୍ଡରେ ସବୁଠାରୁ ଅଧିକ ବଢ଼ିଆ ବଳଦ ବନ୍ଧା ହୋଇଥାଏ, ଠିକ୍ ସେହି ମଣିଷର ଉଚ୍ଚାଟନ ଓ କୋପନ ପରି ।

ଆପଣାର ଗୁଂଫାଟା ଭିତରୁ ଆସିପାରିଲେ ସମଗ୍ର ଆକାଶଟା ହିଁ ସତେ ଅବା କାହାର ବାନା ହୋଇ ଉଡ଼ୁଥିବା ପରି ଭାରି ସ୍ପଷ୍ଟ ଭାବରେ ଦେଖା-ଯାଏ । ମନ୍ଦିର ନଥାଏ, କଣ୍ଢେଇମାନେ ନଥାନ୍ତି—ତଥାପି ଫରଫର ହୋଇ ବାନା ଉଡ଼ୁଥାଏ । ଭିତରେ ଉଡ଼ୁଥାଏ ବାହାରେ ଉଡ଼ୁଥାଏ । ଏଠୁ ସେଯାଏ

ବଡ଼ଧାଣ୍ଡ ପଡ଼ଥାଏ, ସେଠୁ ଏ ଯାଏ କରୁଣା ଗୁଡ଼ାକ ଅଜାଡ଼ି ହୋଇ ପଡ଼ୁଥାଏ । ଯିଏ ଚଉଦବଗ ପୂରାଇ ସେଠି ବସିଥାନ୍ତି, ଏଠି ଭିତରେ ମଧ୍ୟ ତାଙ୍କର ଆସନ ସତେଅବା ସକଳ ମହିମାରେ ପୂର୍ଣ୍ଣ ହୋଇ ଢଗି ଯାଉଥାଏ । ସେତେବେଳେ ତୁଳନା କରିବାଲାଗି ଭିତରେ ମୋଟେ କେହି ହେଲେ ଗଳି ହୁଏନାହିଁ । ଯିଏ ମୋ' ସମେତ ସବୁ କିଛିକୁ ସ୍ପର୍ଶ କରି ରହିଛନ୍ତି, ଏହି ସବୁଟିକୁ ଭର୍ତ୍ତି କରି ରଖିଛନ୍ତି, ସଖା ହୋଇ ବାଟ କଢ଼ାଇ ନେଉଛନ୍ତି, ସ୍ୱୟଂ ଆଖିରେ ପରିଣତ ହୋଇ ଯିଏ ଯାବତୀୟ ଐଶ୍ୱର୍ଯ୍ୟ ଏବଂ ମହିମାକୁ ଚହ୍ଲାଇ ଦେବାରେ ଲାଗିଛନ୍ତି, ତାଙ୍କୁ ମୁଁ ତୁଳନା କରିବାକୁ ଆଉ କେତେବେଳେ ବେଳପାଇବି ? କାହାକୁ ମୁଁ ଶ୍ରେଷ୍ଠ ବୋଲି ଦେଖିବି, ଯେପରିକି ମୋ' ନିଜଟିକୁ ବଡ଼ବୋଲି କହି ବଢ଼େଇ କରି ପାରିବି ?

କର୍ଣ୍ଣେଲଗୁଡ଼ାଙ୍କୁ ହିଁ ଅନ୍ୟ କର୍ଣ୍ଣେଲମାନଙ୍କ ସହିତ ତୁଳନା କରାଯାଇ ପାରେ । ଝଣ୍ଟିଆ କଲେ ଯାଇ ତୁଳନା କରିବା ସମ୍ଭବ ହୁଏ । ଆପେ ଝଣ୍ଟିଆ ହୋଇ ବସିଥିବା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଝଣ୍ଟିଆ କରିବାକୁ ମନ ହୁଏ । ଝଣ୍ଟିଆ ହୋଇ ବସିବାକୁ ମନ ହେଉଥିବା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ହିଁ ମଣିଷମାନେ ଝଣ୍ଟିଆ ହୋଇ ରହିଥାନ୍ତି । କର୍ଣ୍ଣେଲମାନଙ୍କର ଭୂକ ଟଣୁଥାନ୍ତି, ପଜଟି ଦ୍ୱାରା ବେଗର ହିସାବ କରନ୍ତି ଓ ଆପଣାର ଅଳ୍ପତାଗୁଡ଼ିକୁ କାଠପରି ବ୍ୟବହାର କରି ଠାକୁରଙ୍କର ବଳ ମାପିବାରେ ଲାଗିଥାଆନ୍ତି ।

୧୭।୫

ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ସୁଖ ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ମୁକ୍ତି

ସବୁ ମଣିଷ ସୁଖର କାମନା କରନ୍ତି । ଏହି ସୁଖର ଅନେକ ସ୍ତର ରହିଛି । ଯେଉଁମାନେ କେବଳ ଆପଣା ଲାଗି ଅଧିକରୁ ଅଧିକ ସୁଖଲାଭ କାମନାରେ ଜୀବନନାମକ ଧନ୍ଦା ଭିତରେ ଯାଇ ପଶିଥାନ୍ତି, ସେମାନେ ସୁଖକୁ ଏକାନ୍ତ ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ସ୍ତରରେ ନେଇ ବାନ୍ଧି ରଖିଥାନ୍ତି । ସେମାନଙ୍କର ବହିରେ ସୁଖର ଦୁଇପ୍ରକାର ରହିଥିବାର ଦେଖିବାକୁ ମିଳେ, ଗୋଟିଏ ଐହିକ, ଆଉଟି ପାରତ୍ରିକ । ପାରତ୍ରିକ ସୁଖଟିକୁ ଅନେକ ସମୟରେ ମୁକ୍ତି ବୋଲି କୁହାଯାଏ ।

ଏହି କ୍ରମର ମୁକ୍ତି ମଧ୍ୟ ଏକାନ୍ତ ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ମୁକ୍ତି । ଜଡ଼ସଂସାରର ଶୃଙ୍ଖଳଗୁଡ଼ାକରୁ ଅନ୍ତରର ଆତ୍ମାକୁ ମୁକ୍ତ କରିଦେଲେ ମୃତ୍ୟୁ ପରେ ତାହା ନାକି ସ୍ୱର୍ଗରେ ଯେଉଁ ସ୍ଥାୟୀ ଅନନ୍ତ ସୁଖର କଳ୍ପନା କରାଯାଇଥାଏ, ଏହି କ୍ଷେତ୍ରରେ ତାହାର ଅନ୍ୟନାମ ହେଉଛି ମୁକ୍ତି । ସେହି ଦୃଷ୍ଟିରୁ ବିଚାର କଲେ ସ୍ୱର୍ଗର ଲାଳସା ହେଉଛି ଏକ ସୁଖର ଲାଳସା । ଧର୍ମ ସଂସ୍ଥାର ଲୋକମାନେ ବି ସାଧାରଣତଃ ସ୍ୱର୍ଗକାମୀ ହୋଇଥାଆନ୍ତି ଏବଂ ସଂସାରର ଲୋକଗୁଡ଼ିକୁ ସେମାନେ ଯେଉଁସବୁ ସ୍ୱର୍ଗଲୋକର କଳ୍ପନାମାନ ଦେଉଥାଆନ୍ତି, ସେମାନେ ତାହାକୁ ବି ପରମ ପ୍ରୀତିରେ ମୁକ୍ତି ବୋଲି କହନ୍ତି । ସେହି ମୁକ୍ତିକୁ ହାସଲ କରିବାକୁ ଲୋକେ ସକାଳେ ଧର୍ମ କରନ୍ତି, ଧର୍ମୋପଦେଶ ଶ୍ରବଣ କରନ୍ତି, ତୀର୍ଥସ୍ଥାନକୁ ଯାଆନ୍ତି ଏବଂ ଏହିସବୁ କରି ଭବିଷ୍ୟତକୁ ନିରାପଦ ଓ ସୁନିଶ୍ଚିତ କରି ରଖିଦେଲେ ବୋଲି ନିଜ ପାଖରୁ କେତେ ଆଶ୍ୱାସନା ପାଉଥାଆନ୍ତି ।

ସୁଖ ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ନୁହେଁ ଅଥବା ମୁକ୍ତି ମଧ୍ୟ ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ନୁହେଁ । ପ୍ରତ୍ୟେକ ମଣିଷ ଭିତରେ ଯାହା ସବୁଠାରୁ ଅସଲ, ତାହା କଦାପି ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ନୁହେଁ । ମୁକ୍ତି ହେଉଛି ବିମୋଚନ, ସଂପ୍ରସାରଣ, ପରିପୂର୍ଣ୍ଣ ସମ୍ମତି ସହିତ ନିଜ ଦ୍ୱାରଗୁଡ଼ିକର ଉନ୍ମୋଚନ । ଜୀବନର ଏହି ଉନ୍ମୋଚନଟିକୁ ସମ୍ଭବ କରିପାରିଲେ ସଂସାର ତା'ପରେ ଯାବତୀୟ ମୁକ୍ତିର ଉପାୟ ବୋଲି ଅନୁଭୂତ ହୋଇଥାଏ । ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ବାଡ଼ଗୁଡ଼ାକୁ ଉଠାଇ ପାରିଲେ ଏହି ସଂସାର ଭଗବାନଙ୍କର ସଂସାର ବୋଲି ଅନୁଭୂତ ହୁଏ ଓ ସେହି ଅନୁଭୂତିହିଁ ଯାବତୀୟ ମୁକ୍ତିର କାରଣ ହୁଏ । ଜୀବନ ଭିତରୁ ଭୟର ଅପସାରଣ ହୋଇଯାଏ । ଭୟ ଚାଲିଗଲେ ଯାଇ ଜୀବନକୁ ବାନ୍ଧିବାର ଅସଲ ଡୋରିଗୁଡ଼ିକ ଦୃଶ୍ୟ ହେବାକୁ ଆରମ୍ଭ କରନ୍ତି । ଅସଲ ମୁକ୍ତି, ଆମେ ତାହାକୁ ଏହି ଡୋରିଗୁଡ଼ିକର ଦୃଶ୍ୟମାନ ହେବା ବୋଲି ଜାଣିବା । ଡୋରିଗୁଡ଼ିକ ଦୃଶ୍ୟ ହେଲେ ମୁକ୍ତି ମିଳେ, ତେଣୁ ସୁଖ ମଧ୍ୟ ମିଳେ । ମୁକ୍ତି ହିଁ ସୁଖର କାରଣ ହୁଏ ଏବଂ ଡୋର ଲାଗିଥିବା ମଣିଷର ଏକାନ୍ତ ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ବୋଲି ଆଉ ଆଦୌ କିଛି ରହେ ନାହିଁ । ଆପଣାକୁ ମୁକ୍ତ କରି ରଖି ପାରିଲେ ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ସୁଖ ସଂଗ୍ରହ ଲାଗି ଆଉ କୌଣସି ଅବକାଶ ରହେ ନାହିଁ । ଆଦୌ ଆଦୌ ଏକ ବୃହତ୍ତର

ସାନ୍ନିଧ୍ୟର ପ୍ରସାରବେଳା ଭିତରେ ଆପଣାକୁ ଆବିଷ୍କାର କରିହୁଏ । ସେହି ସାନ୍ନିଧ୍ୟ ମୁକ୍ତି ଦିଏ, ସୁଖ ଆଣିଦିଏ ।

ଆପଣାର ବାଡ଼ ଗୁଡ଼ାକ ମଧ୍ୟରୁ ମୁକ୍ତି, ଆପଣାର ଭୟଗୁଡ଼ାକ ମଧ୍ୟରୁ ମୁକ୍ତି, ତାହା ହେଉଛି ଯଥାର୍ଥ ମୁକ୍ତି । ସେହି ମୁକ୍ତିକୁ ଏହି ସଂସାରରେହିଁ ଲାଭ କରାଯାଏ । ମୁକ୍ତ ହୋଇ ସଂସାରରେ ବିଚରଣ କରିବାରୁ ସୁଖ ମିଳେ । ମୁକ୍ତ ହୋଇ ରହିବା ଭିତରେ ସେତେବେଳେ ଆଉ କୌଣସି ଭେଦ ରହେ ନାହିଁ । ଡୋରମାନେହିଁ ମହିମାର ସ୍ପର୍ଶ ଆଣି ଦେବାରେ ଲାଗିଥାନ୍ତି ।

୧୫-୭-୮୫

ତୋର ନାମ ତୁଣ୍ଡେ ଧର

ତାଙ୍କର ନାମକୁ ତୁଣ୍ଡରେ ଧରି ପ୍ରାଣପକ୍ଷୀ ଉଡ଼ିଯାଉ ବୋଲି ଅତି ଭକ୍ତ-ମାନେ କାଳେ କାଳେ ସଂସାରଯାକ କେତେ କୋଳାହଳ କରିଛନ୍ତି । ଆର୍ତ୍ତ ହୋଇ ଡାକିବାର ଯାବତୀୟ ପଦ୍ଧତିର ତଳରେ ସାଧାରଣତଃ ଏକ ରଜସିକତା ରହିଥାଏ, ଯାହାକି ଉପରକୁ ବେଶ୍ ନମ୍ର ଏବଂ ବିନମ୍ର ପରି ଦେଖାଯାଉ ଥିଲେ ମଧ୍ୟ ଭିତରେ ଭାରି ଆଡମ୍ବରଲୋଭୀ ହୋଇ ରହିଥାଏ, ପ୍ରଦର୍ଶନଲୋଭୀ ହୋଇ ରହିଥାଏ ।

ମୋ'ର ପ୍ରାଣପକ୍ଷୀ ମୁଁ ଇଚ୍ଛା କଲା ମାତ୍ରକେ ଏଠାରୁ ଉଡ଼ିଯିବା ପାଇଁ ମୋତେ ଏଠାକୁ ଆସିନାହିଁ । ଅତ୍ୟନ୍ତ ସୁଅଭିପ୍ରେତ ଭାବରେ ସିଏ ଏଠାକୁ ଆସିଛି । ଏକ ବିଶେଷ ଭୂମିକା ସକାଶେ ନିଜକୁ ଯୋଗ୍ୟ କରି ବସୁ-ନିଅନ୍ତାଙ୍କର କାର୍ଯ୍ୟ କରିବା ଲାଗି ଆସିଛି । ସିଏ ଏଠାରୁ ଉଡ଼ି ଚାଲିଯାଉ ବୋଲି ମୁଁ ଏତେ ବ୍ୟାକୁଳ ହୋଇ ପଡ଼ୁଛି କାହିଁକି ? ମୋତେ କ'ଣ ଏଇ ଭୂଇଁଟି ଭଲ ଲାଗୁନାହିଁ କି ? ମୋତେ ବେଷ୍ଟନ କରି ରହିଥିବା ସମଗ୍ର ପୃଥିବୀଟି ସହିତ ଯେଉଁ ଅସଲ ଡୋରଗୁଡ଼ିକୁ ଲଗାଇ ଧାଇଁଲେ ମୋ' ଆଖିକୁ ପୃଥିବୀ ସବୁକୁସବୁ ତାଙ୍କର ଘର ଓ ତେଣୁ ମୋ'ର ଘର ପରି ଦେଖାଯାଆନ୍ତା, ମୁଁ କଣ ସେହି ଡୋରଗୁଡ଼ିକର ଯୋଗ୍ୟ ହେବାକୁ କୌଣସି କାରଣରୁ ରାଜି ହେଉନାହିଁ କି ? ଏଠି ଯେଉଁମାନେ ଯୋଗ୍ୟ ହେବାକୁ ରାଜି ନହୁଅନ୍ତି,

ସେମାନେ ଏଠି ପରିପୂର୍ଣ୍ଣ ଭାବରେ ଭୋଗରେ ରହିବାକୁ ଇଚ୍ଛା କରୁଥାନ୍ତି; ଯେତେ ଅଧିକ ପରିମାଣରେ ଭୋଗ ଭିତରେ ରହିଥିଲେ ମଧ୍ୟ ତଥାପି ଭୋଗରୁ ବଞ୍ଚିତ ହୋଇ ରହିଥିବା ପରି ଅନୁଭବ କରୁଥାନ୍ତି । ଯିଏ ଆପଣାକୁ ଦେବାକୁ ଅକ୍ଷମ ହୁଏ, ନିଜକୁ ସେଇ ଦୁଃଖୀ ବୋଲି ଅନୁଭବ କରୁଥାଏ,—ଏହି ଦୁଃଖ-ଗୁଡ଼ାକୁ ହରଣ କରି ନେଇ ଭଗବାନ ତାକୁ କେବଳ ସୁଖରେବୁଡ଼ାଇ ରଖନ୍ତୁ ବୋଲି ଗୁହାରି କରୁଥାଏ । ଏଠୁ ଉଡ଼ିଗଲେ ଯିଏ ଯେଉଁଠି ଯାଇ ପହଞ୍ଚିବ, ସେଠାରେ ଏଠାରୁ ଅଧିକ ସୁଖ ପାଇବ ବୋଲି ଲୋଭ କରି ଯିଏ ସେଥିଲାଗି କଣାଣ କରୁଥାଏ ଓ ତୁଣ୍ଡରେ ନାମୋଚ୍ଚାରଣ କରୁଥାଏ । କବିମାନେ ମଧ୍ୟ ତା' ପାଇଁ ତା'ର ମନଲାଖି ଭଜନମାନ ଲେଖି ତାକୁ କୋଡ଼ିଏ ଉପଚ କରି ରଖିଥାନ୍ତି ।

ତୁଣ୍ଡ ତାଙ୍କର ନାମକୁ ଅବଶ୍ୟ ଉଚ୍ଚାରଣ କରିବ, ମାତ୍ର ଏଠୁ ଉଡ଼ି ଚାଲିଯିବାକୁ ନୁହେଁ, ଏଇଠି ରହି ତାଙ୍କର କାର୍ଯ୍ୟ କରିପାରିବା ଲାଗି ତାଙ୍କଠାରୁ ଅଧିକ ବଳ ମାଗିବାକୁ ହିଁ ଯିଏ ତୁଣ୍ଡକୁ ନାମାଭିମୁଖୀ କରି ରଖିଥିବ । ତାଙ୍କର କାର୍ଯ୍ୟ କରିବାକୁ ହିଁ ଯିଏ ଯୋଗ୍ୟ ହେଉଥାଏ, ସଜ ହୋଇ ଅର୍ଥାତ୍ ସମ୍ମତ ହୋଇ ରହିଥାଏ, ତା'ତୁଣ୍ଡରୁ ଉଚ୍ଚାରିତ ନାମ କ୍ରମେ ତା'ଜୀବନର ସମଗ୍ର ଦେହଟି ଭିତରକୁ ଚରି ଚରି ଚାଲିଯାଏ,—ତେଣିକି ଯିଏ ସେହି ନାମ ଦ୍ୱାରାହିଁ ପରିଚାଳିତ ହୁଏ । ତା'ପାଇଁ ନାମ ଆଉ ମୋଟେ ଏଠୁ ଉଡ଼ି ଚାଲିଯିବାର ବା ସେହିଭଳି କୌଣସି ଭୋଗ ମାଗିବାର ସାଧନରୂପେ ବ୍ୟବହୃତ ହୁଏ ନାହିଁ, ତାହା ଏକ ସମଗ୍ର ଅଥଚ ସହଜ ବ୍ୟାକୁଳତାକୁ ଉନ୍ନୀତ ହୋଇଯାଏ । ଏହି ସଂସାରରେ ଯିଏ ତେଣିକି କେବଳ ସେହି ନାମର ହିଁ ସନ୍ତକ ହୋଇ ରହିଥାଏ ।

୧-୮-୮୫

ଯେଉଁଭଳି ହାତରିବ, ସେଇଠି ଅଟକି ରହିବ

ଅନେକ କବି ଏହି ସଂସାରକୁ ଶପଥ ଏବଂ ସାଗର ବୋଲି କହିଛନ୍ତି । ମଣିଷକୁ ଏହି ସାଗରରେ କୁଆଡ଼େ ବାଧ୍ୟ ହୋଇ ପହଁରିବାକୁ ହେଉଥାଏ ।

ଉତ୍ତୁଙ୍ଗ ଶିଖରରେ ଶିର ଉନ୍ନତ କରି ହୋଇ ବସିଥିବା ଗୋଟିଆ ଗୋଟିଆ ପାହାଡ଼, ତଳକୁ କେତେ ଯେ ପାଣି, ତାହାର କୁଆଡ଼େ କୌଣସି ଇୟତ୍ତା ନଥାଏ । ଏହି ସଂସାରରେ ମଣିଷକୁ ଯୁଝିବାକୁ ପଡ଼େ । ଅନ୍ୟ ମଣିଷମାନଙ୍କ ସହିତ ଯୁଝିବାକୁ ପଡ଼େ, ପ୍ରତିକୂଳ ପରିସ୍ଥିତି ସହିତ ଯୁଝିବାକୁ ପଡ଼େ, ରିପୁମାନଙ୍କ ସହିତ ବି ଯୁଝିବାକୁ ପଡ଼େ । ଆମ ଧର୍ମର ଅଧିକାଂଶ ଅବୟବମାନେ ଆମକୁ ଏହିସବୁ ଯୁଝିବାର ଉପାୟ ବତାଇ ଦେଉଥାନ୍ତି—ଆମ କଷ୍ଟକୁ କେତେ ପ୍ରକାରର ଔଷଧ ଓ ମହୌଷଧି ଦେବାଲାଗି ଆସନ୍ତି । ମାତ୍ର, ଅସଲ କଥା ହେଉଛି, ଯେଉଁମାନେ ଏହିପରି ହନ୍ତସନ୍ତ ହୋଇ ଯୁଝିବାରେ ଲାଗିଥାନ୍ତି, ସେମାନେ ସତକୁ ସତ ଯେଉଁଠାରେ ଥାଆନ୍ତି ସେହିଠାରେ ଅଟକି ରହିଥାନ୍ତି । ଅସଲ ଆନଗୁଡ଼ିକରେ ହାରିହାରି ଯାଉଥାଆନ୍ତି । ଅଟକି ରହିଥାନ୍ତି ବୋଲି ହାରୁଥାନ୍ତି ବା ହାରୁଥାନ୍ତି ବୋଲି ଅଟକି ରହି ଯାଇଥାଆନ୍ତି, ସେକଥାକୁ କେହି ଅଲଗା କରି ଆଡେଇ କହି ପାରିବନାହିଁ ।

ଜୀବନକୁ ଯଦି ଏକ ପାହାଡ଼ ଚଢ଼ିବା ସଦୃଶ ଅନୁଭବ କରାଯାଏ, ତେବେ ସେହି ପାହାଡ଼ଚଢ଼ାରେ ହାରିବା ହେଉଛି ଅମର ଅସଲ ହାରିବା । ଅଧିକରୁ ଅଧିକ ନିକଟବର୍ତ୍ତୀ ହେବାକୁ ହିଁ ଯଦି ଜୀବନର ଅସଲ ଉତ୍ତୀର୍ଣ୍ଣ ହେବା ବୋଲି କୁହାଯାଏ, ତେବେ କୌଣସି କାରଣରୁ ନିକଟବର୍ତ୍ତୀ ହେବାଲାଗି ମନ ନକରିବା ହେଉଛି ଜୀବନର ଅସଲ ହାରିବା । ଆପଣାକୁ ଅଲଗା କରି ଭୋଗ କରିବାଲାଗି ଆମେ ଯେଉଁମାନେ ଆପଣା ଚାରିପାଖରେ ପାଚେରୀଟିଏ ତିଆରି କରି ସେହି ପାଚେରୀକୁହିଁ ଅଧିକରୁ ଅଧିକ ମଜବୁତ କରି ରଖିବା ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ଜୀବନର ଯାବତୀୟ ମୂଳଧନକୁ ଲଗାଇବାରେ ଲାଗିଥାଉଁ, ସେମାନେ ଅସଲ ଡ଼ୋର ଲଗାଇବାରେ ପରୀକ୍ଷା ମାନଙ୍କରେ ସତକୁ ସତ ହାରି ଯାଇଥାଉ,—ତେଣୁ କେତେ ଶ୍ରୀଯୁକ୍ତ ସ୍ତରରେ ଅଟକି ରହିଥିବା ମଣିଷ ବି ଅନେକ ସମୟରେ ଗୋଟାଏ ପ୍ରକାରର ସୁଖ ପାଉଛି ବୋଲି ଅନୁଭବ କରୁଥାଏ । ଆପଣାର ସେହି ସୁଖଲାଭରେ ସିଏ ସେତେବେଳେ ସବୁକିଛିକୁ ନିମିତ୍ତ ରୂପେ ବ୍ୟବହାର କରୁଥାଏ, ଆପଣାର ଠାକୁରମାନଙ୍କୁ ବାହନ କରି ସେହି ସୁଖର ଖଳାରେ ବେଙ୍ଗଳା ପକାଇବାରେ ଲାଗିଥାଏ । ଭିତରେ ହାରି ହାରି ଯାଉଥିବାର ଜ୍ୱାଳାଗୁଡ଼ାକହିଁ ତାକୁ ବାହାରେ ଖରି

ଦର୍ପଯୁକ୍ତ କରି ରଖିଥାନ୍ତି । ସିଏ ପ୍ରକୃତରେ କେଉଁ ଦର୍ପରେ ଅଟକି ରହି ଯାଇଥାଏ ।

ଚକ୍ରବର୍ତ୍ତୀ ହେବାର ସତତ ଯାତ୍ରାରେ ମଣିଷ ଯେଉଁଠି ହାରିଯାଏ, ଠିକ୍ ସେଇଠି ଅଟକିଯାଏ । ଅଟକି ଯାଇ ଚଉହଦୀ କାଟି ସିଏ ହୁଏତ ତନ୍ତ୍ର ତିଆରି କରେ, ଭବ୍ୟ ମନ୍ଦିରଟିଏ ତୋଳି ଠିଆ କରିଦିଏ । ବଡଗ୍ର ଘର ଦସ୍ତୁମସ୍ତ ଘରରେ ଅଟକି ଯାଇଥାଏ । ତା' ଶାସ୍ତ୍ରଗୁଡ଼ିକ ମଧ୍ୟ ସେତେବେଳେ ତାର ଏହି ଅଟକି ଯିବାରେ ଭାରି ସାହାଯ୍ୟ କରନ୍ତି । ତାକୁ ଅଟକାଇ ରଖିବାକୁ ଅନୁରୂପ ଗୁରୁମାନେ ମଧ୍ୟ ତତ୍‌କ୍ଷଣାତ୍ ଆସି ପହଞ୍ଚି ଯାଆନ୍ତି । ତା'ହାତରେ ଏଇଠି ସୁଦୃଶ୍ୟ କବଳଟିଏ ହୋଇ ରହିବାର ହନୁମାନ-ଶୃଙ୍ଖଳା ଆଣି ଧରାଇ ଦେଇଥାଆନ୍ତି । ହାରି ଯାଇଥିବା ଓ ଅଟକି ଯାଇଥିବାର ଗ୍ଲାନିଗୁଡ଼ାକୁ ଘୋଡ଼ାଇ ରଖିବା ଲାଗି ତାକୁ କେତେ ପ୍ରକାର ଭ୍ରାନ୍ତିରେ ଶୃଙ୍ଗାରଯୁକ୍ତ ହୋଇ ରହିବାର ଅପାସ୍ତୁ ଓ ପ୍ରସାଦମାନ ବଢ଼ାଇ ଦେଉଥାନ୍ତି । ଦେଉଳ ଉପରେ ବାନା ଉଡ଼ୁଥାଏ,—ମାତ୍ର ସିଏ ଆଦୌ କାହାର ଚକ୍ରବର୍ତ୍ତୀ ହୋଇନଥାଏ । କେବେ ବାହାବାହ ଫିଟିବ ବୋଲି ନାହାକମାନଙ୍କୁ ପଚାରି ହେବାରେ ଲାଗିଥାଏ ।

୧୫-୮-୮୫

ନମ୍ର କିଏ ହେବ ?

ଯିଏ ନମ୍ର ହେବ, ସିଏ ପ୍ରତିଯୋଗିତା କରିବ ନାହିଁ । ଆମ ଭିତରର ଯେଉଁ ଅହଂଟା ହିଁ ଆମର ଅସଲ ବାଟଗୁଡ଼ିକୁ ଓଗାଳି ରହିଛି, ସେଇ ସବୁବେଳେ ଅନ୍ୟମାନଙ୍କ ଆଡ଼କୁ ଅନାଇ ଥାଏ, ଅନ୍ୟମାନଙ୍କ ସହିତ ନିଜକୁ ତୁଳନା କରି ଦେଖୁଥାଏ ଓ ତେଣୁ ଅନ୍ୟମାନଙ୍କ ସହିତ ପ୍ରତିଯୋଗିତା କରିବାରେ ଲାଗିଥାଏ । ଭେକରେ ପ୍ରତିଯୋଗିତା ହୁଏ, ନମ୍ରତାରେ ପ୍ରତିଯୋଗିତା ହୁଏ । ପ୍ରଦର୍ଶନ ଏବଂ କୋଳାହଳଗୁଡ଼ାକ ଆଡ଼କୁ ସେତେବେଳେ ଭାରି ମନ ରହିଥାଏ । ପ୍ରକୃତରେ ନମ୍ର ହେବାରେ ଯେତେ ଅନୁରାଗ ନଥାଏ, ମୁଁ ନମ୍ର ହେଲି ବୋଲି ସମସ୍ତେ ଦେଖନ୍ତୁ ଓ ସେହି କଥାଟିକୁ ସ୍ୱୀକାର ମଧ୍ୟ କରନ୍ତୁ, ତା'ଠାରୁ ଅଧିକ ପରିମାଣରେ ସେହିଭଳି ଏକ ଅଭିମାନ ରହିଥାଏ ।

ଅଭିମାନର ବାଟ ଏକାବେଳକେ ଅଲଗା । ଅନେକେ ଜ୍ଞାନରେ ଅଭିମାନୀ ହୁଅନ୍ତି, କାମରେ ଅଭିମାନୀ ହୁଅନ୍ତି, ଅନ୍ୟ ସମସ୍ତଙ୍କୁ ବଞ୍ଚିତ କରି ଆଗ ଭଗବାନପାଦଙ୍କର କୋଳରେ ଯାଇ ବସିବେ ବୋଲି ଅଭିମାନୀ ହୁଅନ୍ତି । ଅଭିମାନୀମାନେ ହିଁ ଗେହ୍ଲା ହୁଅନ୍ତି, ଅଥବା ଗେହ୍ଲା ହେବାକୁ ମନ କରୁଥିବା ମଣିଷମାନେ ହିଁ ଅଭିମାନୀ ହୁଅନ୍ତି । ଭଗବାନଙ୍କୁ ନେଇ ଯୁଗ ଯୁଗ ଅଭିମାନୀମାନଙ୍କର ଏହିପରି ବଜାରମାନ ବସି ଆସିଛି ଏବଂ ତାହାକୁ ହିଁ ଭକ୍ତମାନଙ୍କର ଲୀଳା ବୋଲି କେତେ ଆଳଙ୍କାରିତା ଲଗାଇ କହିବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କରାଯାଇଛି ।

ନମିତ୍ର ହୋଇଥିବାର ଅସଲ ପରିତୃପ୍ତି ନିଜ ଭିତରୁ ମିଳେ । ନମିତ୍ର ହେଲେ ଅଲଗା ହୋଇ ଯେ କୌଣସି ଶିଙ୍ଗ କଅଁଳେ କମ୍ବା କୌଣସି ନୂଆ ଗୁନ୍ଦୁଆ ଟଙ୍ଗା ହୁଏ, ସେ କଥା ଆଦୌ ନୁହେଁ । ଭିତରେ ସମ୍ମତ ହେଲେ ମଣିଷ ନମିତ୍ର ହୁଏ । ନମିତ୍ର ହୋଇ ହିଁ ପ୍ରତ୍ୟେକ ବ୍ୟକ୍ତି ଏହି ସଂସାରକୁ ଆସିଥାନ୍ତି, ମାତ୍ର ଯଥାର୍ଥରେ ସମ୍ମତ ହୋଇ ନ ପାରିଲା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ନମିତ୍ର ହୋଇଥିବାର ଅନୁଭୂତି ସମ୍ଭବ ହୁଏନାହିଁ । ସନ୍ତାନ ହୋଇ ସମସ୍ତେ ସଂସାରକୁ ଆସନ୍ତି, ମାତ୍ର ସନ୍ତାନ ହୋଇ ରହିବାରେ ସମ୍ମତି ଦେଇ ନ ପାରିବା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ନିଜକୁ ସେହି ସନ୍ତାନଭାବର ଏକ ସନ୍ତକ ବୋଲି ମୋଟେ ଅନୁଭବ କରିହୁଏ ନାହିଁ । ସନ୍ତକଟିର ଅନୁଭବଟି ମିଳିଗଲେ ମଣିଷ ଏକାବେଳକେ ରୂପ ହୋଇଯାଏ । ପୂର୍ଣ୍ଣପ୍ରସନ୍ନ ହୋଇ ରହିଥାଏ—ସିଏ ପ୍ରକୃତରେ ପ୍ରସନ୍ନ ଏବଂ ପ୍ରସ୍ତୁତ ହୋଇ ରହିଛି ବୋଲି ନାହିଁ, ଅନ୍ୟମାନଙ୍କର ତରଜୁ ପକାଇ ସିଏ କଦାପି ତଉଲିବାକୁ ଯାଏନାହିଁ । ଆପଣାର ଭିତରୁ ହିଁ ସିଏ ପ୍ରମାଣଟି ପାଇଯାଏ । ସିଏ ଦଶଗୁଣ ଅଧିକ କାର୍ଯ୍ୟ ଲାଗି ପ୍ରସ୍ତୁତ ହୋଇଯାଏ, ଦଶଗୁଣ ଅଧିକ ହାଲୁକା ଅନୁଭବ କରେ; ଏହି ସକାଳ, ସଞ୍ଜ, ଆଲୋକ ଓ ଆକାଶଠାରୁ ଆରମ୍ଭ କରି ତାକୁ ବେଷ୍ଟନ କରି ଆତଯାତ ହେଉଥିବା ମଣିଷମାନଙ୍କ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ସମସ୍ତେ ତାକୁ ସତେଅବା ବାଟ ଖୋଲୁଥିବା ପରି ମନେ ହୁଅନ୍ତି, ତାର ସହଯାତ୍ରୀ ପରି ମନେ ହୁଅନ୍ତି । ସେଇଥିରୁ ହିଁ ସିଏ ତା' ଜୀବନର ଖୁସୀଟିକୁ ପାଇଯାଏ । ଏହି ଖୁସୀ ହିଁ ତା' ଜୀବନର ଅସଲ ଉତ୍ସାହକ ଓ ପ୍ରେରକ ହୋଇ ରହିଥାଏ ।

୧-୯-୮୫

ବୃତ୍ତଗୁଡ଼ିକ ଛୋଟ ହୋଇଗଲେ

ଜୀବନର ଏକ କେନ୍ଦ୍ର ଥାଏ, ସେହି କେନ୍ଦ୍ରର ଏକ ବ୍ୟାସାର୍ଦ୍ଧ ମଧ୍ୟ ରହିଥାଏ । ବ୍ୟାସାର୍ଦ୍ଧରୂପକ ସେହି କାଠିଟିକୁ ପକାଇ ଆମେ ଜୀବନକୁ ଚିହ୍ନୁ, ସଂସାରକୁ ଚିହ୍ନୁ, ଭଗବାନଙ୍କୁ ଚିହ୍ନୁ । ଏହି ଚିହ୍ନା ଭୁଇଁ ଅର୍ଥାତ୍ ଚିହ୍ନା ଅନୁଭବଗୁଡ଼ିକ ଆମ ଜୀବନର ବୃତ୍ତ ହୋଇ ରହିଥାଏ । କେନ୍ଦ୍ରଟିର ସ୍ତରରେ ଉନ୍ନତି କଲେ ବୃତ୍ତଟି ପ୍ରସାରିତ ହୋଇଯାଏ, ନାନା କାରଣରୁ ସେହି କେନ୍ଦ୍ରଟି ସଙ୍କୁଚିତ ହୋଇଥିଲେ ବୃତ୍ତଟି ମଧ୍ୟ ଖୁବ୍ ସାନ ହୋଇ ରହିଥାଏ । କେନ୍ଦ୍ରଟି ସଙ୍କୁଚିତ ହୋଇ ରହିଥିବା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ତାହା ନିଜର ଅସଲ ପରିଚୟଟିକୁ ମଧ୍ୟ ମୋଟେ ପାଇ ପାରେ ନାହିଁ । ସେତେବେଳେ ଆପଣା ପାଖରେ ମଧ୍ୟ ବଡ଼ ଅପରିଚିତ ହୋଇ ରହିବାକୁ ପଡ଼େ । ଆପଣା ଭିତରେ ରହିଥିବା ମଣିଷମାନଙ୍କୁ ଆଦୌ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ କରି ଚିହ୍ନି ହୁଏ ନାହିଁ ।

ବୃତ୍ତଗୁଡ଼ିକ ଛୋଟ ହୋଇଗଲେ ଆମେ ଗାତକୁ ଲେଉଡ଼ୁ, କାଉକୁ ଲେଉଡ଼ୁ, ଛୁଛା ସନ୍ତକଗୁଡ଼ାକୁ ହିଁ କାମୁଡ଼ି ଧରି ରହିଥାଉ । ସେତେବେଳେ ନିଜ ଭିତରକୁ ଅନାଇଲେ ଯେତିକି ଦେଖାଯାଏ, ଆମେ କେବଳ ସେତିକିକୁ ହିଁ ସମଗ୍ର ବସ୍ତୁ ବୋଲି ସ୍ୱୀକାର କରୁଥାଉ । ଆମର ଜୀବନ ସେତିକି ଭିତରେ ଆଉଯାଉ ହେଉଥାଏ । ଆମେ ସେତେବେଳେ ଅନ୍ୟମାନଙ୍କୁ ମଧ୍ୟ ଠିକ୍ ସେତିକି ବ୍ୟାସାର୍ଦ୍ଧର କଳନା ଭିତରେ ଦେଖିବାକୁ ଅଭ୍ୟସ୍ତ ହୋଇ ଯାଇଥାଉ । ପରେ ଯେତେବେଳେ କାହାର ପ୍ରାସାଦ ଲାଭ କରି ଆମର ବୃତ୍ତଗୁଡ଼ିକ ବୃଦ୍ଧିପ୍ରାପ୍ତ ହୁଅନ୍ତି, ସେତେବେଳେ ପୂର୍ବର କ୍ଷୁଦ୍ର ସନ୍ତୋଷ ଏବଂ କ୍ଷୁଦ୍ର ଭୟଗୁଡ଼ିକ ଚକିତରେ କେଡ଼େ ଅଳୀକ ବୋଲି ମନେ ହୁଅନ୍ତି ।

ଜୀବନର ଅସଲ ସାଧନାକୁ ହୁଏତ ଏହିପରି ଏକ ବିଶେଷ ଅର୍ଥରେ ନିଜର ବୃତ୍ତଗୁଡ଼ିକୁ ବଢ଼ାଇବାର ସାଧନା ବୋଲି କୁହାଯାଇ ପାରିବ । ନିଜ ଅନୁଭବର ବୃତ୍ତ ବଢ଼ିବ, ଏବଂ ତାହାକୁ ଅବଲମ୍ବନ ଯୋଗାଇ ଦେବା-ପାଇଁ ଆମ ଜିଜ୍ଞାସାର ବୃତ୍ତଗୁଡ଼ିକ ମଧ୍ୟ ବଢ଼ିବ—ଆମର ସାଧନାକୁ ଶୁଭମୟ କରି ରଖିବାକୁ ହେଲେ ଆମେ ସେହି ପ୍ରତିଶ୍ରୁତିଟିକୁ ହିଁ ନିଜ ଜୀବନ ମଧ୍ୟରେ ସତତ ସ୍ଥାନ ଦେଇ ରଖିଥିବା । ବୃତ୍ତମାନେ ବଢ଼ୁଥିଲେ ଦୁଃଖଗୁଡ଼ିକ ନିକଟ

ହୋଇ ଆସୁଥିବ, ଭିତରର ଯେଉଁ ଡ଼ାଙ୍କୁଣିଗୁଡ଼ିକ ଖୋଲିବାକୁ ଆମର ସାହସ ମଧ୍ୟ ହେଉନଥିଲା, ସେଗୁଡ଼ିକ ସତେଅବା ପୂର୍ଣ୍ଣ ସମ୍ମତିରେ ସ୍ୱତଃ ଉନ୍ମୋଚିତ ହୋଇଯିବ ସେତେବେଳେ ବାହାରୁ ଭିତର ଆଡ଼କୁ ବାଟ ଫିଟିଯିବ । ଏହି ବାହାରର ସବୁକିଛି ଭିତର ସହିତ ସଂଯୁକ୍ତ ହୋଇ ରହିଥିବେ ଏବଂ ଭିତରର ସବୁଯାକ ବ୍ୟାକୁଳତା ବାହାରର ବସ୍ତୁଟି ଉପରେ ପ୍ରତିଫଳିତ ହୋଇ ପାରୁଥିବ । ଏହି ସବୁଟି ଭିତରେ ଥାଇ ମଧ୍ୟ ଆମେ ଦ୍ୱନ୍ଦ୍ୱରହିତ ହୋଇ ରହିଥିବା ।

୧୫-୯-୮୫

ସାଧନା, ଚେତନାର ଓ ପ୍ରତିମାର

ଗୋଟିଏ ସାଧନା ଚେତନାର, ଆଉ ଗୋଟିଏ ସାଧନା ହେଉଛି ପ୍ରତିମାର । ବ୍ୟାକୁଳ ହୋଇ ଲୋଡ଼ିବା, ଅଧିକରୁ ଅଧିକ ନିକଟବର୍ତ୍ତୀ ହେବାକୁ ମନ କରିବା, ଭିତରକୁ ବାହାରେ ଦେଖିବା ଓ ବାହାରକୁ ଭିତରେ ଦେଖିବା, ଆଖି ମେଲି ଅନାଇଦେଲା ମାତ୍ରକେ ପାହାଚଗୁଡ଼ିକ ଏକାବେଳେକେ ସେହି ଶିଖର ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଲମ୍ବି ଯାଇଛି ବୋଲି ଅନୁଭବ କରିବା,—ଆପଣାର ଜୀବନକୁ ସେହି ପାହାଚଗୁଡ଼ିକୁ ହିଁ ଚାଲିବାର ଏକ ଅନ୍ୟ ନାମ ବୋଲି ସତକୁ ସତ ଗ୍ରହଣ କରିନେବା, ଏବଂ ଏଡ଼େ ବ୍ୟାକୁଳ ହୋଇ ମୁଁ ଯାହାକୁ ଲୋଡ଼ୁଛି, ଏଡ଼େ ଖୁସୀ ହୋଇ ମୁଁ ଯାହାର ଅଧିକରୁ ଅଧିକ ନିକଟବର୍ତ୍ତୀ ହେବାରେ ଲାଗିଛି, ବାଟ ଚାଲୁଥିବା ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ଅତ୍ୟନ୍ତ ସ୍ୱେଚ୍ଛା ପ୍ରଣୋଦିତ ଭାବରେ ତାହାର କାର୍ଯ୍ୟକୁ ହିଁ ନିଜ ଜୀବନର ବ୍ରତ ବୋଲି ଗ୍ରହଣ କରିବା, —ତାହା ହେଉଛି ଚେତନାର ସାଧନା ।

ପ୍ରତିମାର ସାଧନା ପଛରେ ଏକ ପ୍ରତିମାତୃଷ୍ଣା ହିଁ ଭାରି ବଳବାନ୍ ହୋଇ ରହିଥାଏ । ଯାହାକୁ ମୁଁ ନିଜ ଭିତରେ ଖୋଜନ୍ତି, ଯାହାର ଅଧିକରୁ ଅଧିକ ନିକଟବର୍ତ୍ତୀ ହେଉଥାନ୍ତି, ମଣିଷର ପ୍ରତିମାତୃଷ୍ଣା ଅନେକ ସମୟରେ ତାହାକୁ ମୂର୍ତ୍ତିଟିଏ କରି ଥାପି ରଖିବାକୁ ଇଚ୍ଛା କରେ । ଆଧ୍ୟାତ୍ମିକତାର ଇତିହାସରେ ଏହିପରି ପ୍ରତିମାତୃଷ୍ଣାମାନ ପ୍ରବଳରୁ ଅଧିକ ପ୍ରବଳ ହୋଇ କ୍ରମେ ଗୋଟାଏ

ଗୋଟାଏ ଧର୍ମର ଥାପନା ମଧ୍ୟ ହୋଇଛି, ଧର୍ମଗୁଡ଼ାକୁ ଅଧିକ ସ୍ପଷ୍ଟ ଭାବରେ ଚିହ୍ନଟ କରି ରଖିବାକୁ ସମ୍ପ୍ରଦାୟମାନଙ୍କର ମସୂଧା କରାଯାଇଛି । ଯାହାତ-ମାନଙ୍କୁ ପ୍ରତିମା ପାଖରେ ନେଇ ଅଟକାଇ ଦିଆଯାଇଛି । ଦୁଆରଗୁଡ଼ିକୁ ପ୍ରାୟ ବନ୍ଦକରି ରଖି ଦିଆଯାଇଛି ।

ଚେତନାକୁ ଅଧିକ ଠୁଳ ଭାବରେ ଅନୁଭବ କରିପାରିବା ସକାଶେ ଆମେ ଯେଉଁସବୁ ପ୍ରତିମାକୁ ଆଲମ୍ବନ ରୂପେ ଥାପି ରଖିଛେଁ, ତାହା ଆମକୁ ପ୍ରକୃତରେ ଚେତନାର ମାର୍ଗରେ ହିଁ ଅଧିକରୁ ଅଧିକ ଅଗ୍ରସର ହୋଇ ଯିବା ଲାଗି ପ୍ରେରଣା ଦେଉ । ଯେଉଁମାନେ ଚେତନାକୁ ଡରନ୍ତି, ଦୁଆର ଖୋଲିବାକୁ ଭୟ କରନ୍ତି, ସଚରାଚର ସେହିମାନେ ହିଁ ପ୍ରତିମାଗୁଡ଼ିକ ପାଖରେ ବାନ୍ଧିହୋଇ ରହିଯିବା ସକାଶେ ଭାରି ଉତ୍ସାହ ଦେଖାନ୍ତି । ଚେତନାର କବାଟଗୁଡ଼ିକୁ ପିଟାଇ ଆପଣାର ଫୁଲଟିକୁ ପୂର୍ଣ୍ଣଦଳ କରି ଫୁଟାଇବା ନିମନ୍ତେ ଓ ସେହି ଫୁଲଟିକୁ ନେଇ ଅସଲ ଥାନଟିରେ ନିବେଦନ କରିଦେବା ନିମନ୍ତେ ରାଜି ହୋଇ ଘରୁ ବାହାରିଥିବା ମଣିଷ ବାଟ ଭୁଲୁ ଭୁଲୁ ଏହିପରି କେତେ ପ୍ରତିମାକୁ ଭେଟିବ, କେତେ ମିଛ ଗୁରୁ ତାହାକୁ କରିଆ ପିନ୍ଧାଇ ପ୍ରତିମା ଦେଖାଇ କାବୁ କରି ରଖିବାକୁ ମଧ୍ୟ ଚେଷ୍ଟା କରିବେ । ତଥାପି ତାକୁ ଆହୁରି ଭିତରକୁ ଯିବାକୁ ହେବ, ଆହୁରି ଆଗକୁ ଯିବାକୁ ହେବ । "ନ ତସ୍ୟ ପ୍ରତିମା ଅସ୍ତି"— ଏହି ସାଧନା-ମନ୍ତ୍ରଟିକୁ ଜପ କରି ତାକୁ ପ୍ରତିମାଗୁଡ଼ାକର ଯାବତୀୟ ବେଡ଼ିକୁ ଡେଇଁ ଆଗକୁ ବାହାରି ଯିବାକୁ ପଡ଼ିବ । ତେବେ ଯାଇ ଗତି ମିଳିବ, —ଅସଲ ଭେଟ ତାହାରି ଦ୍ୱାରା ସମ୍ଭବ ହେବ ।

୧-୧୦-୮୫

ଦଣ୍ଡ ଭଗବାନ ଦିଅନ୍ତି

ଦଣ୍ଡ ଭଗବାନ ଦିଅନ୍ତି । ଦଣ୍ଡ ଦେଇ ପାହାଚ ଡିଆଁଇ ଦିଅନ୍ତି । ଗୋଡ଼ଗୁଡ଼ାକୁ କଦାପି ବାନ୍ଧି ପକାନ୍ତି ନାହିଁ । ମଣିଷ ଦଣ୍ଡଦାତା ହେଲେ ଗୋଡ଼କୁ ବାନ୍ଧି ପକାଏ । ଏହିପରି କରି ହୁଏତ ଆପଣା ଭିତରେ ରହିଥିବା କ୍ରୋଧ ଏବଂ ଗ୍ଲାନିର ପ୍ରତିଶୋଧ ନେବାକୁ ଇଚ୍ଛା କରିଥାଏ । ଯେଉଁ ମଣିଷ

ଅଜ୍ଞ ଜଣକୁ ଦଣ୍ଡ ଦେବ ବୋଲି ସବୁଠି ଦେଖାଏ, ସିଏ ଅନେକ ସମୟରେ ଭଗବାନଙ୍କଠାରୁ ଲୁଚିରହି ଆପଣାର ଏକ ଅଲଗା କଣରେ ସଜେଇଥିବା ରଜା ହୋଇ ବସିବାକୁ ବାସନା ରଖିଥାଏ ।

ଅନେକ ମଣିଷ ଅଧିକ କଷ୍ଟ କରି ପାରନ୍ତି ନାହିଁ ବୋଲି ଏଣୁତେଣୁ ସଂଗ୍ରହ କରି ଆଣିଥିବା କେତେଟା ଦଉଡ଼ିରେ ବାନ୍ଧି ହୋଇ ବସିଥାନ୍ତି । ସେହି ଦଉଡ଼ିଗୁଡ଼ାକୁ ସେମାନେ ନୀତି ବୋଲି କହନ୍ତି । ନୀତି ଭିତରେ ରହିବାକୁ ହିଁ ଜୀବନର ଚରମ କର୍ତ୍ତବ୍ୟ ବୋଲି ଜାଣନ୍ତି । ସେମାନଙ୍କ ପରି ଯିଏ ଏକା ଗାତରେ ପଶିନଥାଏ, ସେମାନେ ତାହାକୁ ଅପାଂକ୍ତେୟ ବୋଲି ଗଣନ୍ତି । ଆପଣାର କେତୋଟି ସ୍ୱୀକୃତ ସଂସ୍କାରସୀମାକୁ ଛାଡ଼ିଦେଲେ ସେମାନେ ସଂସାରଯାକ ଅନୀତି ଦେଖନ୍ତି, ଅଶୁଦ୍ଧତା ହିଁ ଦେଖନ୍ତି । ଅଶୁଦ୍ଧତାକୁ ଡରନ୍ତି । ଏହି ଲୋକମାନଙ୍କର ବାଟ ମଧ୍ୟ ସତେଅବା ଆଗରୁ ଠିକ୍ ହୋଇ ରହିଥାଏ । ତେଣୁ ଆଉ ସବୁଯାକ ବାଟ ସେମାନଙ୍କୁ ଗୋଟାସୁଦ୍ଧା ଅବାଟ ବୋଲି ମନେ ହେଉଥାଏ । ସେମାନଙ୍କର ବାଟ ଅମୂହାଁ ବୃତ୍ତଟିଏ ହୋଇ ସେମାନଙ୍କୁ ଘେରି ରହିଥାଏ,—ସେମାନଙ୍କୁ ଘାରି ଏକୁଟିଆ କରି ରଖିଥାଏ ।

ବାଟ ଭୁଲୁଥିବା ମଣିଷ ଓ ନୀତି ମାନୁଥିବା ମଣିଷ,—ଏହି ଦୁହେଁ ସତେଅବା ଦୁଇଟି ଧାତୁରେ ଗଢ଼ା ହୋଇଥାନ୍ତି । ବାଟ ଭୁଲୁଥିବା ମଣିଷର ନୀତି ବି ଥାଏ, ମାତ୍ର ସେଗୁଡ଼ାକ ଦଉଡ଼ି ହୋଇ ତାକୁ ବାନ୍ଧି ପକାଇବା ଲାଗି କେବେହେଲେ ସାହସ କରିପାରନ୍ତି ନାହିଁ । ଗୋଟାଏ ନୀତି ଅପଯଥେଷ୍ଟ ମନେହେଲେ ବାଟ ଭୁଲୁଥିବା ମଣିଷ କେଡ଼େ ସହଜ ଭାବରେ ଆଉ ଗୋଟିଏ ପାହାଚକୁ ଉଠିଯାଇ ପାରେ । ଦଉଡ଼ିମାନେ ତାକୁ ଆଦୌ କୌଣସି ଲୋଭ ଦେଖାଇ ପାରନ୍ତି ନାହିଁ । ଭଗବାନଙ୍କର ସକଳ ଦଣ୍ଡକୁ ସିଏ ପୂର୍ଣ୍ଣ ସମ୍ମତି ସହିତ ସ୍ୱୀକାର କରିନିଏ ସତ, ତଥାପି ଭଗବାନଙ୍କୁ ଦଣ୍ଡଧାରୀ ବା ଦଣ୍ଡଦାତା ବୋଲି ମୋଟେ ଅନୁଭବ କରିପାରେ ନାହିଁ । ସିଏ ଭଗବାନଙ୍କୁ ଅଜସ୍ର କ୍ଷମାର ଆକାର ବୋଲି ଅନୁଭବ କରେ, କରୁଣାର ଅକୂପାର ବୋଲି ଅନୁଭବ କରେ । ତେଣୁ ସକଳ ଦଣ୍ଡକୁ ସ୍ୱୀକାର କରିନେଇ ସେ କ୍ଷମାର ଭାଜନ ହୁଏ । ସଂସାରଗୋଟାକୁ ସାଥୀରୂପେ ଦେଖିବାର ଭାଜନ ହୁଏ । ତେଣୁ କାହାରିକୁ ହିଂସା କରେନାହିଁ, କାହାରି ଗୋଡ଼କୁ ବାନ୍ଧି ପକାଇବାକୁ ମନ

କରେନାହିଁ । ବରଂ, କାହାର ଗୋଡ଼ ବାନ୍ଧିହୋଇ ରହିଯାଇ ଥିବାର ଦେଖିଲେ ସିଏ ବନ୍ଧୁ ପରି ତା' ଆଡ଼କୁ ହାତ ବଢ଼ାଇ ଦେବାର ସାହସ ରଖିଥାଏ ।

୧୫-୧୦-୮୫

ଆମେ ଯେତେବେଳେ ଦେଖୁ

ଆମେ ଦେଖିବୁ ବୋଲି ଭଗବାନ ଆମକୁ ଆଖି ଦେଇଛନ୍ତି । ଇତର ପ୍ରାଣୀମାନଙ୍କୁ ଆଖି ଦେଇଛନ୍ତି, ଆମକୁ ମଧ୍ୟ ଦେଇଛନ୍ତି । ତଥାପି, ଇତର ପ୍ରାଣୀମାନେ ଯେପରି ଦେଖନ୍ତି, ଆମେ ମଣିଷମାନେ ସାଧାରଣତଃ ଠିକ୍ ସେହିପରି ଭାବରେ ମୋଟେ ଦେଖୁନାହିଁ । କାରଣ, ଆମ ଆଖି ସହିତ ଆମର ଭିତରେ ଆହୁରି କେତେ କ'ଣ ଯୋଡ଼ା ହୋଇ ରହିଛି । ଏକ ହୃଦୟ ରହିଛି, ଏକ ବିବେକ ରହିଛି, ଏକ ଅଭୀପ୍ସା ରହିଛି । ଅନେକ ସମୟରେ ଉଚିତ ଭାବରେ ଦେଖିବାକୁ ହେଲେ ଆଉ ଗୋଟିଏ ଢୋଉ ଲଗାଇବାକୁ ପଡ଼େ, ଆତ୍ମୀୟ ହେବାକୁ ପଡ଼େ,—ଏକାତ୍ମକ ହେବାକୁ ହୋଇଥାଏ । ଆମ ଭିତରର ଅନେକ ସଙ୍କୋଚ, ଅନେକ ସଂସ୍କାର, ଅନେକ ବିଦ୍ୱେଷ ଓ ଅନେକ ଅନଚ୍ଛକତା ଆମକୁ ଆଦୌ ଯଥାର୍ଥ ଭାବରେ ଦେଖିବାକୁ ଦିଏ ନାହିଁ । ଆମେ ଯେତିକି ଦେଖିବାକୁ ଇଚ୍ଛା କରୁଥାଉ, କେବଳ ସେତିକି ଦେଖୁ ।

ପରସ୍ପରକୁ ଦେଖିବା ସମୟରେ ଆମେ ସେଥିଲାଗି ଭାରି ଅଳପ ଦେଖୁ, ପରସ୍ପରକୁ ଭାରି ଖଣ୍ଡିଆ କରି ଦେଖୁ । ହୁଏତ ନିଜ ଭିତରେ ସ୍ୱୟଂ କେଉଁଠି ଖଣ୍ଡିଆ ହୋଇ ରହିଥାଉ ଓ ଖଣ୍ଡିଆଗୁଡ଼ାକୁ ଲୁଚାଇ ରଖିବାକୁ ମନ କରୁଥାଉ ଏବଂ ସେହି ଖଣ୍ଡିଆଗୁଡ଼ାକୁ ହିଁ ଅନ୍ୟମାନଙ୍କ ଭିତରେ ଆବିଷ୍କାର କରିବାକୁ ଏକ ବିଶେଷ ଉତ୍ତେଜନା ଦେଖାଇଥାଉ । ସେତେବେଳେ ଆମେ ଭିତରେ ଦୁଆରଗୁଡ଼ିକୁ କିଳିକରି ରଖିଥାଉ ଏବଂ ତଥାପି ଦୁନିଆ ଗୋଟାକୁ ଦେଖିକରି ସବୁର ମଫସଲ ନିରୂପଣ କରିଦେବାକୁ ଯାନବାହନ ଧରି ବାହାରିଥାଉ । ସଂସାରକୁ ଯଥାର୍ଥ ଭାବରେ ଦେଖିବାକୁ ହେଲେ ଆଗ ନିଜ ଭିତରପାଏ ମଧ୍ୟ ଦେଖି ପାରିବାକୁ ହୁଏ । ବନ୍ଧୁପରି ଦେଖିବାକୁ ମନ କଲେ ଯାଇ ଭିତରକୁ

ବାଟ ମିଳେ; ନିଜ ଭିତରକୁ ବାଟ ମିଳେ, ଅନ୍ୟ ସମସ୍ତଙ୍କ ଭିତରକୁ ମଧ୍ୟ ବାଟ ମିଳେ । ଭିତରକୁ ବାଟ ମିଳିଲେ ପ୍ରକୃତରେ ଅନେକ ଉତ୍ପୀଡ଼ନରୁ ରକ୍ଷା ମିଳିଥାଏ ।

ନିଜ ଭିତରେ ଅନେକ ଗହ୍ୱର ଓ ଗହ୍ୱରକୁ କାଟି ଆଗକୁ ଆଗକୁ ଯାଇ ପାରିଲେ ନିଜ ଭିତରର ସର୍ବୋତ୍ତମଟି ସହିତ ସାକ୍ଷାତ ହୁଏ । ସେହି ସାକ୍ଷାତ ଜୀବନରେ ଏକ ଅମୋଘ ବିଶ୍ୱାସ ଆଣିଦିଏ, ଏକ ମୂଳଭୂତ ସହଜତା ଆଣିଦିଏ । ସେହି ସର୍ବୋତ୍ତମର ଆଲୋକ ଦ୍ୱାରା ଦେଖିଲେ ନିଜକୁ ଏକ ଆଶୀର୍ବାଦପ୍ରାପ୍ତ ବାଟୋଇ ପରି ଅନୁଭବ ହୁଏ । ତା'ର ଏକ ପରିପୂରକ ଉପଲବ୍ଧି ସ୍ୱରୂପ ଅନ୍ୟ ସମସ୍ତଙ୍କୁ ମଧ୍ୟ ସେମାନଙ୍କ ଭିତରେ ରହିଥିବା ସର୍ବୋତ୍ତମଟିର ପରିପ୍ରେକ୍ଷୀରେ 'ଦେଖିବାକୁ ସାହସ ହୁଏ । ସେମାନେ ବି ବାଟୋଇ ପରି ଦିଶିବାକୁ ଆରମ୍ଭ କରନ୍ତି । ସମସ୍ତେ ବାଟ ଚାଲୁଥାନ୍ତି; ଝୁଣ୍ଟୁଥାନ୍ତି, ପଡ଼ୁଥାନ୍ତି, ତଥାପି ବାଟ ଚାଲୁଥାନ୍ତି । କଦାପି ବିଶ୍ୱାସ ହରାନ୍ତି ନାହିଁ । ପରସ୍ପରର ଆଲୋକ ସମ୍ମାର୍ଜନୀ ଦ୍ୱାରା ପରସ୍ପରର ଅନ୍ଧାରକୁ ମାର୍ଜନା କରି ଦିଅନ୍ତି । ଠିକ୍ ସେତିକିବେଳେ ଯାଇ "ତତୋ ନ ବିଜୁଗୁପ୍ସତେ" ବାକ୍ୟଟିର ସତ୍ୟୋପଲବ୍ଧି ହୋଇଥାଏ । ଜୁଗୁପ୍ସା ଗଲେ ଯାଇ ଦେଖିହୁଏ, ସତକୁ ସତ ଦେଖିହୁଏ । ଆମର ଏହି ବାହାର ଆଖିଟାକୁ ମଧ୍ୟ ଭିତରଆଡୁ ସଙ୍ଗୀ ମିଳିଯାଏ । ତେଣୁ ସର୍ବୋତ୍ତମ ଆଖିରେ ଦେଖିହୁଏ ।

୧-୧୧-୮୫

ମୁଁ ସତ କହିବି

ସତ କଥାଏ । ସତକୁ ସାଧିବାକୁ ହୁଏ, ଅର୍ଥାତ୍ ଆବିଷ୍କାର କରିବାକୁ ହୁଏ । ନିଜ ଭିତରେ ଆବିଷ୍କାର କରିବାକୁ ହୁଏ, ନିଜ ବାହାରେ ବି ଆବିଷ୍କାର କରିବାକୁ ହୁଏ । ସତକୁ ଅନୁଭବ କରିବାକୁ ହୁଏ, ଅଙ୍ଗେ ନିଭାଇବାକୁ ହୁଏ । ତେବେ ଯାଇଁ ଯେକୌଣସି ଉପଲବ୍ଧି ସମ୍ଭବ ହୁଏ ।

ଶାସ୍ତ୍ରରେ କେତେ କଥା ଲେଖା ହୋଇଥାଏ । ଶାସ୍ତ୍ରକୁ ମାନୁଥିବା ମଣିଷ ମାନେ ସେହି କଥାଗୁଡ଼ିକୁ ସତ କଥା ବୋଲି କହନ୍ତି । ସତକଥା ବୋଲି

ପ୍ରଚାର କରନ୍ତି । ପୁରାଣରେ କେତେ କେତେ କଥା ଲେଖା ହୋଇଥାଏ । ସେହି ପୁରାଣଗୁଡ଼ିକୁ ମାନୁଥିବା ସମ୍ପ୍ରଦାୟମାନେ ସେହିସବୁ କଥାକୁ ସତକଥା ବୋଲି ପ୍ରଚାର କରନ୍ତି । ଭୁଲ୍‌ରୁ ଭୁଲ୍ ହୋଇ ସେହି କଥାସବୁ କେଉଁଠି କୁଆଡ଼େ ଚାଲିଯାଏ । ଶେଷକୁ କେତେକ ମଣିଷ ତାହାକୁ ଏକ ମୂର୍ତ୍ତି ରୂପ ଆଣି ଦିଅନ୍ତି, ସେଥିରୁ ଦିଅଁଟିଏ ଗଢ଼ି ଥୋଇ ଦିଅନ୍ତି । ଦିଅଁଙ୍କ ଲାଗି ଦେଉଳ ତିଆରି ହୁଏ । ଯେତେ ଦେଉଳ, ଭେକଗୁଡ଼ାକ ମଧ୍ୟ ସେତିକି ଝଣ୍ଡା ଓ ସେତିକି ମାର୍କାରେ ଶୋଭା ପାଇବାକୁ ସଂସାରରେ କୋଳାହଳ ଲଗାଇ ଦିଅନ୍ତି । କୋଳାହଳ କରୁଥିବା ମନୁଷ୍ୟମାନେ ମୋ’ ଦିଅଁ, ମୋ’ ବାଟ ଓ ମୋର ସତ୍ୟ ବୋଲି କେତେ ଉଚ୍ଚାଟନରେ ମାତି ରହିଥାନ୍ତି । ତଥାପି ଆପଣା ଭିତରେ ସେମାନେ ମୋଟେ କିଛି ହେଲେ ଆବିଷ୍କାର କରିନଥାନ୍ତି, ଆଦୌ କାହାରି କଡ଼ରେ ଯାଇ ବସିଥିବା ପରି ଅନୁଭବ କରୁନଥାନ୍ତି । ସଂସାର ଭିତରେ ମିଛ ଘୋଷି ରହୁଥାଏ । ସତର ନାମରେ ହୁରି ପଡ଼ୁଥାଏ, ଘଣ୍ଟ ବାଜୁଥାଏ, ମାତ୍ର ମିଛଗୁଡ଼ାକ ଭର୍ତ୍ତି ହୋଇ ରହିଥାଏ ।

ତେଣୁ ମୁଁ ଅନ୍ତତଃ ନିଜ ପାଖରେ ନିଜ ବିଷୟରେ ସତ କହିବି । ସେଇଠାରୁ ହିଁ ଆରମ୍ଭ କରି ଶିଖିବି । ନିଜ ଭିତରେ ଯେଉଁ ପରମସତ୍ୟ ପ୍ରଚ୍ଛନ୍ନ ହୋଇ ରହିଛି, ମୋ’ ଲାଗି ଅପେକ୍ଷା କରି ରହିଛି, ସିଏ କ’ଣ କେବଳ ଶାସ୍ତ୍ର ଓ ପୁରାଣମାନଙ୍କରେ ଲେଖାହୋଇ ରହିଥିବା ସତ୍ୟ, ସିଏ କ’ଣ କେବଳ ଗୋଟାଏ ଦିଅଁ ? ମୁଁ ଅନ୍ତତଃ ସେହି ପରମସତ୍ୟ ପାଖରେ ସତ କହିବାକୁ ସମର୍ଥ ହେବି । ସିଏ ପ୍ରକୃତରେ ଏକ ଅନ୍ୟ ସୋପାନର କଥା, ଏକ ଅନ୍ୟ ସୋପାନର ସାହସ । ମାତ୍ର ସେହି ସାହସ ଦ୍ୱାରା ହିଁ ସତକୁ ସତ ଦୁଆର ଖୋଲିବ,—ଏବଂ ଦୁଆର ଖୋଲିଲେ ଯାଇ ଭେଟ ମିଳିବ । ଯେଉଁମାନେ ଶାସ୍ତ୍ରର ପସରା କିମ୍ବା ପ୍ରଚାରର ପସରା ଧରି କେବଳ ସେହିମାନଙ୍କର ବାଟରେ ଗଲେ ସତ୍ୟର ପ୍ରାପ୍ତି ହେବ ବୋଲି ମୋତେ ଭୁଲାଇବାରେ ଲାଗିଛନ୍ତି, ସେମାନେ ହୁଏତ ନିଜ ପାଖରେ ବସି ନିଜର ସତକଥା କେବେହେଲେ କହିନାହାନ୍ତି । ତେଣୁ ସେମାନେ ମୋତେ କଦାପି ସୋପାନ ଉଠାଇ ନେଇଯାଇ ପାରିବେ ନାହିଁ । ସେମାନଙ୍କର କଥାକୁ ମାନିଲେ ମୁଁ ସେହିମାନଙ୍କର ଭୁଆଁରେ ଉଡ଼ି ଆଉ କ’ଣ ହେବି ସିନା, ମାତ୍ର ତଥାପି ସତ ଭିତରକୁ

ବାଟ ଚାଲି ପାରିବନାହିଁ । ଅସଲ ଅନୁରାଗଟି ସବୁତ, ଅର୍ଥାତ୍ ଅସଲ ଉପଯୁକ୍ତତା ସବୁତ ନିଜର ନିକଟବର୍ତ୍ତୀ ହୋଇପାରିଲେ ଯାଇ ମୁଁ ସତରେ ଯୋଗ୍ୟ ହୋଇ ପାରିବ । ତା'ପରେ ନିଜ ପାଖରେ ସ୍ଥିର ହୋଇ ସଂସାର ଯାକ ସବୁର ଢୋଲ ପିଟିବା ପାଇଁ ଆଉ କୌଣସି ଆବଶ୍ୟକତା ରହିବ ନାହିଁ ।

୧୫-୧୧-୮୪

ସଂସାରଯୋଗ

ଯେଉଁମାନେ ସଂସାର କରନ୍ତି, ଚଳନ୍ତି ଭାଷାରେ ସେମାନଙ୍କୁ ସଂସାରୀ ବୋଲି କୁହାଯାଏ । ବୃହତ୍ତର ସଂସାର ଭିତରେ ସେମାନେ ନିଜର ବୋଲି ଯେଉଁ କଣଟିକୁ ବାଛି ନେଇଥାନ୍ତି, ସେମାନେ ତାହାକୁ ହିଁ ନିଜର ସଂସାର ବୋଲି କହନ୍ତି । ଏହି ସଂସାରକୁ ବୃହତ୍ତର ସଂସାରଠାରୁ ଭିନେ କରି ରଖିଥାନ୍ତି । ବୃହତ୍ତର ସଂସାର ଭିତରୁ ଧନ ଓ ଦ୍ରବ୍ୟ ଅର୍ଜି ସେମାନେ ସେହି ସାନ କଣଟିକୁ ଭର୍ତ୍ତି କରିବାରେ ଲାଗିଥାନ୍ତି । ସେହି ଆର ସଂସାରଟା ପଛକେ ଉଜୁଡ଼ିଯାଉ, ମାତ୍ର ସେମାନଙ୍କର ନିଜ ସଂସାରଟି ଯେମିତି ହେଲେ ବଜାୟ ହୋଇ ରହିଥାଉ, ସଂସାରକୁ ସାଧିବାର କ୍ଷେତ୍ରରେ ସେମାନେ ଏହି କଥାଟିକୁ ହିଁ ସବୁଠୁ ବଡ଼ ମନ୍ତ୍ର ଭାବି ଗ୍ରହଣକରି ନେଇଥାନ୍ତି । ସେମାନଙ୍କର ସେହି ଚକ୍ରାନ୍ତରେ ବୃହତ୍ତର ସଂସାର ଉଚ୍ଛନ୍ନ ହେବାରେ ଲାଗିଥାଏ । ତେଣୁ ସଂସାରୀମାନଙ୍କର ଐକାନ୍ତିକ ନିଜ ସଂସାରଟି ମଧ୍ୟ ଶ୍ରୀ ହତଲକ୍ଷ୍ମୀ ହୋଇ ରହିଥାଏ । ଆମ ନିଜନିଜର ସାନ ସଂସାରଗୁଡ଼ିକୁ ସମଗ୍ର ବା ଏକମାତ୍ର ସଂସାର ବୋଲି କୁହା ହେଉଥିବା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଆମର ଦାରିଦ୍ର୍ୟ ଆମକୁ କଦାପି ଛାଡ଼ି ଯିବନାହିଁ ।

ବୈରାଗୀମାନେ ସଂସାର ଛାଡ଼ନ୍ତି । ବାବାଜୀ ହୁଅନ୍ତି । ବୃହତ୍ତରକୁ ଲାଭ କରିବେ ବୋଲି ଏଠୁ ବାବାଜୀ ହୁଅନ୍ତି । ବୈରାଗ୍ୟର ଏକ ଅଲଗା ସଂସାର ଗଢ଼ନ୍ତି । ଜନପଦଠାରୁ ଦୂରରେ, କୋଳାହଳଠାରୁ ଦୂରରେ ପଡ଼ିଥିବା କୌଣସି ଏକ ନିଭୃତ ନିକାଞ୍ଚନ ସ୍ଥାନରେ ସେମାନେ କଳାହୋଇ

ବସି ଶାନ୍ତି ପାଇବେ ବୋଲି ମନ କରିଥାନ୍ତି । ସେମାନଙ୍କର ସବାମୂଳରେ ବିରକ୍ତି ହିଁ ନିୟାମକ ହୋଇ ବସିଥାଏ । ଏଆଡ଼ଟା ପ୍ରତି ବିରକ୍ତି, ତେଣୁ ସିଆଡ଼ଟା ପ୍ରତି ପରମାସକ୍ତି ଓ ପରମ ମୋହ । ଶେଷକୁ ସେମାନେ ମଧ୍ୟ ଆଉ ଗୋଟାଏ ପ୍ରକାରର ଗାତରେ ଯାଇ ପଶିଥାନ୍ତି । ସେହି ଗାତକୁ ହିମାଳୟ ବୋଲି କୁହାଯାଏ ।

ସଂସାର ଭିତରେ ଥିବ, ତଥାପି ମୁକ୍ତ ହୋଇ ରହିଥିବ । ମୁକ୍ତ ହୋଇ ରହିବା ସକାଶେ ତୁମକୁ ସଂସାର ଛାଡ଼ିବାକୁ ମୋଟେ ପଡ଼ୁନଥିବ । କେତେ ନିବିଡ଼ ଭାବରେ ଭଲ ପାଇଲେ ଯେ ବୃହତ୍ତର ଆମ ଯାବତୀୟ କ୍ଷୁଦ୍ରତାର ଆକାଶପରି ହୋଇ ରହିଥିବ ଓ ତଥାକଥିତ କ୍ଷୁଦ୍ରତର ମଧ୍ୟ ଯାବତୀୟ ବୃହତ୍ତର ଲାଗି ଭୂମି ହୋଇ ରହିଥିବ, ସେତେବେଳେ ଯାଇ ସେହି କଥାଟିକୁ ହୃଦୟଙ୍ଗମ କରିବା ସମ୍ଭବ ହେବ । ଊର୍ଦ୍ଧ୍ୱକୁ ସୋପାନ ଉଠି ଚାଲି ଯାଉଥିବା ସମୟରେ ନିଜର ଅନ୍ତରଙ୍ଗ ନିକଟଟି ଭିତରକୁ ମଧ୍ୟ ପାହାଚ ପାହାଚ ଓହ୍ଲାଇ ଆସୁଥିବା ପରି ଲାଗୁଥିବ । ସେତେବେଳେ ଭିତର ଓ ବାହାର କେହି କାହାରିକୁ ଈର୍ଷା କରିବେ ନାହିଁ । ସବୁରି ଓ ସବୁଟି ସହିତ ଲାଗି ରହିଥିବା ଆମ ଚେତନାସୂତ୍ରଗୁଡ଼ିକ ହିଁ ଆମକୁ ଏକ ଅଭୂତପୂର୍ବ ଆତ୍ମୀୟତାରେ ଏକ ସତତ ସଙ୍ଗଲାଭ ଓ ସଖ୍ୟସାମର୍ଥ୍ୟର ଭାଜନ କରି ରଖିଥିବେ । ସେତେବେଳେ ସଂସାର ଅଥବା ଯୋଗ ନାମରେ କୌଣସି ଭିନେ ଗାତ ଭିତରେ ଯାଇ ପଶିବାର ଓ ଅଲଗା ହୋଇ ରହିବାର ଆଦୌ କୌଣସି ଅବକାଶ ରହିବ ନାହିଁ ।

୯-୧୨-୮୪

ଗୁରୁ ଚାରି କିସମର

ସନ୍ଥ କବୀରଙ୍କର ଜଣେ ଶିଷ୍ୟଙ୍କର କହିବା ଅନୁସାରେ ଗୁରୁ ଚାରି ପ୍ରକାରର ଥାଆନ୍ତି । ପ୍ରଥମ ପ୍ରକାରର ଗୁରୁଙ୍କୁ ସିଏ ସୁନା ସହିତ ତୁଳନା କରିଛନ୍ତି । ସୁନା ସୁନା ହୋଇଥାଏ, ଝଟକୁଥାଏ, ଝଲସି ଉଠୁଥାଏ,—ଆଉ ଯାବତୀୟ ଧାତୁଠାରୁ ଆପଣାର ଉଜ୍ଜ୍ୱଳତାରେ ସ୍ପଷ୍ଟ ବାରିହୋଇ ପଡ଼ୁଥାଏ । ମାତ୍ର ସୁନା ସେସବୁ ଧାତୁକୁ ସୁନାରେ ଆଦୌ ପରିଣତ କରିଦେଇ ପାରେନାହିଁ । ସେଥିପାଇଁ ସୁନା ଭିତରେ ଆଦୌ କୌଣସି ସାମର୍ଥ୍ୟ ନଥାଏ ।

ଦ୍ୱିତୀୟ କିସମର ଗୁରୁ ହେଉଛନ୍ତି ପ୍ରାଚୀନ ରସବିଦ୍ୟାର ସେହି ମୂଳ ରସଟି ପରି । ତାହାର ସମ୍ପର୍ଶରେ ଆସିଲେ ସବୁକିଛି ସୁନା ହୋଇଯାଏ, ସୁନାପରି ଝଟକେ ଓ ଝଲମଲ ହୁଏ । ମାତ୍ର ଏମାନେ ସେହି ମୂଳ ରସଟିର ଅସଲ ଗୁଣଟିକୁ କଦାପି ପ୍ରାପ୍ତ ହୋଇ ପାରନ୍ତି ନାହିଁ । ଅର୍ଥାତ୍, ସେହି ମୂଳରସର ଅସଲ ସମର୍ଥତାଟିକୁ ମୋଟେ ଗ୍ରହଣ କରି ପାରନ୍ତି ନାହିଁ । ତୃତୀୟ ପ୍ରକାର ଗୁରୁଙ୍କୁ ଚନ୍ଦନ ଗଛ ସହିତ ତୁଳନା କରାଯାଇଛି । ଏକ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ କିସମର ଗଛ ମଧ୍ୟକୁ ନିଜର ଗୁଣ ଅର୍ଥାତ୍ ନିଜର ବାସକୁ ସଂକ୍ରାମିତ କରି ଦେବାଲାଗି ଚନ୍ଦନ ଗଛର ସାମର୍ଥ୍ୟ ରହିଥାଏ । ଅର୍ଥାତ୍ ଚନ୍ଦନ ଗଛ ସବୁଗଛକୁ ଚନ୍ଦନ ଗଛରେ ପରିଣତ କରି ପାରେନାହିଁ ; ଯେଉଁ ଗଛ ଆଗରୁ ଗ୍ରହଣଶୀଳ ହୋଇ ତିଆରି ହୋଇଥାଏ, ଚନ୍ଦନଗଛ କେବଳ ତାହାର ଭିତରକୁ ନିଜର ବାସନାକୁ ସଂକ୍ରାମିତ କରି ଦେଇପାରେ ।

ଚତୁର୍ଥ ପ୍ରକାରର ଗୁରୁଙ୍କୁ ଶ୍ରେଷ୍ଠ ଗୁରୁ ବୋଲି କୁହାଯାଇଛି । ତାଙ୍କୁ ଗୋଟିଏ ପ୍ରଦୀପ ସହିତ ତୁଳନା କରାଯାଇଛି । ସେହି ଗୋଟିଏ ପ୍ରଦୀପ ଭିତରେ ହଜାରେ ବା ଲକ୍ଷେ ଅନ୍ୟ ପ୍ରଦୀପରେ ଅଗ୍ନି ସଂଯୋଗ କରି ପାରିବାର ଶକ୍ତି ରହିଥାଏ । ଶକ୍ତି ବା ଅଗ୍ନି ବିତରଣରେ ଏହି କ୍ଷେତ୍ରରେ ଆଦୌ କୌଣସି କାରଣ ନଥାଏ । ଏହି ଗୁରୁ ସ୍ୱୟଂ ଦୀପଟିଏ ହୋଇ ଜଳୁଥାନ୍ତି, ଅନ୍ୟ ଯିଏ କେହି ସେହିପରି ଦୀପଟିଏ ହେବାଲାଗି ଓ ଆଲୋକର ବାହକ ହେବାଲାଗି ମନ କଲା ମାତ୍ରକେ ସିଏ ପ୍ରଥମ ଦୀପଟିରୁ ଯାଇ ଅଗ୍ନି ସଂଗ୍ରହ କରି ଆଣିପାରେ । ଏହି କ୍ଷେତ୍ରରେ ଗୁରୁ ଆଲୋକର ନିମିତ୍ତ ହୁଅନ୍ତି । ଗୋଟିଏ ଦୀପ ଲକ୍ଷେ ଦୀପ ହୁଏ । ଏହି ଲକ୍ଷେ ଦୀପ ମଧ୍ୟ ପୁନର୍ବାର ଆହୁରି ଲକ୍ଷଲକ୍ଷ ଦୀପଙ୍କୁ ପ୍ରଜ୍ୱଳିତ କରି ଦିଅନ୍ତି । ଆଲୋକ ହିଁ ମୂଳ ତତ୍ତ୍ୱ ହୋଇ ରହିଥାଏ, ଦୀପମାନେ ନିମିତ୍ତ ହୋଇ ରହିଥାନ୍ତି ।

୧୫-୧୨-୮୫

ନବ ବର୍ଷ, ନୂତନ ବିଶ୍ୱାସ

ନୂଆ ବର୍ଷର ପାଳନ କରୁଥିବା ମଣିଷ କେତେଟା ବିଧି ପାଳନ କରେ । ସେହି ବିଧି ଅନୁସାରେ ପୁରୁଣା ବର୍ଷଟିକୁ ବିଦାୟ ଦିଏ, ନୂଆ ବର୍ଷକୁ

ସ୍ୱାଗତ ଜଣାଏ । ନୂଆ ବର୍ଷର ଶୁଭକାମନା ଜଣାଇ ସେ ପୁରୁଣା ବନ୍ଧୁମାନଙ୍କୁ ସଂଖୋଳି ଆସେ । ତା'ର ପୁରୁଣା ବନ୍ଧୁମାନେ ବି ତାକୁ ସଂଖୋଳି ଆସନ୍ତି । ତା'ଲାଗି ନୂତନ ବର୍ଷର ସୁଖକାମନା କରନ୍ତି । ତା'ପରେ ସମସ୍ତେ ଯାଇ ପୁରୁଣା ଭିତରେ ପଶନ୍ତି, ପୁରୁଣା ହୋଇଯାଆନ୍ତି । ଜୀବନଟା ମଧ୍ୟ ରହୁଁ ରହୁଁ ଏକ ରୁଟିନ୍‌ରେ ପରିଣତ ହୋଇଯାଏ । ନୂଆ ବରଷଟି ରହୁଁ ରହୁଁ ପୁରୁଣା ହୋଇଯାଏ ।

ନୂଆ ବିଶ୍ୱାସ ହିଁ ମଣିଷକୁ ନିରନ୍ତର ନୂଆ କରି ରଖିପାରନ୍ତା । ଯେଉଁ ବିଶ୍ୱାସରେ ଆମକୁ ପ୍ରକୃତରେ ନୂଆ କରିଦେବାର ଶକ୍ତି ରହିଥାଏ, ତାହା ବାହାରେ ନଥାଏ । ଉଚ୍ଚ ହୋଇ ଉଠିଲେ କିମ୍ବା ଉଚ୍ଚ ହୋଇ ବସିଲେ ସେହି ବିଶ୍ୱାସ ଯେ କଳେବଳେ ବଢ଼ିଯିବ, ସେକଥା ମୋଟେ ନୁହେଁ । ଅଧିକରୁ ଅଧିକ ଜମା କଲେ, ଅଧିକରୁ ଅଧିକ ମଣିଷଙ୍କ ଉପରେ କର୍ତ୍ତୃତ୍ୱ ବିସ୍ତାର କଲେ ମଧ୍ୟ ମଣିଷ ବିଶ୍ୱାସଘରେ ତଥାପି ଦୃଢ଼ ହୋଇ ପାରେନାହିଁ । ଆମ ସଂସାରରେ ଯେଉଁମାନେ ସାନବଡ଼ କର୍ତ୍ତୃତ୍ୱଗୁଡ଼ିକୁ ଅବଲମ୍ବନ କରି ରହିଛନ୍ତି, ସେମାନଙ୍କ ଭିତରୁ ହୁଏତ ଅଧିକାଂଶ ଭିତରେ ଏକ ମୂଳଭୂତ ଅବିଶ୍ୱାସ ସକାଶେ ଭାରି କଷ୍ଟ ପାଇବାରେ ଲାଗିଛନ୍ତି । ଭିତରର ଘାଆଗୁଡ଼ାକୁ ବାହାରର ପୁଞ୍ଜିଦ୍ୱାରା ଭଲ କରିବାକୁ କେତେ ମେହେନତ କରୁଛନ୍ତି । ବିଶ୍ୱାସ ବଢ଼ିବ ବୋଲି ବଡ଼ରୁ ଆହୁରି ବଡ଼ ମନ୍ଦିରମାନ ଗଢ଼ାହେବାରେ ଲାଗିଛି, ବିଶ୍ୱାସ ବଢ଼ିବ ବୋଲି କେତେ ମଣିଷ ଲୁଗା ବଦଳରେ ପାଟ ବି ପିନ୍ଧୁଛନ୍ତି । ବିଶ୍ୱାସକୁ ସତେଅବା ଏକ ସମ୍ମୋହନ ବୋଲି ଭାବି ମାଳା ଜପିବାରେ ଅଥବା ମନ୍ତ୍ର ଆବୃତ୍ତି କରିବାରେ ଲାଗିଛନ୍ତି । ମାତ୍ର ବିଶ୍ୱାସ କାହିଁ ? ବାହାରର ଯାବତୀୟ ଆୟୋଜନ ଭିତରର ଦାରିଦ୍ର୍ୟକୁ ଯେ କଦାପି ଦୂର କରି ପାରିବନାହିଁ, ସେକଥା ସେମାନଙ୍କୁ କେଉଁ ବନ୍ଧୁ କହି ଦେଇପାରିବ ?

ମାଆଙ୍କ କଥାରେ କହିଲେ, ବିଶ୍ୱାସ କହିଲେ କୌଣସି ଏକ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ସୂତ୍ର ଅଥବା ଧର୍ମରେ ବିଶ୍ୱାସ କରିବାକୁ ଆଦୌ ବୁଝାଏନାହିଁ । ଅସଲ ବିଶ୍ୱାସ ହେଉଛି ନିଜ ଭିତରେ ରହିଥିବା ସମ୍ଭାବନା ଗୁଡ଼ିକରେହିଁ ବିଶ୍ୱାସ । ଏହି ବିଶ୍ୱାସ ହେଉଛି ଏପରି ଏକ ନିଷ୍ଟପୂତାବୋଧ, ଯାହାକି, ଯେତେ ଯାହା

ବାଧା ଓ ପ୍ରତିବନ୍ଧକ ଆସୁ ପଛକେ, ଯେତେ ଯାହା ଅଧୂର୍ଣ୍ଣିତା ରହିଥାଉ ପଛକେ ଓ ଏପରିକି ଆମ ସତ୍ତାର ଗନ୍ତବ୍ୟପଥକୁ ଯେତେ ଯାହା ନକାରାତ୍ମକତା କାମୁଡ଼ି ଧରିଥାଉ ପଛକେ, ଆମେ ଯେ ଯଥାର୍ଥ ଉପଲବ୍‌ଧି ସକାଶେ ସଂସାରରେ ଜନ୍ମଗ୍ରହଣ କରିଛୁ ଏବଂ ଦିନେ ନା ଦିନେ ଯେ ଆମେ ସେହି ଉପଲବ୍‌ଧିଟିକୁ ଅବଶ୍ୟ ହାସଲ କରିବୁ, ଆମ ଭିତରେ ତାହା ସେହି ଅଟଳ ପ୍ରତ୍ୟୟଟିକୁ ଆଣି ଦେଇଯାଉଥାଏ ।

ସେହି ଭିତରଟି ସହିତ ପ୍ରକୃତରେ ବନ୍ଧୁ ବାନ୍ଧିପାରିଲେ ଯାଇ ଆମେ ବିଶ୍ୱାସର ଭାଜନ ହୋଇପାରିବା । ଆମ ପୁରୁଣା ବର୍ଷଗୁଡ଼ିକ ଆମ ହାତରେ ଅସଲ ସୂତ୍ରଟିକୁ ଧରାଇ ଦେଇପାରିଲେ ଯାଇ ଆମେ ନୂଆ ବର୍ଷଟି ସହିତ ବନ୍ଧୁ ବାନ୍ଧିପାରିବା ।

୧-୧-୮୭

ପୁରୁଷ ପ୍ରକୃତି

ପୁରୁଷ ଓ ପ୍ରକୃତି,—ପରମସତ୍ତାଙ୍କୁ ବ୍ୟାଖ୍ୟା କରିବାକୁ ଯାଇ ପୃଥିବୀର ଆଦ୍ୟମ ତଥା ପ୍ରାଚୀନ ଦର୍ଶନରେ ଏହିପରି ଦୁଇଟି ଭାବରେ ତାଙ୍କୁ ବୁଝାଇ ଦେବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କରାଯାଇଥିଲା । ଏଥିରେ କୌଣସି ସନ୍ଦେହ ନାହିଁ ଯେ ପୁରୁଷମାନେ ସେହି ଚେଷ୍ଟା କରିଥିଲେ । କାଳକ୍ରମେ, ସେହି ପୁରୁଷଙ୍କ ହାତରେ ହିଁ ଘଷାମଜା ହୋଇ ପୁରୁଷ ସାଂସାରିକ ଅର୍ଥରେ କେବଳ ପୁରୁଷ ବୋଲି ଚିହ୍ନିତ ହେଲେ, ପ୍ରକୃତି କହିଲେ ମଧ୍ୟ ସେହି ସାଂସାରିକ ଅର୍ଥରେ କେବଳ ସ୍ତ୍ରୀମାନଙ୍କୁ ବୁଝାଇଲା । ସମାଜର ସଂସ୍କାର ଦ୍ୱାରା ବଳି ହୋଇ ରହିଆସି ହେଉଥିବା ମଣିଷର ଆଖିରେ ଭେଦ ପଶିଲା—ସେହି ଭେଦରେ ସତେଅବା ଏକ ତତ୍ତ୍ୱ ଖଞ୍ଜିଦେବାର ଚେଷ୍ଟାକରି ପୁରୁଷମାନେ କ୍ରମେ ଦେବତା ଓ ଦେବୀମାନଙ୍କର ଅଲଗା ଅଲଗା କଳ୍ପନା କଲେ । ପୁରୁଷମାନେ ଲେଖିଥିବା ପୁରାଣ ଓ ଧର୍ମ-ଉପନ୍ୟାସରେ ସେହି କଳ୍ପନା ଅଧିକ ଦୋରସ୍ତ ହୋଇଗଲା । ପୁରୁଷ ସ୍ତ୍ରୀକୁ ଯେଉଁଭଳି ଆଖିରେ ଦେଖିଲା, ସ୍ତ୍ରୀ ମଧ୍ୟ କାଳକ୍ରମେ ନିଜକୁ ସତକୁ ସତ ସେଇଆ ବୋଲି ଭାବିବାକୁ ଲାଗିଲା ।

ମା' କହନ୍ତି, ପୁରୁଷ ଓ ପ୍ରକୃତି ଦୁଇଟି ଅଲଗା ଅଲଗା ସତ୍ତା ବା ଶକ୍ତି ବୋଲି ସେ କେବେହେଲେ ଅନୁଭବ କରିନାହାନ୍ତି । [ମାତୃରଚନାବଳୀ (ଇଂରାଜୀ) ୬ଷ୍ଠ ଖଣ୍ଡ, ୧୯୭୯, ପୃଷ୍ଠା ୧୧୮] ଶାସ୍ତ୍ରମତରେ ପୁରୁଷ ହେଉଛି ସତ୍ତାର ସାକ୍ଷୀରୂପ, ପ୍ରକୃତି ହେଉଛି ତାହାର କର୍ତ୍ତ୍ରୀରୂପ, ଦୁଇଟିକୁ ଏକାଠି ମିଶାଇ ଅନୁଭବ କଲେ ତାହା ସତ୍ତାର ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ରୂପ । ମା'ଙ୍କର ସେହି ସାକ୍ଷୀ ଓ କର୍ତ୍ତା ଉଭୟର ଅନୁଭବ ହୋଇଛି । କର୍ତ୍ତା ସାକ୍ଷୀ ନହେଲେ ଯେମିତି ଖଣ୍ଡିଆ, ସାକ୍ଷୀ କର୍ମ ନକଲେ ମଧ୍ୟ ସେମିତି ଖଣ୍ଡିଆ । ଖଣ୍ଡିଆ ହୋଇ ରହିବାରୁ ହିଁ ଯାବତୀୟ ପ୍ରମାଦ । ମଣିଷ, ପ୍ରତ୍ୟେକ ମଣିଷ ଭିତରେ ଦୁଇଟି ଯାକ ରୂପ ରହିଛି । ସେହି ଦୁଇଟିଯାକ ଥିଲାକୁ ଏକାବେଳକେ ଅନୁଭବ କରିବାକୁ ହୁଏ, ଅଙ୍ଗେ ନିଭାଇବାକୁ ହୁଏ । ଚୈତନ୍ୟସତ୍ତାର କୌଣସି ଲିଙ୍ଗ ନାହିଁ—ଆମର ସାମାଜିକ ମନର ବାଡ଼କୁ କାଟି ବାହାରିଯାଇ ପାରିଲେ ହିଁ ଆମେ ମୁହାଁମୁହିଁ ହୋଇ ସତ୍ତା ଆଗରେ, ନିଜ ଆଗରେ ଛିଡ଼ାହୋଇ ପାରିବା ତା' ନହେଲେ ନିଜ ଆଖିରେ, ନିଜର ଜଗତରେ ଭାରି ଖଣ୍ଡିଆ ହୋଇ ଦିଶୁଥିବା—ଖଣ୍ଡିଆ ହୋଇ ରହିଥିବା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଦୂରରେ ମଧ୍ୟ ରହିଥିବା—ଅସଲ ଥାନରେ ଗୃହୀତ ହୋଇ ପାରିବା ନାହିଁ ।

ପ୍ରତ୍ୟେକ ପୁରୁଷ ଭିତରେ ଗୋଟିଏ ସ୍ତ୍ରୀ ରହିଛି, ପ୍ରତ୍ୟେକ ସ୍ତ୍ରୀ ଭିତରେ ମଧ୍ୟ ପୁରୁଷଟିଏ ରହିଛି । ସଂସାରିକ ଭେଦ ଅନୁସାରେ ପୁରୁଷ ଓ ସ୍ତ୍ରୀର ଯେଉଁ ଅଲଗା ଅଲଗା ବସ୍ତ୍ର ରହିଛି, ସେହି ବସ୍ତ୍ରର ଫାଶ ଭିତରୁ ମୁକ୍ତିନ ସବାଆଗ ନିଜକୁ ଜଣେ ସନ୍ତାନ ବୋଲି ଅନୁଭବ କରିପାରିଲେ ଯାଇ ଆମେ ପ୍ରତ୍ୟେକେ ନିଜକୁ ଏକାବେଳକେ ସେହି ଦୁଇଟିଯାକ ଅନୁଭବର ଯୋଗ୍ୟ କରି ପାରିବା ।

୧୫-୧-୮୭

ଭୀରୁର ଭଗବାନ ନାହାନ୍ତି

"Your cowardice cuts you off from the Divine."

The Mother.

[ଶତବାର୍ଷିକୀ ସଂସ୍କରଣ (ଇଂରାଜୀ) ୬ଷ୍ଠ ଖଣ୍ଡ 1979, ପୃଷ୍ଠା ୪୬୧]

ବାଧାର ସମ୍ମୁଖୀନ ନ ହେଲେ ବାଧାକୁ ଡେଇଁ ହୁଏନାହିଁ । ବାଧା ନଡ଼େଇଁଥିବା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ମଣିଷ ସେହି ଗୋଟିଏ ସମତଳରେ ରହିଥାଏ, ହୁଏତ ମୋଟେ ଉପରକୁ ଉଠି ପାରେ ନାହିଁ । ଉପରକୁ ଉଠି ଯିବାଲାଗି ମନ ନ କରିବା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ନିକଟବର୍ତ୍ତୀ ହୋଇ ହୁଏନାହିଁ ।

ମା' କହିଛନ୍ତି, କୌଣସି ବାଧା କିମ୍ବା ଅସୁବିଧାର ସମ୍ମୁଖୀନ ହେବା ମାତ୍ରକେ ଭୀରୁଙ୍କପରି ପରାଜୟ ସ୍ୱୀକାର କରିନେବା ପରିବର୍ତ୍ତେ ସେହି ବାଧା ଉପରେ ବିଜୟ ଲାଭ କରିବାକୁ ହିଁ ଚେଷ୍ଟା କରିବା ଉଚିତ । ଯଦି ଆମେ ସେହି ଚେଷ୍ଟାଟିକୁ ପ୍ରକୃତରେ କରି ପାରିବା, ତେବେ ସ୍ୱୟଂ ଦିବ୍ୟ ପରମସତ୍ତା ଯେ ଅବଶ୍ୟ ଆମ ପଶ୍ଚାତରେ ରହିଥିବେ, ସେଥିରେ ଆଦୌ କୌଣସି ସନ୍ଦେହ ନାହିଁ । ମାତ୍ର, ଯଦି ଆମେ ଭୀରୁ ହୋଇଥିବା, ତେବେ ଦିବ୍ୟ ପରମସତ୍ତା କଦାପି ଆମ ପାଖରେ ରହିବେ ନାହିଁ, —ଏହିପରି କହି ମାଆ କଥାଟିର ଉପସଂହାର କହିଛନ୍ତି । ଅର୍ଥାତ୍, ଭୀରୁ ହୋଇ ରହିଥିବା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଆମେ ସେହି ପରମସତ୍ତାଙ୍କ ଠାରୁ ଦୂରଛଡ଼ା ହୋଇ ରହିଥିବା, ତାଙ୍କର ସକଳ ସହାୟତାରୁ ଆପଣାକୁ ବଞ୍ଚିତ କରି ରଖିଥିବା ।

ଭୀରୁ ମଣିଷ ଅର୍ଥାତ ଜଣେ ଅଳ୍ପବିଶ୍ୱାସୀ ମଣିଷ । ଅଳ୍ପ ବିଶ୍ୱାସ ଏବଂ ଅବିଶ୍ୱାସ ମଧ୍ୟରେ କେଉଁସବୁ ମାତ୍ରାର କି ପ୍ରଭେଦ ରହିଛି, ହୁଏତ ପଣ୍ଡିତମାନେ ସେହି କଥାଟିକୁ ବିଶ୍ଳେଷଣ କରି କହିପାରିବେ; ମାତ୍ର, ଏଥିରେ ମୋଟେ କୌଣସି ସନ୍ଦେହ ନାହିଁ ଯେ, ମୂଳରେ ନାନା କାରଣରୁ ଅବିଶ୍ୱାସ ଗୁଡ଼ାକ ମାଡ଼ିବସି ରହିଥିଲେ ହିଁ ଆମର ତଥାକଥିତ ବିଶ୍ୱାସ ଗୁଡ଼ିକ ମଧ୍ୟ ଆମକୁ ମୋଟେ ସିଧା ଠିଆ କରାଇ ଧରି ରଖି ପାରନ୍ତିନାହିଁ । ବିଶ୍ୱାସ-, ଅସଲ ବିଶ୍ୱାସ ମଣିଷକୁ ଉଜ୍ଜ୍ୱଳ କରେ, —ଅସଲ ବନ୍ଧୁଟି ଆମରି ଭିତରେ ରହିଛି ବୋଲି ଆମର ସାନବଡ଼ ପ୍ରତ୍ୟେକ ମୁହୂର୍ତ୍ତରେ ଆମକୁ ଏକ ପ୍ରତ୍ୟୟ ଆଣି ଦେଇ ଯାଉଥାଏ । ଭିତରେ ସେହି ପ୍ରତ୍ୟୟଟିକୁ ଆମେ ସତକୁ ସତ ଛୁଇଁ କରି ରହିଥିବା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ବାହାରେ କୌଣସି ବାଧା ପାଖରେ ନତମସ୍ତକ ଏବଂ ନ୍ୟୂନ ହୋଇ ରହିବାର ଆଦୌ କୌଣସି ଆବଶ୍ୟକତା ନ ଥାଏ । ବାଧାମାନେ ସେତେବେଳେ ଆହ୍ୱାନପରି ଲାଗନ୍ତି—ଯିଏ ଆମ ଭିତରେ ରହି ଆଗକୁ ଆଗକୁ ବାହାରି ଯିବାର କାରଣ ପରି କାର୍ଯ୍ୟ କରୁଛନ୍ତି, ସଚେଅବା

ସେଇ ବାହାରେ ଥାଇ ବାଧାଗୁଡ଼ିକର ରୂପ ଧାରଣ କରି ଆମକୁ ଆହ୍ୱାନ କରୁଛନ୍ତି,-ଆମର ଶକ୍ତି ସହିତ ଆମର ଏକ ଯଥାର୍ଥ ପରିଚୟ ଘଟାଇଦେବା ଲାଗି ସତେଅବା ସିଏ ସେହିଭଳି ମନ କରିଛନ୍ତି । ଖାଲି ସେହି ଅସଲ ବସ୍ତୁଟିକୁ ଚିହ୍ନି ପାରେ ନାହିଁ । ଅସଲ ବସ୍ତୁଟିକୁ ମୋଟେ ବାଟ ଛୁଇଁ ହଏନାହିଁ । ତେଣୁ ଦୂରବର୍ତ୍ତୀ ହୋଇ ରହିଥାଏ ।

୧-୨-୮୬

ଦୁଇ କିସମର ଜାଣିବା

ଜାଣିବା ଦୁଇ ପ୍ରକାରର, ଦୁଇ ସ୍ତରର । ମାଆଙ୍କ ଭାଷାରେ କହିଲେ, ଗୋଟିଏ ଜାଣିବା ହେଉଛି around the garden, ଆଉ ଗୋଟିଏ within the garden । ବଗିଚାର ବାହାରେ ଥାଇ ବଗିଚାକୁ ଜାଣିବା ଓ ବଗିଚା ଭିତରେ ଥାଇ ବଗିଚାକୁ ଜାଣିବା । ବାହାରେ ଥାଇ ଜାଣିବାକୁ ଆମ ପୁରାତନ ବିଦ୍ୟାମାନଙ୍କରେ ତଟସ୍ଥ-ବୃତ୍ତି ବୋଲି କୁହାଯାଇଛି । ସୁଅକୁ ଦେଖିବ, ମାତ୍ର ବାହାରୁ ତଟ ଉପରୁ ଦେଖିବ, ସୁଅ ଭିତରେ ପ୍ରବେଶ କରିବ ନାହିଁ । ବୈରାଗୀ ମଣିଷର ଆତ୍ମର ଉପଯୁକ୍ତ ହେବାରେ ଏହି ତଟସ୍ଥବୃତ୍ତି ଭାରି ସାହାଯ୍ୟ କରିଥାଏ । ଆଧୁନିକ ସଂସାରରେ କେତେ କ'ଣ ଜାଣିବାକୁ କେତେ କେତେ ବିଦ୍ୱଜ୍ଜନମାନେ ଭିଡ଼ିଛନ୍ତି । ସେମାନେ ବାହାରେ ଅଛନ୍ତି, ବାହାରୁ ସବୁକିଛିକୁ ଜାଣିଛନ୍ତି । ସେମାନେ ଅତି ଅଳପ ଜାଣିଛନ୍ତି । ସେମାନଙ୍କର ସଂଖ୍ୟା ଦିନକୁ ଦିନ ବୃଦ୍ଧି ପାଇବାରେ ଲାଗିଥିଲେ ମଧ୍ୟ ସଂସାରରେ ପ୍ରମାଦ ଓ ପ୍ରମତ୍ତତାଗୁଡ଼ିକ ମଧ୍ୟ ବୃଦ୍ଧି ପାଇବାରେ ଲାଗିଛି । ସେମାନଙ୍କ ସଙ୍ଗେ ବୃଦ୍ଧି ପାଇବାରେ ଲାଗିଛି । ନିଜେ ଓଦା ହେବ ନାହିଁ, ଅଥଚ ପାଣିକୁ ଜାଣିବ,—ସଂସାରରେ ବିଜ୍ଞାନୀ ବୋଲାଇବ, ଏହା ପ୍ରକୃତରେ ଏକ ବିଡ଼ମ୍ବନାର କଥା ।

ବଗିଚାର ଭିତରେ ଥାଇ ବଗିଚାକୁ ଜାଣିବା,—ଅର୍ଥାତ୍ ନିଜକୁ ସାମିଲ୍ କରି ଜାଣିବା । ଏହି ଜାଣିବାର ଅର୍ଥ ହେଉଛି ଅଙ୍ଗୀକାରବଦ୍ଧ ହେବା । ଯେଉଁ ପୃଥିବୀକୁ ମୁଁ ଜାଣିଲି, ସେହି ପୃଥିବୀ ପାଖରେ ଅଙ୍ଗୀକାରବଦ୍ଧ ହୋଇ

ରହିବା; ଯେଉଁ ମଣିଷଟିକୁ ମୁଁ ଜାଣିଲି, ତାହାରି ପାଖରେ ଅଙ୍ଗୀକାରବଦ୍ଧ ହୋଇ ରହିବା । ଏହି ଜାଣିବା ହେଉଛି; ଅନୁରାଗୀର ଜାଣିବା । ଅନୁରାଗୀ ପଳାଇ ଯାଏ ନାହିଁ, ପୃଥିବୀ ବାହାରେ ଉଙ୍କି ପୃଥିବୀର ମଜା ଦେଖିବାକୁ ସିଏ କଦାପି ମନ କରେନାହିଁ । ଅନୁରାଗୀ ଓଦା ହେବାକୁ ମୋଟେ ଡରେ ନାହିଁ । ସିଏ ବଡ଼ାର ଲଗାଇ ବାହାରିଥାଏ । ଡୋର ଲଗାଇ ଦେଇ ଡ଼ର ଛଡ଼ାଇବାରେ ଲାଗିଥାଏ । ତଟସ୍ଥ ମଣିଷ ଡୋର ଲଗାଇବାକୁ ଭୟ କରୁଥାଏ ।

ଦୁଇ ପ୍ରକାରର ଜାଣିବା,-ତେଣୁ ଦୁଇ ପ୍ରକାରର ଜୀବନ ଓ ଦୁଇ ପ୍ରକାରର ମଣିଷ । ଦୁଇଟି ସ୍ତରରେ ଦୁଇ ପ୍ରକାରର ମାତ୍ରା ଓ ଦୁଇ ପ୍ରକାରର ବିବେକ । ଜଗତର ବାହାରେ ବାହାରେ ରହି ସାଧୁ ହୋଇଥିବା ମଣିଷମାନେ କାଳେ କାଳେ ରହି ଆସିଛନ୍ତି । ସଂସାରର ଅଧିକତର ଶାସ୍ତ୍ରକୁ ସେଇମାନେ ଲେଖିଛନ୍ତି । ସେହିମାନେ ହିଁ ଅଧିକତର ପଦକୁ ମାଡ଼ି ବସିଛନ୍ତି, ଅଧିକରୁ ଅଧିକ କଥା କହିଛନ୍ତି । ମାତ୍ର ତଥାପି ଅନୁରାଗୀର ସ୍ଥାନ ପୂରଣ କରିବା ଲାଗି କେବେହେଲେ ସମର୍ଥ ହୋଇ ନାହାନ୍ତି । ଆମଲାଗି ସେହିପରି ଅନୁରାଗୀ ମଣିଷ ଅନେକ ଦରକାର, ଯେଉଁମାନେ କି ବେଶ ପିନ୍ଧି ନଥିବେ, ମୁଖା ପିନ୍ଧି ନଥିବେ, ଅଭିନୟ କରୁନଥିବେ, ଗଉଁ ଦେଖାଉ ନଥିବେ ଅଥବା ତଟସ୍ଥ ହୋଇନଥିବେ । ତେଣୁ ଚାଲ, ଆମେ ଅନୁରାଗୀ ମଣିଷମାନଙ୍କୁ ଖୋଜିଯିବା,— ନିଜ ଭିତରେ ଖୋଜିଯିବା ଏବଂ ସଂସାର ଭିତରେ ବି ଖୋଜିଯିବା । ଆମେ ପରସ୍ପର ଭିତରେ ଏହି ଅନୁରାଗୀ ମଣିଷଟିକୁ ଖୋଜିବା । ତେବେଯାଇ ବନ୍ଧୁମାନଙ୍କୁ ଆବିଷ୍କାର କରି ପାରିବା,—ବନ୍ଧୁର ହୃଦୟଗୁଡ଼ିକୁ ପାଖ ହୋଇ ପାରିବା ।

୧୪-୨-୮୭

ଦୋଷ ଆଉ ଗୁଣ

ଗୁଣ ଦେଖିବାକୁ ଇଚ୍ଛା ନ କରୁଥିଲେ ହିଁ ଦୋଷ ଗୁଡ଼ାକ ଦେଖାଯାଏ ଏବଂ ନିଜ ଭିତରେ ଦୋଷ ବୋଲି ଯାହା କିଛି ଲୁଚାଇ କରି ରଖିବାକୁ ଆମଠାରେ ଏକ ବ୍ୟଗ୍ରତା ରହିଥିବା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଅନ୍ୟଜଣେ ବ୍ୟକ୍ତିର ଗୁଣଗୁଡ଼ିକ ଆମକୁ ମୋଟେ ଦିଶନ୍ତି ନାହିଁ,— ଦୋଷଗୁଡ଼ିକ ହିଁ ଦିଶିଯାଉଥାନ୍ତି । ଅନେକ

ମଣିଷ ଏକ ବିଶେଷ ଅଭ୍ୟାସ ବଳରେ ନିଜର ଆଖିଟିକୁ ଏପରି କରି ରଖିଥାନ୍ତି ଯେ, ତାହାଆଡ଼କୁ ଅନାଇଦେଲା ମାତ୍ରକେ ସେମାନଙ୍କୁ ତା'ର ଦେହଟି ମୋଟେ ଦେଖାଯାଏ ନାହିଁ, କେବଳ ଜାଦୁ ଗୁଡ଼ାକହିଁ ବଡ଼ବଡ଼ ହୋଇ ଦେଖାଯାଉଥାଏ । ସେହି ଆଖିକୁ ଟିକିଏ ଅନ୍ୟ ପ୍ରକାରର କରି ରଖି ପାରୁଥିଲେ, ଜାଦୁଗୁଡ଼ାକ ସତ୍ତ୍ୱେ ଜାଦୁର ତଳେ ରହିଥିବା ଦେହଟି ହିଁ ଦେଖାଯାଏ—ଜାଦୁଗୁଡ଼ାକ ଲଜ୍ଜିତ ହୋଇ ଲୁଚି ପଳାନ୍ତି ।

କିଏ କହେ, ଏହି ସଂସାରରେ ନବେ ଭାଗ ଦୋଷ, ମୋଟେ ଦଶ ଭାଗ ଗୁଣ । ଅନେକ ଗୁଣୀ ମଣିଷ ଅଛନ୍ତି, ଯେଉଁମାନେ ଏହିପରି ଏକ ଦୋଷ ଭର୍ତ୍ତି ହୋଇଥିବା ସଂସାର ପାଖରୁ ସେଥିଲାଗି ଦୂରଛଡ଼ା ହୋଇ ରହିବାକୁହିଁ ଅଧିକ ସାଧୁତ୍ୱ ବୋଲି ଗ୍ରହଣ କରିଥାନ୍ତି । ଦୋଷଗୁଡ଼ାକର ମଳି ଲାଗିଲେ ଗୁଣଗୁଡ଼ିକ ମଧ୍ୟ ଦୋଷ ହୋଇଯିବ ବୋଲି ଆଶଙ୍କା କରନ୍ତି । ଯଥାସମ୍ଭବ ବଡ଼ ଗଣ୍ଡି ଟିଏ ପକାଇ ନିଜର ଗୁଣଗୁଡ଼ିକୁ ଅଲଗା ରଖିଥାନ୍ତି ।

ଗୋଟିଏ ପ୍ରକାରର ସଂସର୍ଗରୁ ଦୋଷ ଓ ଆଉ ଗୋଟିଏ ପ୍ରକାରର ସଂସର୍ଗରୁ ଗୁଣ;—ପ୍ରାଚୀନ ଶାସ୍ତ୍ରରେ ଏହି କଥାଟି ଲେଖା ହୋଇରହିଛି । ମୋ' ଭିତରେ ଗୁଣଗୁଡ଼ିକ ଥାଏ, ସଂସର୍ଗ ଲାଗିଲେ ତାହା ଦୋଷରେ ପରିଣତ ହୋଇଯାଏ, ସେକଥା ଠିକ୍ ନୁହେଁ । ବରଂ, ଏହିପରି ହୁଏ ଯେ, ଯଦି ମୁଁ ସତକୁ ସତ ଗୁଣର ସଂସର୍ଗ କରିବି ବୋଲି ସଂସାରକୁ ବାହାରିଥାଏ, ତେବେ ସଂସାରରେ ମୋତେ ସବୁଆଡ଼ ଗୁଣଗୁଡ଼ିକ ହିଁ ଦିଶିଦିଶି ଯାଆନ୍ତି, ପଙ୍କ ଭିତରେ ପଦ୍ମଟି ଦିଶିଦିଶି ଯାଉଥାଏ । ମାତ୍ର, ଯଦି ମୁଁ କୌଣସି କାରଣରୁ ଦୋଷଗୁଡ଼ିକୁ ଆବିଷ୍କାର କରିବି ବୋଲି ସଂସାରକୁ ଲୋଡ଼ି ବାହାରେ, ତେବେ ମୋ' ଆଖିରେ ସେହି କାରଣରୁ ହିଁ ଏଡ଼େ ବହଳିଆ ପଙ୍କ କେତେ ଆଗ୍ରହରେ ବୋଳି ହୋଇ ରହିଥାଏ । ପଙ୍କ ବୋଳା ହୋଇଥିବା ଆଖିମାନେ ପଙ୍କ ହିଁ ଦେଖନ୍ତି, ପଙ୍କୋଦ୍ଧାରର ଶାସ୍ତ୍ର ଲେଖନ୍ତି । ସେହି ଶାସ୍ତ୍ରମାନଙ୍କୁ ଅନେକ ସମୟରେ ଧର୍ମଶାସ୍ତ୍ର ବୋଲି ବି କୁହାଯାଏ । ମଣିଷ ମଣିଷଠାରୁ ଦୂର ଓ ଅଧିକ ଦୂର ହୋଇ ରହିଥାଏ । ଆଉ ଦୋଷ-ଅଂଶଟିକୁ ଦେଖି ଗୁଣ-ଅଂଶର ବର୍ଜନ କରାଯାଉଥାଏ । ଯଦି କେହି ଏ ପ୍ରଣାଳୀଟିକୁ ନମାନି ସବୁଆଡ଼ ଗୁଣ-

ଅଂଶଟିକୁ ହିଁ ଆବିଷ୍କାର କରି ତାହାର ଦର୍ପଣ ଉପରେ ଜଣେ ମଣିଷର କଳନା କରି ପାରନ୍ତା, ତେବେ ତାକୁ ଆମ ସଂସାରଟା ହୁଏତ ଏକାବେଳକେ ଅନ୍ୟ ପ୍ରକାରର ହୋଇ ଦିଶନ୍ତା । ଆମେ ସମସ୍ତେ ପରସ୍ପରର କେତେ ପାଖପାଖ ହୋଇ ସତେଅବା ଗୋଟିଏ ସୂତାରେ ବନ୍ଧାହୋଇ ରହିଥିବା ପରି ଦିଶନ୍ତେ ।

୧-୩-୮୬

ଆମେ ଯେତିକି, ଆମେକଣ ପ୍ରକୃତରେ ସେତିକି ?

ଆମେ ଆପଣାକୁ ଯେତିକି ଦେଖିବାକୁ ମନକରୁ, ଆପଣାକୁ ପ୍ରକୃତରେ କେବଳ ସେତିକି ବୋଲି ଦେଖିବାକୁ ସମର୍ଥ ହେଉ । ଆପଣାକୁ ଅଳପ ବୋଲି ଦେଖିବାକୁ ସମର୍ଥ ହେଉ । ଆପଣାକୁ ଅଳପ ବୋଲି ଦେଖିବାଲାଗି ମନ କରୁଥିଲା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ପ୍ରକୃତରେ ଭାରି ଅଳପ ଦିଶେ । ଅଧିକ ଦେଖିବାକୁ ହେଲେ ଅଧିକ ସାହସ କରିବାକୁ ହୁଏ; ଏହି ସମୁଦାୟ ଆକାଶଟିକୁ ସାମିଲ କରି ନିଜକୁ ଦେଖିବାକୁ ହୁଏ, ଆପଣା ଭିତରେ ରହିଥିବା ଅସଲ କେନ୍ଦ୍ରଟି ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଯାଇ ପାରିବାକୁ ହୁଏ ଓ ସେହି କେନ୍ଦ୍ରକୁ ଛୁଇଁ ପାରିବାକୁ ମଧ୍ୟ ହୁଏ । ଅନେକ ମଣିଷ ଏପରି ଅଛନ୍ତି, ଯେଉଁମାନେ କି ଅନ୍ୟ କାହା ସହିତ ନିଜକୁ ତୁଳନା ନକଲେ ନିଜକୁ ମୋଟେ ଦେଖି ପାରନ୍ତିନାହିଁ । ଅନ୍ୟମାନେ ବଡ଼ ହୋଇ ଦିଶୁଥିବା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ସେମାନଙ୍କୁ ନିଜର ଜୀବନଟି ଓ ନିଜର ଆୟୁତନଟି ଭାରି ସାନ ହୋଇ ଦିଶେ । ଅନ୍ୟମାନଙ୍କୁ ହୁଏତ ଈର୍ଷା କରୁଥିବାରୁ ହିଁ ସେମାନେ ଆମ ତୁଳନା-ଦର୍ପଣଟି ଉପରେ ଆମଠାରୁ ବଡ଼ବୋଲି ଦିଶୁଥାଆନ୍ତି ଓ ଆମେ ସେମାନଙ୍କ ଠାରୁ ସାନ ହୋଇ ଦିଶୁ ଏବଂ, କେତେକ କାରଣରୁ ଯେଉଁମାନେ ନିଜକୁ ଅନ୍ୟମାନଙ୍କଠାରୁ କେବଳ ବଡ଼ବୋଲି ଦେଖୁଥାଆନ୍ତି, ସେମାନଙ୍କୁ ଅନ୍ୟମାନେ ସତେଅବା ଗୋଟିଏ ଗୋଟିଏ କୁଞ୍ଜବେଙ୍ଗ ପରି ଦେଖାଯାଆନ୍ତି । ସେତେବେଳେ ସେମାନଙ୍କୁ ଖାଲି ଦଳିଦେଇ ଚାଲିଯିବାକୁ ମନହୁଏ ଏବଂ ଯେଉଁମାନଙ୍କୁ ଆମେ ଦଳିଦେଇ ଚାଲି ଯିବାକୁ ମନ କରୁଥାଉ,

ସେମାନଙ୍କୁ ସତକୁ ସତ ଦେଖିବାଲାଗି ଆମର ଆଉ ଫୁର୍ସତ ହୁଅନ୍ତା କିପରି ? ସଂସାରର ଅଧିକାଂଶ ଜ୍ଞାନୀ, ଗୁଣୀ, ମାନୀ, ପଣ୍ଡିତ ଓ ପୁଣ୍ୟବାନମାନେ ପ୍ରଧାନତଃ ଏହିପରି ଦେଖି ଥାଆନ୍ତି ।

ଅସଲ ଦେଖିବା ହେଉଛି ଆମ ସମସ୍ତଙ୍କୁ ଏକାଠି ବାନ୍ଧି ରଖିଥିବା ସୂତ୍ରଟିକୁ ଦେଖିବା । ସୂତ୍ରଟି ଦେଇ ଦେଖିପାରିଲେ ଆଉ ଶ୍ରେଷ୍ଠକରି କମ୍ବା ଅଳପ କରି ଦେଖିବାର କୌଣସି ଅବକାଶ ରହେନାହିଁ । ସେହି ସୂତ୍ରଟିର ମାଧ୍ୟମରେ ହିଁ ଭଗବାନଙ୍କୁ ଦେଖି ପାରୁଥିଲେ ଭକ୍ତ କେବଳ ବାହାରେ ନୁହେଁ, ନିଜ ଭିତରେ ମଧ୍ୟ ତାଙ୍କୁ ଦେଖି ପାରୁଥିବ । ସେହି ସୂତ୍ରଟି ଦେଇ ଜଣେ ମଣିଷ ଆଉ ସମସ୍ତଙ୍କୁ ଦେଖିଲେ ସିଏ ସମସ୍ତଙ୍କୁ ତା'ର ଆତ୍ମୀୟରୂପେ ହିଁ ପାଇବ । ସୂତ୍ରଟିର ମାଧ୍ୟମରେ ଜଣେ ଶିକ୍ଷକ ତା' ଚାରିପାଖରେ ରୁଣ୍ଡ ହୋଇଥିବା ପିଲାମାନଙ୍କୁ ଦେଖି ପାରୁଥିଲେ ସିଏ ବ୍ୟସ୍ତତାର ବହୁ ପ୍ରମାଦରୁ ପିଲାମାନଙ୍କୁ ଏବଂ ନିଜକୁ ବଞ୍ଚାଇ ରଖିପାରିବ ।

ନିଜ ଭିତରୁ ଅହଂର ଯାବତୀୟ ମଳକୁ ବାହାର କରିଦେଇ ସାରିବା ପରେ ଯାହା ରହେ, ତାହାକୁ ସେଯାଏ ଯାଇଥିବା ବ୍ୟକ୍ତିମାନେ ଆତ୍ମା ବୋଲି କହିଛନ୍ତି । ସେହି ଆତ୍ମା ହେଉଛି ମୂଳତଃ ଗୋଟିଏ ସୂତ୍ର, ଗୋଟିଏ ସେତୁ । ସେହି ସେତୁଟିକୁ ଦେଇ ଦେଖିଲେ ଏକାବେଳକେ ସବୁ ଦେଖାଯାଏ, ଅନାଇ-ଦେଲା ମାତ୍ରକେ ସମଗ୍ର ପୃଥିବୀ ହିଁ ଦେଖାଯାଏ । ଅର୍ଥାତ୍, ସେଇ ଦିଗନ୍ତ; ବିରାଟ ଦୃଶ୍ୟମାନ୍ ହୁଏ । ନିଜକୁ ଅଳପ ଅଥବା ଅତିକାୟ ବୋଲି ଅନୁଭବ କରିବାକୁ ସେତେବେଳେ ଆଉ ବେଳ ନଥାଏ । ଆମେ ପ୍ରକୃତରେ ଯେତିକି, ସେତେବେଳେ ଠିକ୍ ସେତିକି ଦେଖାଯାଏ ।

୧୫-୩-୮୬

ପୂଜା ନା ପରିବର୍ତ୍ତନ ଲାଗି ଅନିଚ୍ଛା ?

"Why do men want to worship ?
It is far better to become than to worship.
It is the reluctance to change that
makes one worship".— The Mother

—[ମାତୃ-ରଚନାବଳୀ (ଇଂରାଜୀ); ୧୫ଶ ଖଣ୍ଡ, ୧୯୮୦, ପୃଷ୍ଠା-୩୧]

"ଲୋକମାନେ କାହିଁକି ପୂଜା କରିବାକୁ ଇଚ୍ଛା କରନ୍ତି ? ପୂଜା କରିବା ଠାରୁ ହେବା ଅନେକ ଅଧିକ ଭଲ । ପରିବର୍ତ୍ତନ ଲାଗି ଏକ କୁଣ୍ଠାଭାବ ରହିଥିଲେ ହିଁ ଆମେ ପୂଜା କରିବାକୁ ମନ କରୁ ।"—ମାଆ ଏହି କଥାଟିକୁ ୧୯୬୯ ମସିହା ଜୁନ୍ ଚବିଶ ତାରିଖରେ କହିଥିଲେ । ଅନେକ ମଣିଷ ଅଛନ୍ତି, ଯେଉଁମାନେ କି ପୂଜା କରିଦେଲେ କାମ ସରିଗଲା ବୋଲି ମନେ କରନ୍ତି । ସେମାନଙ୍କର ଗୃହପାଖରେ ଆଲୋକ ଭରି ରହିଥାଏ, ସେମାନେ ସେହି ଆଲୋକଟିକୁ ଦେଖିପାରନ୍ତି ନାହିଁ । ସେମାନଙ୍କ ଜୀବନର ପ୍ରତ୍ୟେକ ମୁହୂର୍ତ୍ତରେ ଅସଲ ସ୍ପର୍ଶଗୁଡ଼ିକ ଆସି ସେମାନଙ୍କ ଦେହରେ ବାଜିବାରେ ଲାଗିଥାଏ । ସେମାନେ ସେହି ସ୍ପର୍ଶକୁ ଅନୁଭବ କରିପାରନ୍ତି ନାହିଁ । ପୃଥିବୀସାରାକର ଆହ୍ୱାନ କରୁଣା ହୋଇ ସେମାନଙ୍କୁ ଘରୁ ବାହାରି ଚାଲି ଆସିବାଲାଗି ଉଦ୍‌ବୋଧନ ଦେଉଥାନ୍ତି, ମାତ୍ର ସେମାନେ କବାଟ କିଳି ଘରଟି ଭିତରେ ବସିଥାନ୍ତି । ସେମାନେ ପୂଜା କରନ୍ତି, କାମ ସାରିଦିଅନ୍ତି । ଯାହା ଏକ ଅବିରାମ ଉଦ୍‌ବୋଧନ ରୂପେ ସେମାନଙ୍କୁ ଉଦ୍‌ବେଳିତ କରିଦେବା ସକାଶେ ଓ ସୋପାନ ପରେ ସୋପାନକୁ ଅତିକ୍ରମ କରାଇ ହାତଧରି ସାଙ୍ଗରେ ନେଇଯିବା ସକାଶେ ସେମାନଙ୍କର ଚତୁର୍ଦ୍ଦିଗରେ ହାତ ପାଆନ୍ତାରେ ଅପେକ୍ଷା କରି ରହିଛି, ସେମାନେ ତାକୁ ନିଜ ନିଜର କଳନା ଅନୁସାରେ କଳି ଧରି ସେହି ଘର ଭିତରେ ହିଁ କୌଣସି ଏକ କଣରେ ଥାପି କରି ରଖିଥାନ୍ତି ଓ ତାହାର ପୂଜା କରୁଥାନ୍ତି, ପୂଜା କରି କାମ ସରିଗଲା ବୋଲି ଭାବନ୍ତି ।

ଅଧିକ ଭଲ ହେଉଛି ବଞ୍ଚିବା, ହେବା । ଅସଲ କାମଟି ହେଉଛି ବଦଳିଯିବା । ବଦଳିଯିବାର ଅର୍ଥ ହେଉଛି ଦୂରତାଗୁଡ଼ାକୁ କାଟି ଅଧିକରୁ ଅଧିକ ନିକଟବର୍ତ୍ତୀ ହୋଇପାରିବା । ଯେଉଁସବୁ ସହିତ ସେତୁ ବାନ୍ଧିବାକୁ ଆମକୁ ଭୟ ଲାଗୁଛି, ସେହିସବୁ ସହିତ ତଥାପି ସେତୁ ବାନ୍ଧିବାଲାଗି ସମ୍ମତି ଦେବା । ଯେଉଁସବୁ ସମ୍ବନ୍ଧ ଯୋଡ଼ିବା ନିମନ୍ତେ ଭିତରେ ଆମର ସାନ ଅହଂଟି ନାନା ଆପତ୍ତି କରି ବାଟ ରୁନ୍ଧି ଦେଉଛନ୍ତି, ସେହିସବୁ ସମ୍ବନ୍ଧ ଯୋଡ଼ିବାକୁ ସତକୁ ସତ ବାହାରିକୁ ଗୋଡ଼ କାଢ଼ି ବାଟ ଚାଲିବା,—ଆପଣାକୁ ବୃହତ୍ତର ପାଖରେ ପରିଚିତ କରାଇବା, ଅର୍ଥାତ୍, ବୃହତ୍ତର ଲାଗି ଜୀବନ ବଞ୍ଚିବା ।

ଅସଲ ପରିବର୍ତ୍ତନ ଗୁଡ଼ିକ ଲାଗି ଏକ କୁଣ୍ଠା ରହିଥିବା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ, ଅସଲ ଜାଡ଼ଗୁଡ଼ିକୁ ଛାଡ଼ି ବାହାରକୁ ବାହାରି ଆସିବା ଲାଗି ସତକୁ ସତ ମନ ନ କରୁଥିବା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଆମେ ହୁଏତ ସେହି ପୂଜାକୁ ହିଁ ଅଧିକ ମନ କରୁଥିବା, ପୂଜା କରି କାମ ସାରି ଦେଉଥିବା ।

୧-୪-୮୪

ମଣିଷ ଭିତର

କୃପଣ ସଞ୍ଚୟ କରେ, ଭକ୍ତ ଆପଣାକୁ ଦିଏ । ସଞ୍ଚୟ କଲେ ଜୀବନରେ ବେଶୀ ଲାଭ ହୁଏ କି ଆପଣାକୁ ଦେଲେ ବେଶୀ ଲାଭ ହୁଏ, ଭକ୍ତିଶାସ୍ତ୍ରରେ ସେପରି କୌଣସି ହିସାବ କରିବାଲାଗି ଆଦୌ କେହି ମନ କରିନାହାନ୍ତି । ତଥାପି, ଯୁଗେ ଯୁଗେ ଭକ୍ତମାନେ ଅତ୍ୟନ୍ତ ସ୍ପଷ୍ଟ ଭାବରେ ଅଙ୍ଗେ ନିଭାଇ ଥିବା ପରି ସର୍ବଦା ଏହି କଥାଟିକୁ କହି ଆସିଛନ୍ତି ଯେ, ଅଧିକରୁ ଅଧିକ ନିକଟବର୍ତ୍ତୀ ହୋଇ ଆସୁଥିବା ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ଭାରି ସ୍ୱାଭାବିକ ଭାବରେ କେବଳ ଦେବାକୁ ହିଁ ମନ ହୁଏ । ନିଜକୁ ଅଧିକରୁ ଅଧିକ ପରିମାଣରେ ଦେଇ ପାରୁଥିଲେ ତେଣେ ଅସଲ ଥାନଗୁଡ଼ିକରେ ଅଧିକରୁ ଅଧିକ ଡୋରି ଲାଗି ଯାଉଥାଏ । ଏବଂ ଅଧିକରୁ ଅଧିକ ଡୋରି ଲାଗୁଥିବା ସଙ୍ଗେସଙ୍ଗେ ବାଡ଼ଗୁଡ଼ାକ, କୁଣ୍ଠାଗୁଡ଼ାକ ଏବଂ କୁହିମଡ଼ାଗୁଡ଼ାକ ଅପସରି ଚାଲି ଯାଉଥାଏ । ବାଡ଼ ଉଠିଲେ, କୁଣ୍ଠା ଗଲେ ଏବଂ କୁହିମଡ଼ା ଆଡ଼କୁ ଆଦୌ କୌଣସି ଲୋଭ ନ ରହିଲେ ଯାଇ ମୁକ୍ତି ମିଳେ ।

ଭାବରେ ପଡ଼ି ମଣିଷ ଯଦି, ସିଏ ନିଜକୁ ଏହିପରି ଜଣେ ଭକ୍ତରୂପେ ତିଆରି କରିବ । ସିଏ ଆପଣାକୁ ଦେବ, ନିଜକୁ ସତେଅବା ଗୋଟିଏ ପୂର୍ଣ୍ଣ-ଇଚ୍ଛୁକ ଫୁଲରେ ପରିଣତ କରି ତାଙ୍କର ପାଖରେ ନେଇ ଥୋଇଦେବ । ମାତ୍ର ତାପରେ ସଂସାରର ଅନ୍ୟ ଅଭ୍ୟସ୍ତ ସ୍ୱାର୍ଥଗୁଡ଼ିକ ସମ୍ଭାଳୁ ସମ୍ଭାଳୁ କୋଉଠି କ'ଣ ହୁଏ କେଜାଣି, ସିଏ ନିଜକୁ ସେହି ବିମୋଚନକାମୀ ହେବାଲାଗି ପ୍ରସ୍ତୁତ କରିବା ପରିବର୍ତ୍ତେ ହେଉ ଦେଇ କାମ ଚଳିଯିବ ବୋଲି ନିଜ ମନକୁ ବୁଝାଇ ଦେବାକୁ ଆରମ୍ଭ କରେ । ସେହି ଅନ୍ୟ ଉତ୍ସାହରେ

ଆଡୁର ପାଦେ ବା କେତେ ପାଦ ଆଗକୁ ଯାଇ କେତେ ମଣିଷ ବଳି ବି ଆଣି ଦଅନ୍ତି । ଭୋଗ ଆଉ ବଳକୁ ନେଇ ଶାସ୍ତ୍ର ଲେଖା ହୁଏ, ମନ୍ତ୍ର ଫନ୍ଦା ହୁଏ । ସେତେବେଳେ ସେହି ଅନ୍ୟ ଗୃହଦାଗୁଡ଼ିକର ପୂରଣ ଲାଗି ଅନୁରୂପ ଗୁରୁମାନେ ବି ବାହାରନ୍ତି । ଏମାନେ ଦେଉଳମାନଙ୍କରେ ଯନ୍ତ୍ରାଳ ବସାନ୍ତି; ଯନ୍ତ୍ରାଳରୁ ଯାହା ବାହାରେ ସେମାନେ ତାହାକୁ ହିଁ ଭୋଗ ବୋଲି କହନ୍ତି । ସେମାନେ ମଣିଷମାନଙ୍କୁ ସେତିକି ଶିକ୍ଷା ଭିତରେ ବାନ୍ଧିକରି ରଖିଦଅନ୍ତି । ମଣିଷ ମେଣ୍ଢା ହୋଇ ରହେ, ସାଧନାଶାସ୍ତ୍ରର ଭାଷାରେ ପଶୁ ହୋଇ ରହେ ।

କେତେକ ଉପାସନା ମାର୍ଗରେ ଏହିପରି ଏକ ପଶୁକୁ ହିଁ ସିଦ୍ଧଟାରେ ବୀର ବୋଲି କୁହାଯାଇଛି । ସେଥିଲାଗି ତଥାକଥିତ ବୀରର ସାଧନା କରି ଆମ ସଂସାରରେ କେତେ ମଣିଷ ସତକୁ ସତ ପଶୁ ହୋଇ ରହିଛନ୍ତି । ପଶୁର ସାଧନା ଯେ ଅଧିକ ଆଖିଦୃଶିଆ ହେବ ଓ ଅଧିକ ଆଡ଼ମ୍ବର ସହିତ ଚାଲିବ, ସେଥିରେ ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ ହେବାର ମୋଟେ କିଛି ନାହିଁ । ମାତ୍ର, ପଶୁର ଜୀବନରେ ପ୍ରକୃତରେ କିଛିହେଲେ ଘଟେନାହିଁ । ଦୂରତାଗୁଡ଼ାକ ମୋଟେ ଯାଏନାହିଁ । ନିକଟବର୍ତ୍ତୀ ହୋଇ ପାରିଲେ ଯାଇ ଦୂରତା ଯାଏ । ନିକଟବର୍ତ୍ତୀ ହେବାଲାଗି ସତକୁ ସତ ମନ କଲେ ମିଛ ଗୁରୁମାନଙ୍କ ଲାଗି ମଣିଷର ରହିଥିବା ମୋହ-ଗୁଡ଼ାକ ମଧ୍ୟ ତୁଟିଯାଏ । ସେହି ମୋହ ତୁଟିଲେ ଯାଇ ଅସଲ ଗୁରୁର ଭେଟ ମିଳେ । ନିଜର ଭିତରେ ମଧ୍ୟ ତାଙ୍କ ସହିତ ସାକ୍ଷାତ୍‌କାର ହୋଇଯାଏ ଏବଂ, ସାକ୍ଷାତ ଲାଭ କରିଥିବା ମଣିଷ କୌଣସି ସଗ୍ରହକୁ ଆଉ କାହିଁକି ମନ କରିବ ?

୧୫-୪-୮୭

ଅହଂ ଭୀରୁ କରି ପକାଏ

ଅହଂ ସତକୁ ସତ ଭାରି ଭୀରୁ କରିପକାଏ । ଭୀରୁ ମଣିଷହିଁ ସଂସାରରେ ଭଗ୍ନ ହୁଏ । ଅହଂ ଯେତିକି ଯାଏ, ଭଲ ପାଇବା ସେତିକି ବଢ଼େ ଏବଂ ଭଲ ପାଇବା ବଢ଼ିଲେ ଭୀରୁତା କମେ ।

ସଂସାରରେ କେତେ ପ୍ରକାରର ଖିନ୍ନ ଅଛନ୍ତି । ଅନେକ ମଣିଷ ଉଚ୍ଚ କ୍ଷମତାରେ ଥାଆନ୍ତି, ସେହି କ୍ଷମତାକୁ ଅଧିକରୁ ଅଧିକ କରିବା ପାଇଁ ସେମାନେ କେତେ ପ୍ରକାରେ ଚେଷ୍ଟା କରୁଥାନ୍ତି । ତଥାପି ଖିନ୍ନ ହୋଇ ରହିଥାଆନ୍ତି । ଗଦା ଗଦା ଜ୍ଞାନ ଭିତରେ ମଧ୍ୟ ମଣିଷ ତଥାପି ଖିନ୍ନ ହୋଇ ରହିପାରେ । ସମ୍ପତ୍ତି ବଢ଼ିଲେ ଅଭାବ ଯିବ, ଅଭାବ ଗଲେ ଆପଦ ଯିବ ଏବଂ ଆପଦ ଗଲେ ଜୀବନ ସୁଖମୟ ହେବବୋଲି ଧାରଣା କରି ଯେଉଁମାନେ ସଂସାରରେ ସମ୍ପତ୍ତି ବଢ଼ାଇବାରେ ଲାଗିଥାନ୍ତି, ସେମାନେ ମଧ୍ୟ ଅଶେଷ ପ୍ରକାରେ ଖିନ୍ନ ହୋଇ ରହିପାରନ୍ତି । ଖିନ୍ନ ମଣିଷ ସର୍ବଦା ନିଜକୁ ଅଲଗା କରି ନିଜର ଖୋଳ ସନ୍ଧି ଭିତରେ ଲୁଚିକରି ରହିଯିବ ବୋଲି ନାନା ସିଦ୍ଧାନ୍ତ କରୁଥାଏ । ଉପରକୁ ଯେତେ ତୋଷ ହୋଇ ଦିଶୁଥିଲେ ମଧ୍ୟ ଭିତରେ ତଥାପି ଘାରି ଖିନ୍ନ ହୋଇ ରହିଥାଏ । ଅସଲ ଭରସାଟିକୁ ନ ପାଇଥିବା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ତାକୁ ଏହି ଦଶାହିଁ ଭୋଗିବାକୁ ପଡ଼ୁଥାଏ ।

ଅସଲ-ଭରସାଟିକୁ ପାଇବା, ଅର୍ଥାତ୍ ନିଜର ଅସଲ ଘରଟିକୁ ଠାବ କରିବା । ସେହି ଘରଟିର ଦେଇ ସଂସାରର ଆଉ ସବୁଯାକ ଘର ସହିତ ବି ଖୁବ୍ ଅନ୍ତରଙ୍ଗ ଭାବରେ ଲାଗି ରହିଛି । ଅସଲ ଘରଟିକୁ ଅନୁଭବ କରିପାରିଲେ ମଣିଷ ଆଉ ମୋଟେ ଅଲଗା ହୋଇ, ନିଜସାଙ୍ଗିଆ ହୋଇ ରହିପାରେ-ନାହିଁ । ତାକୁ ଅସଲ ମିତଟିର ସନ୍ଧାନ ପାଇଗଲା ପରି ଅନୁଭବ ହୁଏ । ଅସଲ ମିତଟିର ସନ୍ଧାନ ମିଳିଗଲେ ପୃଥିବୀରେ ସମସ୍ତେ ମିତ ବୋଲି ଲାଗନ୍ତି । ଘତ ଦନ, ଦୂର ନିକଟ, ନିଜ ପର ସମସ୍ତେ ମିତ ବୋଲି ଲାଗନ୍ତି । ଏହି ମିତ ବୋଲି—ନିଜେ ହିଁ ସମସ୍ତଙ୍କର ମିତ ଓ ସମସ୍ତେ ନିଜର ମିତ—ଅନୁଭବ କରିବାରେ ଅସମର୍ଥତା,—ସମ୍ଭବତଃ ତାହାହିଁ ଆମର ଅହଂ । ଅର୍ଥାତ୍, ଅହଂ କହିଲେ ମୂଳତଃ ଆମ ଭିତରେ ରହି ଯାଇଥିବା ଏକ ଅଭାବକୁ ବୁଝାଏ ।

ସେହି ଅଭାବ ଗଲେ ଦୁଃଖ ଯାଏ । ଦୁଃଖ ଗଲେ ଉଗ୍ରତା ବି ଯାଏ । ଦୁଃଖୀ ମଣିଷର ଦର୍ପଣଗୁଡ଼ିକୁ ନାନା ଅଭାବ ଓ ଉପଦ୍ରବ ଅନ୍ୟପୁରୁଷମାନେ ଘଟେଇବା ମାଡ଼ିବସି ରହିଥାନ୍ତି । ସେହି ଅଭାବକୁ ଭାବରେ ପରିଣତ କରିବାକୁ ହୁଏ । ଉପଦ୍ରବକୁ ଭଲ ପାଇବାରେ ପରିଣତ କରିବାକୁ ହୁଏ ।

୧୫-୫-୮୬

ସାଇଁ ଦେଖା ନା ଥକୈ

ମଧ୍ୟଯୁଗର ସନ୍ଥ ଭକ୍ତବଙ୍କର ଗୋଟିଏ ବାଣୀ ଏହିପରି ରହିଛି :

ସାଇଁ ଦେଖା ନା ଥକୈ ଲେଖା ଥକୈ ନ ଦାସ୍,
ଭକ୍ତକ ଉସରସିୟା ଅମିତ ଯୁଗ ଯୁଗ ପୂରୈ ପ୍ୟାସ୍ ॥

ଆର୍ତ୍ତ ମଣିଷକୁ ସିଏ ପ୍ରକୃତରେ ବହୁଦୂର । ଆର୍ତ୍ତ ମଣିଷକୁ ବିଶ୍ୱାସ ମଧ୍ୟ ବହୁଦୂର । ଅନ୍ୟମାନେ ଚାଲିଗଲେ, କେବଳ ମୁଁ ଏ ପାଖରେ ରହିଗଲି,—ଦେଖି ଦେଖି ଥକିଗଲି,—ତେଣୁ ହେ ଜଗତର ସାଇଁ, ତୁମେ ମୋତେ ପାର କରିନିଅ, ମୋ'ର ଆର୍ତ୍ତିଗୁଡ଼ିକୁ ହରଣ କର,—ଇତ୍ୟାଦି, ଇତ୍ୟାଦି । ଆମେ ସମସ୍ତେ ହିଁ ଚାଲିଯିବା,—ମାତ୍ର ଆମେ ଏହି ପାଖରେ ରହିବା, ଏହି ସଂସାରରେ ରହିବା, ତାଙ୍କର ନିମିତ୍ତ ହୋଇ ରହିବା । ତାଙ୍କଠାରେ କେତେ ବିଶ୍ୱାସର ଯୋଗ୍ୟ ହୋଇ ପାରିଲେ ଯେ ନିଜର ଆର୍ତ୍ତିଗୁଡ଼ିକୁ ପ୍ରକୃତରେ ଭୁଲି ଯାଇହୁଏ, ସେକଥା କେବଳ ସେହିପରି ଏକ ବିଶ୍ୱାସରେ ରହିଥିବା ମଣିଷ ଅଙ୍ଗେ ନିଭାଇଥିବ ।

ଦୁଃଖରେ ପଡ଼ିଲେ କୁଆଡ଼େ ମଣିଷମାନେ ତାଙ୍କୁ ଡାକନ୍ତି । ଆମେ ବିଶ୍ୱାସ ଦ୍ୱାରା ହିଁ ତାଙ୍କର ନିକଟବର୍ତ୍ତୀ ହେବା । ତାଙ୍କର ଏହି ଜଗତ ଉପରେ ବିଶ୍ୱାସ, ଜଗତ ଲାଗି ଅଭିପ୍ରେତ ହୋଇ ରହିଥିବା ଅସଲ ନିୟତି ଉପରେ ବିଶ୍ୱାସ । ଏହିସବୁ ବିଶ୍ୱାସକୁ ଜୀବନର ସର୍ବାଧିକ ଅର୍ଜନ ଓ ସର୍ବ ପ୍ରଥମ ସମ୍ପଦରେ ପରିଣତ କରିପାରିଲେ, ତା'ପରେ ଜୀବନରେ ଦୁଃଖ ବୋଲି ଆଉ କୋଉଠି କ'ଣ ରହିବ କେଜାଣି ? ଅସଲ ବିଶ୍ୱାସରେ ମଣିଷ ତାଙ୍କର ଭିତରେ ଆପଣାକୁ ଦେଖେ । ଏହି ଦେଖିବା ଦ୍ୱାରା ହିଁ ସେ ତରିଯାଏ । ଦେଖିବା ଦ୍ୱାରା ହିଁ ସକଳ ଆର୍ତ୍ତି ଦୂର ହୋଇଯାଏ । ଅପର ପକ୍ଷରେ, ଯେଉଁମାନେ ତାଙ୍କୁ ନାନା ବାଗ ଓ ଅବାଗରେ ନିଜର ଗଡ଼ଆଟି ଭିତରକୁ ଆଣି ତାଙ୍କୁ ତାହାରି ଭିତରେ ହିଁ କଳି କରି ରଖିବାକୁ ଇଚ୍ଛା କରୁଥାନ୍ତି, ସେମାନଙ୍କର ଆର୍ତ୍ତି କଦାପି ଦୂର ହୁଏ ନାହିଁ । ସେମାନଙ୍କୁ ହାତୀ ମିଳେ, ଘୋଡ଼ା ମିଳେ; ମାତ୍ର ତେଣେ ସେମାନଙ୍କର ଦୁଃଖଗୁଡ଼ାକ ମଧ୍ୟ ହାତୀ ଆକାରରେ, ଘୋଡ଼ା ଆକାରରେ ଏଡ଼େ ଏଡ଼େ ହୋଇ ରହିଥାନ୍ତି ।